

Simo Aho & Hannu Koponen

**NUORTEN OPISKELU- JA TYÖURAT 1990-LUVULLA**

NUORISOASIAIN NEUVOTTELUKUNTA

Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuora, julkaisuja 20

Kannen suunnittelu: Vesa Pesonen

ISBN: 952-442-211-5

Kirjapaino Raamattutalo Oy, Pieksämäki 2001

## TEKIJÖIDEN ALKUSANAT

Tässä raportissa selvitetään alle 30-vuotiaiden työssäkäynnin, työttömyyden ja opiskelun muutoksia. 20- ja 25-vuotiaiden ikäluokkien opiskelua ja työssäkäyntiä seurataan vuosina 1988-98. Vuosilta 1992, 1994 ja 1996 poimittiin tutkimusryhmät, joita seurataan pääsääntöisesti kaksi vuotta otosvuoden jälkeen. Keskeiset kiinnostuksen kohteet ovat menestys työmarkkinoilla opintojen jälkeen, opintojen jatkaminen tai keskeyttäminen sekä opintojen ja työmarkkinoiden ulkopuolelle päätyminen.

Työn perustana on eri hallinnollisten rekisterien tietoja yhdistämällä Tilastokeskuksessa muodostettu monipuolinen tilastollinen aineisto, joka on mahdollistanut yksilöiden monivuotisen seurannan sekä muun muassa yhtäältä opintonsa päättäneiden, toisaalta opiskelijoiden työllisyyden erilliset tarkastelut. Yleisesti saatavilla olevan tilastoaineiston pohjalta tällaiset tarkastelut eivät ole mahdollisia.

Työ on toteutettu Nuorisosian neuvottelukunnan rahoituksella Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitoksen työelämän tutkimuskeskuksessa YTL Simo Ahon laatiman suunnitelman pohjalta. Hankkeen päätoiminen tutkija YM Hannu Koponen on Ahon johdolla suorittanut aineiston analyysin ja kirjoittanut tutkimusraportin.

Tampereella 2.4.2001

Simo Aho  
Hannu Koponen

# SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tavoite	1
1.2	Aineisto	1
1.2.1	Opiskelu- ja työssäkäyntitiedot	1
1.3	Tutkimusasetelma	2
2.	20 JA 25-VUOTIAIDEN OPISKELU JA TYÖSSÄKÄYNTI VUOSINA 1988-98	4
2.1	Opintoja jatkavien osuus eri koulutustasoilla	4
2.2	20- ja 25-vuotiaat työmarkkinoilla	6
2.2.1	Opintonsa päättäneiden työssäkäynti ja työttömyys	6
2.2.2	Opiskelua jatkavien työssäkäynti ja työllisyys	10
2.2.3	Opiskelun päättäneiden työvoiman ulkopuolella olo	13
2.2.4	Työvoimapolitiittisiin toimiin osallistuminen	15
2.3	Yhteenveto	19
3.	NUORTEN OPINTO- JA TYÖURIEN SEURANTA	21
3.1	Tutkimusryhmien koostumus ja seuranta-asetelmat	21
3.1.1	Seurantamuuttujan muodostaminen	22
3.2	Tutkimusryhmien rakenteesta	24
3.3	Tutkimusryhmien opiskelu- ja työssäolo seuranta-aikana	27
3.3.1	Opiskelu kahden vuoden seuranta-aikana	27
3.3.2	Tutkimusryhmien asema työmarkkinoilla seuranta-aikana	28
3.3.3	Yhteenveto	33
3.4	Nuorten opiskelu- ja työurat	34
3.4.1	Sukupuolen mukaiset erot	40
3.4.2	Vanhempien tulotaso, koulutus ja asema työmarkkinoilla	43
3.4.3	Työttömyysaste, alue ja muuttaminen	45
3.4.4	Työ- ja työttömyyshistoria	48
3.4.5	Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevat	51
3.4.6	Opinnot keskeyttäneet	54
3.4.7	Ilman ammattitutkintoa työmarkkinoille siirtyvät	58
3.4.8	Yhteenveto uratarkasteluista	61
3.5	Ammattitutkinnon suorittaneiden vakaasti työllistymiseen vaikuttavat tekijät	63
4.	POHDINTAA	67
5.	KIRJALLISUUSVIITTEET	71
6.	LIITETAULUKOT JA -KUVIOT	72

# 1. JOHDANTO

## 1.1 Tutkimuksen tavoite

Tavoitteena on selvittää monipuolisesti nuorten opiskelussa, työllisyydessä ja työttömyydessä 1990-luvulla talouden ja työllisyyden rajun vaihtelun eri vaiheissa tapahtuneita muutoksia. Keskeisimmän huomion kohteena on tarkastella yhtäältä onnistuneesti koulutuksesta työelämään tai jatko-opintoihin siirtyneiden ja toisaalta työstä ja koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien osuuksien muutoksia ja erilaisille urille päätyneen yhteyttä erilaisiin taustatekijöihin.

## 1.2 Aineisto

Tutkimuksen aineisto on poimittu laajasta vuoden 1997 11-75-vuotiasta väestöä edustavasta otoksesta (350.000 henkilöä, noin 8,5 % väestöstä). Aineisto sisältää monipuolisia tietoja mm. koulutuksesta, opiskelusta, työssäkäynnistä, työttömyydestä, tuloista jne. (n. 200 muuttujaa vuosittain, aineistosta tarkemmin katso Aho ym 1999 luku 4) aikaväliltä 1987-98. Myös aineistoon kuuluvien vanhemmista on tietoja. Aineisto on muodostettu hallinnollisia rekisteritietoja yhdistämällä. Näistä tärkeimmät ovat työssäkäyntitilasto ja työnhakijarekisteri. Aineisto on nuorten ikäluokkien kohdalla myös vuosikymmenen alun väestöä hyvin edustava, ainoastaan ennen vuotta 1997 kuolleet ja maasta muuttaneet puuttuvat.

### 1.2.1 *Opiskelu- ja työssäkäyntitiedot*

Opiskelu pääteltiin opintotuen, korkeakouluun ilmoittautumisen, ammatissatoimivuuskäsitteen mukaisen ja vuoden lopun pääasiallisen toiminnan perusteella<sup>1</sup>. Mikäli jokin käytetyistä tiedoista indikoiki opiskelua, katsottiin nuoren opiskelleen kyseisenä vuotena. Aineistossa on joitakin puutteita lähinnä opiskelutiedoissa. Vuoden 1992 syksyn opintotukitietoa ei ole käytettävissä, samoin vuodelta 1998 ei myönnetystä opintotuesta ole aineistossa tietoa, sen sijaan käytettiin tulotiedoista peräisin olevaa saadun opintorahan markkamäärätietoa.

Otosvuonna ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelun jatkaminen pääteltiin vuoden lopun pääasiallisesta toiminnasta ja seuraavan vuoden opiskelutiedosta. Koska vuoden 1999 tietoja ei ole vielä käytettävissä, vuoden 1998 otoksen opiskelun jatkaminen pääteltiin vain vuoden 1998 lopun pääasiallisesta toiminnasta. Tällöin ne opiskelijat, jotka olivat vuoden vaihteessa työssä tai rekisteröityneet työttömiksi eivät tule luokitelluiksi opintoja jatkaviksi, kuten pitäisi. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistumista ei tässä katsota opiskeluksi.

Opiskelutiedot aiheuttavat jonkin verran virheitä opiskelijaksi päättelyssä. Opintotukea on myönnetty nuorille, jotka eivät tosiasiallisesti opiskelleet ja pieni osa nuorista opiskeli ilman opintotukea.

---

<sup>1</sup> Tilastokeskuksen toimittamaa vuoden lopun pääasiallinen toiminta -muuttujaa (p1oim1) on korjattu vuoden lopun työllisyyskoodilla ja työvoimapolitiittisten toimien jaksotiedoilla. Tässä tapauksessa korjaus poistaa työvoimakoulutuksessa olevia opiskelijakategoriasta.

Virheet eivät kohdistu samalla tavoin eri otosvuosien aineistoon: vuosina 1992 ja 1998 opiskelijoita "löytyy" jonkun verran vähemmän kuin heitä tosiasiaassa oli.

Työssäkäyntiä koskevat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoon, jonka lähteenä ovat eri työeläkelaitosten rekisterit vakuutetuista työsuhteista. Työttömyyttä ja työvoimapolitiittisia toimia koskevat tiedot on poimittu työnhakijarekisteristä.

Verrattuna työssäkäyntiä, työttömyyttä ja opiskelua koskevaan yleisesti käytettyyn tietolähteeseen eli työvoimatutkimukseen, rekisteriaineiston etuna on, että sen avulla voidaan erottaa kaikki opiskelijat, kun työvoimatutkimuksessa opiskelijoiksi luokitellaan vain ne, jotka eivät samanaikaisesti ole käyneet työssä tai olleet työttömänä. Työttömyyskäsite on erilainen: työvoimatutkimuksessa se perustuu työn etsintää koskevaan kyselyvastaukseen, rekisterissä työnhakijaksi ilmoittautumiseen.

Tässä tutkimuksessa työssäkäynti, työttömyys- ja opiskelutiedot ovat pääasiassa virtatietoja (koskevat kokonaista kalenterivuotta), kun työvoimatutkimuksen tiedot ovat varantotietoja (koskevat jotain poikkileikkausajankohtaa tai niiden keskiarvoa).

### 1.3 Tutkimusasetelma

Tutkimuksen pääkohteeksi aineistosta on poimittu vuosilta 1992, 1994 ja 1996 seuraavat ryhmät:

- 1 otosvuonna 16 vuotta täyttäneet (= pääsääntöisesti peruskoulun päättäneet)
- 2 otosvuonna 20 vuotta täyttäneet, jotka eivät tuolloin opiskelleet eivätkä olleet suorittaneet tutkintoa
- 3 otosvuonna 25 vuotta täyttäneet, jotka eivät tuolloin opiskelleet eivätkä olleet suorittaneet tutkintoa
- 4 otosvuonna ylioppilastutkinnon suorittaneet alle 30-vuotiaat
- 5 otosvuonna muun keski- tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneet alle 30-vuotiaat

Viimeksi mainittua ryhmää 5 tarkastellaan koulutustason ja joidenkin analyysien kohdalla myös koulutusalan mukaan eritellen.

Asetelma on suunniteltu yllä esitetyllä tavalla (sen asemasta että tarkasteltaisiin kokonaisia nuori-  
soikäluokkia, joista suuri osa kulloinkin opiskelee), koska tutkimusongelmana on nimenomaan siirtyminen koulutuksesta työmarkkinoille (tai jatko-opintoihin), ja koska näin voitiin alentaa aineiston täydentämisestä koituvia kustannuksia. Eri koulutusasteilta kunakin otosvuonna valmistuvien lisäksi tarkasteltavaksi otettiin samoina vuosina 20 ja 25 vuotta täyttäneet, jotka eivät siihen mennessä olleet suorittaneet peruskoulun jälkeistä tutkintoa eivätkä mainittuna vuonna opiskelleet. Näin asetelma edustaa yhtäältä kaikkia nuoria siinä tilanteessa, jossa he siirtyvät jostakin oppilaitoksesta työelämäänsä tai jatko-opintoihin, ja lisäksi niitä nuoria, jotka jäävät koulutuksen ulkopuolelle.

Asetelma mahdollistaa kiintoisan ajankohtien vertailun: ensimmäinen ryhmä poimittiin laman syvenemisvaiheesta, toinen sen "pohjalta" ja kolmas vaiheesta jossa elpyminen on alkanut. Aineiston koko on noin 14.500 henkilöä kunakin poiminta-ajankohtana. Eri vuosina tutkimusryhmiin kuuluvien kesken on jonkin verran päällekkäisyyttä, muttei kovin paljon. Lähinnä vuoden 1992 16-vuotiaista kohtalainen osuus kuuluu myöhemminä vuosina johonkin muuhun ryhmään. Sinänsä

päällekkäisyys on nähdäksemme asiaankuuluvaa ja voidaan kunkin vuoden eri ryhmien seurannassa sivuuttaa.

Kaikille ajankohdille voidaan toteuttaa vertailukelpoinen kaksivuotisseuranta ja kahdelle ensimmäiselle nelivuotisseurantaan perustuva vertailu. Hanke on toteutettu siten, että se voidaan haluttaessa suhteellisen helposti toistaa esimerkiksi kahden vuoden kuluttua siten, että nyt tutkittujen ryhmien seuranta-aikoja pidennetään ja lisäksi samat analyysit toteutetaan vuodelta 98 poimittujen vastaavien ryhmien kohdalla.

Lisäksi tutkimukseen sisältyy yleiskatsaus 20- ja 25-vuotiaiden koko ikäluokkien opiskeluun ja työmarkkina-asemaan vuosina 1988, 1990, 1992, 1994, 1996 ja 1998.

## 2. 20 JA 25-VUOTIAIDEN OPISKELU JA TYÖSSÄKÄYNTI VUOSINA 1988-98

Aineistosta poimittiin kaikki vuosien 1988, 1990, 1992, 1994, 1996 ja 1998 aikana 20 ja 25 vuotta täyttäneet. Näiden kahden ikävuosiluokan opiskelua ja asemaa työmarkkinoilla tarkasteltiin otosvuosina. Ikäryhmät jaettiin enintään peruskoulun suorittaneisiin, ylioppilaisiin ja muun tutkinnon suorittaneisiin. Lisäksi otosvuoden aikana opiskelleet ja muut erotettiin toisistaan.

### 2.1 Opintoja jatkavien osuus eri koulutustasoilla

Taulukossa 2.1 on esitetty 20- ja 25-vuotiaiden jakautuminen koulutustason ja otosvuoden opiskelun mukaisiin luokkiin. Otosvuonna tutkinnon suorittaneista opiskeleviksi on luettu vain ne, jotka jatkoivat opintoja vuoden lopussa tai ylioppilaiden ja ammattitutkinnon suorittaneiden osalta otosvuotta seuraavan vuoden aikana.

*Taulukko 2.1. 20 ja 25-vuotiaat koulutustaustan ja otosvuoden aikaisen opiskelun mukaan, sarakeprosentit.*

	20 v						25 v					
	1988	1990	1992	1994	1996	1998	1988	1990	1992	1994	1996	1998
<b>ylioppilaat yht %</b>	<b>39</b>	<b>39</b>	<b>41</b>	<b>44</b>	<b>46</b>	<b>50</b>	<b>14</b>	<b>15</b>	<b>16</b>	<b>18</b>	<b>19</b>	<b>19</b>
opiskelevat %	23	25	25	32	33	33	10	10	11	13	15	15
muut %	16	15	16	12	13	17	5	5	5	4	4	5
<b>muu tutkinto yht %</b>	<b>38</b>	<b>35</b>	<b>33</b>	<b>35</b>	<b>34</b>	<b>31</b>	<b>69</b>	<b>66</b>	<b>64</b>	<b>63</b>	<b>62</b>	<b>64</b>
opiskelevat %	6	5	6	10	10	7	8	9	9	12	12	12
muut %	32	29	28	25	25	24	61	58	56	52	50	53
<b>vain peruskoulu yht %</b>	<b>23</b>	<b>26</b>	<b>26</b>	<b>21</b>	<b>20</b>	<b>18</b>	<b>17</b>	<b>19</b>	<b>20</b>	<b>19</b>	<b>19</b>	<b>17</b>
opiskelevat %	5	6	6	8	8	8	1	1	1	2	2	2
muut %	18	20	20	14	11	10	16	17	19	17	16	15
<b>kaikki</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>
opiskelevat %	34	36	37	49	51	48	18	20	21	27	29	28
muut %	66	64	63	51	49	52	82	80	79	73	71	72
Yhteensä N	5835	5261	4961	5279	5660	5484	6394	6113	6128	5530	5274	4781

1990-luvun edetessä yhä useampi otoksiin kuuluva oli suorittanut peruskoulun jälkeisen tutkinnon. Vuonna 1988-92 20 vuotta täyttäneistä 23-26 prosentilla ei ollut ammatillista tai ylioppilastutkintoa kun vastaava osuus oli vuonna 1998 18 prosenttia. 25-vuotiaiden ryhmässä ei selkeää muutosta tapahdu: vuonna 1988 tutkinnon suorittaneita oli 83 prosenttia, josta se laski alimmilleen vuonna 1992 80 prosenttiin ja kohosi siitä jälleen kolme prosenttiyksikköä vuoteen 1998 mennessä.

Opiskelua jatkavien osuudet kummastakin ikäryhmästä kasvoivat vuodesta 1988 vuoteen 1996 ja kasvu oli voimakkainta vuosien 1992 ja 1994 välillä. Kasvu jatkui kummassakin ikäryhmässä vielä



kahdella prosenttiyksiköllä vuosien 1994 ja 1996 välillä. 20-vuotiaista opiskelevien osuus kasvoi vuoden 1988 34 prosentista vuoden 1996 hieman yli puoleen ja 25-vuotiaista vuoden 1988 18 prosentista vuoden 1996 29 prosenttiin. Vuonna 1998 opiskelevien osuus laski prosenttiyksikön edellisestä otosvuodesta: ainakin osittain lasku on näennäistä ja johtuu vuoden 1998 aineiston opiskelutietojen puutteista.

Taulukossa 2.2 on esitetty vuoden aikana opiskelleiden/opiskelua jatkaneiden osuudet 20- ja 25-vuotiaista koulutustason mukaan. (Liitetaulukossa 2.1 on vastaavat osuudet siten, että otosvuonna valmistuneet on luettu opiskelleisiin riippumatta siitä, jatkoivatko he opintoja vuoden lopussa.)

*Taulukko 2.2. Opintoja jatkavien osuudet (%) 20 ja 25-vuotiaista koulutustaustan mukaan. Vuoden aikana tutkinnon suorittaneet opiskelevissa vain jos jatkoivat opintoja sen jälkeenkin.*

	1988	1990	1992	1994	1996	1998
ylioppilaat 20 v	58	62	61	73	72	66
muu tutkinto 20 v	16	15	17	28	29	23
peruskoulu 20 v	21	24	24	36	42	44
kaikki 20 v	34	36	37	49	51	48
ylioppilaat 25 v	68	67	70	75	78	75
muu tutkinto 25 v	12	13	7	18	19	18
peruskoulu 25 v	4	6	6	10	13	11
kaikki 25 v	18	20	17	27	29	28

Vuodet 1988 ja 1990 olivat lamaa edeltäneitä nousukauden vuosia ja niiden luvut ovat toistensa kaltaisia. Suuremmat muutokset alkoivat vuodesta 1992, jolloin työttömyys kohosi jyrkästi toista vuotta peräkkäin. 20-vuotiailla opiskelu oli kaikkina otosvuosina yleisintä ylioppilastutkinnon suorittaneilla ja vähäisintä ammattitutkinnon suorittaneilla, koulutusryhmien järjestys oli sama kaikkina otosvuosina. Koko ikäluokkaa tarkastellen 25-vuotiaiden opiskelu oli vähäisempää: 20-30 prosenttia ikäluokasta opiskeli, mutta erot koulutusryhmien välillä ovat hyvin suuret. Opiskelu oli yleisintä ylioppilailta, joista opiskeli 70-80 prosenttia, mutta enintään peruskoulun suorittaneiden opiskelu oli huomattavan vähäistä: vuonna 1988 neljä prosenttia ikäluokasta opiskeli, vuonna 1996 13 prosenttia. 25-vuotiaat enintään peruskoulun suorittaneet näyttävät ohittaneen "koulutusikkunan": jos peruskoulun jälkeistä tutkintoa ei tähän ikään mennessä ole suoritettu, todennäköisyys opiskeluun on hyvin pieni vaikka onkin selvästi kasvanut.

Otosvuoden aikana ja ylioppilaiden ja ammattitutkinnon suorittaneiden osalta otosvuonna tai seuraavana vuonna opiskelleiden osuus kasvoi kummassakin ikäluokassa vuoteen 1996 saakka. 20-vuotiaista opiskeli vuonna 1988 34 prosenttia ja vuonna 1996 jo 51 prosenttia. Opiskelevien osuus kasvoi kaikissa tutkintokategorioissa: eniten enintään peruskoulun suorittaneiden ryhmässä, jossa opiskelijoiden osuus kaksinkertaistui, ja jonkin verran vähemmän ammattitutkinnon suorittaneilla. 25-vuotiailla muutos oli saman suuntainen, mutta vähäisempi: opiskelleiden osuus oli vuonna 1988 18 prosenttia ja vuonna 1996 29 prosenttia. Opiskelu on 20-vuotiaiden tavoin lisääntynyt kaikissa tutkintoryhmissä.

Vuonna 1998 näytti opiskelu vähenevän hieman kaikissa ikä- ja koulutusryhmissä lukuun ottamatta 20-vuotiaita enintään peruskoulun suorittaneita. Vuoden 1998 osalta taulukko on kuitenkin jonkin verran harhainen: varhaisempina otosvuosina opintoja jatkaviksi on katsottu seuraavana vuonna

opiskelleet. Koska vuoden 1999 opiskelutietoja ei aineistossa ole, jäävät vuodelta 1998 opiskelua vasta seuraavana vuonna jatkavat aiemmista otosvuosista poiketen ei-opiskelevien luokkaan.

Kun kaikki otosvuoden aikana tutkinnon suorittaneet luetaan opiskeleviin, pysyy yleiskuva jokseenkin samana. 20-vuotiaista ylioppilaista ja muun tutkinnon suorittaneista opiskelevien osuus kasvoi kymmenisen prosenttiyksikköä vuodesta 1988 vuoteen 1998. Ylioppilaista ja muun tutkinnon suorittaneista opiskelijoiden osuus saavutti vuonna 1994 tason, jolla se pysyi myöhempinäkin otosvuosina, enintään peruskoulun suorittaneista opiskelijaosuus kasvoi vielä vuonna 1998, jolloin se oli yli kaksinkertainen verrattuna kymmentä vuotta aiempaan tasoon. Samoin 25-vuotiaista opiskelevien osuus kasvoi sekä ylioppilaista että muun tutkinnon suorittaneista noin kymmenen prosenttiyksikköä lamaa edeltäneeltä tasolta vuoteen 1996. Enintään peruskoulun suorittaneiden opiskelu lisääntyi yli kaksinkertaiseksi, mutta pysyi viimeisinäkin otosvuosina vain hieman yli kymmenen prosentin tasolla (liitetaulukko 2.1).

## 2.2 20- ja 25-vuotiaat työmarkkinoilla

Seuraavassa tarkastellaan otosvuosina 20 ja 25 vuotta täyttäneiden asemaa työmarkkinoilla. Kumpikin ikäryhmä jaetaan otosvuoden aikana opiskelleisiin sekä edelleen suoritettua korkeimman tutkinnon mukaan enintään peruskoulun, ylioppilastutkinnon ja muun tutkinnon suorittaneisiin. Keskeiset seurantamuuttajat ovat työvoimaan kuulumisaika (työ-, työttömyys- ja työvoimapolitiittisiin toimiin osallistumiskuukaudet yhteenlaskettuna), työssäkäyntikuukaudet avoimilla työmarkkinoilla (muussa kuin tukityössä), työttömyyskuukaudet sekä työvoimapolitiittisiin toimiin osallistuminen, jota tarkastellaan osallistunut/ei tasolla.

### 2.2.1 Opintonsa päättäneiden työssäkäynti ja työttömyys

Kuviossa 2.1 on 20- ja 25-vuotiaat opintonsa päättäneet on jaettu neljään luokkaan:

- työvoiman ulkopuolella otosvuoden ajan olleet
- vain työttömänä tai toimissa otosvuonna olleet
- sekä työttömänä ja/tai toimissa että työssä otosvuonna olleet
- vain työssä otosvuonna olleet.

Luokittelun pohjana ovat tilastokeskuksen toimittamat työ-, työttömyys-, sijoitus- ja työvoimakoulutuskuukausimuuttajat. Näistä on laskettu työvoimaan kuulumiskuukaudet sekä avoimilla työmarkkinoilla (työssä muuten kuin sijoitettuna) työssä olon ja vastaavasti työttömänä tai työvoimapolitiittisissa toimissa olon osuudet työvoimaan kuulumisajasta. Sellaisissa tapauksissa, joissa otoshenkilön vuoden lopun pääasiallinen toiminta on ristiriidassa työvoimaan kuulumisen ja työssäolo-osuuden kanssa, tietoa on korjattu pääasiallisen toiminnan muuttujalla<sup>2</sup>. (Kuvio 2.1. Vastaavat osuudet numeroina liitetaulukoissa 2.2 ja 2.3)

---

<sup>2</sup> Ristiriita voi johtua siitä, että työ tai työttömyys on alkanut vasta vuoden lopussa. Lisäksi pääasiallisen toiminnan luokituksessa on huomioitu myös verotustiedot, kun kuukausimuuttajat perustuvat yksinomaan sosiaalivakuutus- ja työnhakijarekistereihin. Jos otoshenkilö ei kuukausimuuttajien perusteella ole työvoimassa, mutta on vuoden lopun pääasiallisella toiminnalla työssä, on hänet merkitty vain työssä olleeksi ja vastaavat pääasiallisella toiminnalla työttömät vain työttömyyttä -

Työssä vähänkin vuoden aikana olleiden osuus oli vuosina 1988-90 kaikissa ryhmissä yli 80 %. 20-vuotiaista enintään peruskoulun suorittaneista osuus putosi vuonna 1994 alle 40, ylioppilaista hieman yli 40 ja ammattitutkinnon suorittaneista noin 50 prosenttiin. Tästä osuus kasvoi vuoteen 1998, eniten ylioppilastutkinnon otosvuonna suorittaneista, joista noin 65 prosenttia oli ainakin jonkin verran työssä vuoden 1998 aikana. 25-vuotiaissa muutokset olivat samansuuntaisia, mutta lievempiä. Enintään peruskoulututkinnon suorittaneista työssä olleiden osuus väheni selkeimmin vuoteen 1994, jolloin ryhmästä vain hieman yli puolet oli työssä vuoden aikana.

Työttömänä vuoden aikana olleiden osuus oli alhaisimmillaan vuonna 1990, jolloin 20-vuotiaista enintään peruskoulun suorittaneista oli kolmasosa ainakin jonkin verran työttömänä; ammattitutkinnon suorittaneista osuus oli vajaa 30 ja ylioppilaista hieman yli 20 prosenttia. Tästä työttömyyttä kokeneiden osuus nousi vuonna 1994 koulutusryhmittäin 70-80 prosenttiin. Osuus laski tästä vuoteen 1998, eniten ylioppilailla, joista enää hieman yli 40 prosenttia oli työttömänä. 25-vuotiaiden kehityslinja oli jälleen samantapainen, mutta muutokset vähäisempiä. Vuonna 1990 ylioppilaista alle kymmenen prosenttia oli työttömänä vuoden aikana ja enintään peruskoulun suorittaneistakin kaksikymmentä prosenttia. Vuonna 1994 enintään peruskoulun suorittaneista jo lähes puolet oli ollut työttömänä, ylioppilaista vajaa 40 ja muun tutkinnon suorittaneista hieman yli 40 prosenttia. Vuoteen 1998 mennessä työttömyyttä kokeneiden ylioppilaiden osuus putosi eniten, ammattitutkinnon ja enintään peruskoulun suorittaneiden huomattavasti vähemmän. Missään ikä- ja koulutusryhmässä työttömyyttä kokeneiden osuus ei palautunut lähellekään 1990-luvun vaihteen tasoa.

Vuoden aikana ainoastaan työttömänä (tai toimenpiteissä, ei työssä avoimilla markkinoilla) olleiden osuus nousi vuosien 1988-90 noin kymmenen prosentin tasolta korkeimmilleen vuonna 1994, jolloin 20-vuotiaista osuus oli noin 50 prosenttia ja 25-vuotiaistakin 20-30 prosenttia. 20-vuotiaissa vain työttömänä olo oli suhteellisen tasaista eri koulutusryhmissä. 25-vuotiaista vain työttömänä olleiden osuus oli huomattavasti 20-vuotiaita pienempi. Otosvuosien erot ovat kuitenkin samansuuntaisia: vain työttömänä olo oli yleisintä vuonna 1994. Enintään peruskoulun suorittaneet 25-vuotiaat olivat muita yleisemmin tässä ryhmässä: vuonna 1994 yli 30 prosenttia ryhmästä oli työvoimaan kuulumisaikanaan pelkästään työttömänä tai työvoimapolitiittisissa toimissa. Viimeisenä otosvuonna enintään peruskoulun suorittaneet olivat ylioppilaisiin ja ammattitutkinnon suorittaneisiin verrattuna kaksi kertaa todennäköisemmin vain työttömänä.

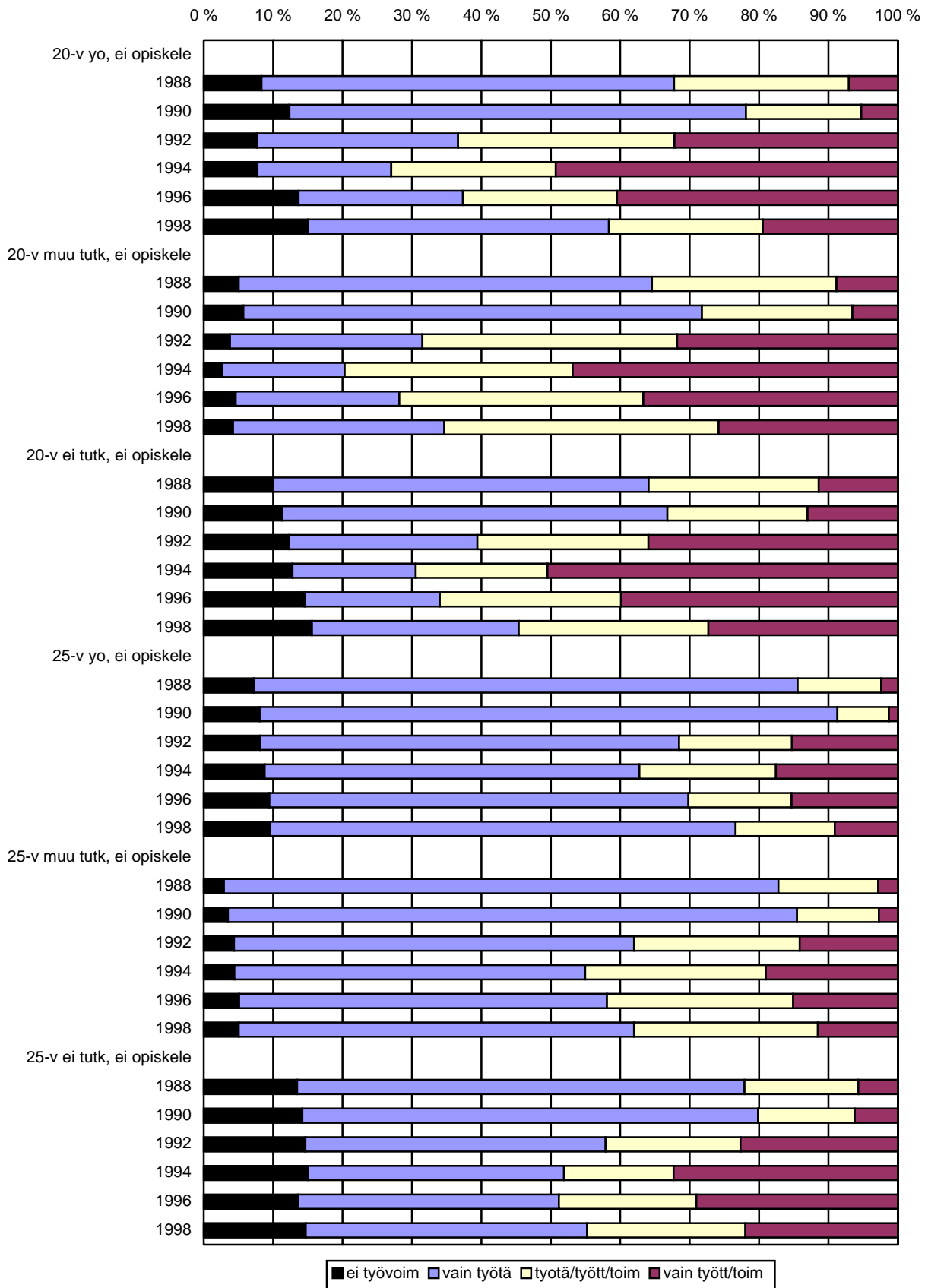
Vain työssä – eikä siis lainkaan työttömänä tai toimissa – olleiden osuudet olivat suurin piirtein käänteisessä suhteessa vain työttöminä olleiden ryhmään. 20-vuotiaista vuosina 1988-90 vain työssä olleiden osuus oli yli kaksinkertainen vuosiin 1992-96 verrattuna. Tästä osuus kasvoi vuoteen 1998, jolloin ylioppilastutkinnon suorittaneet olivat vuosia 1992-96 huomattavasti yleisemmin - mutta edelleen vuosia 1988-90 vähemmän - vain työssä. Muidenkin koulutusryhmien asema parani vuoteen 1998, mutta ei yhtä paljon kuin ylioppilailla. 25-vuotiaiden yleiskuva on sama kuin nuoremmilla: ylioppilaat olivat muita useammin vain työssä työvoimaan kuulumisaikanaan ja heidän asemansa parani tässä suhteessa vuoden 1994 aallonpohjasta muita nopeammin vuoteen 1998. Enintään peruskoulun suorittaneiden asema heikkenee suhteessa muihin koulutusryhmiin vuoteen 1998: heillä vain työssä olleiden osuus kasvoi vain hyvin vähän.

---

luokkaan. Jos otoshenkilö kuuluu kuukausimuuttujien mukaan vain työtä tai vain työttömyyttä/toimia -luokkiin, mutta pääasiallinen toiminta osoittaa hänen olleen vastaavasti myös työttömänä tai työssä, on hänet siirretty työtä ja työttömyyttä -luokkaan.

Kuvio 2.1.

20- ja 25-vuotiaiden opintonsa päättäneiden asema työmarkkinoilla vuosina 1988-98 koulutustason mukaan.



Työvoiman ulkopuolella olo lisääntyi jonkin verran seuranta-aikana. Työvoimaan kuulumattomien 20-vuotiaiden - siis niiden, jotka eivät vuoden aikana olleet työssä, työttömänä tai työvoimapolitiisissa toimissa - osuus kasvoi opintonsa päättäneistä ylioppilaista ja enintään peruskoulun suorittaneista. Noin 15 prosenttia kummastakin ryhmästä oli työvoiman ulkopuolella vuonna 1998. Ammattitutkinnon suorittaneista työvoiman ulkopuolella olo oli muita harvinaisempaa eikä se myöskään yleistynyt.

25-vuotiaiden ryhmissä muutokset olivat hyvin pieniä: työvoiman ulkopuolella olevien ylioppilaiden osuus kasvoi vajaaseen kymmeneen prosenttiin vuonna 1998 ja vastaava lievä nousu on havaittavissa myös muun tutkinnon suorittaneissa. Enintään peruskoulun suorittaneiden ryhmässä työvoiman ulkopuolella oleminen oli kaikkina otosvuosina muita yleisempää, eikä otosvuosien välillä ole suuria eroja. 13-15 prosenttia ryhmästä oli työvoiman ulkopuolella.

Taulukossa 2.3 on esitetty työttömyyden ja avoimilla työmarkkinoilla työssäkäynnin keston keskiarvot otosvuoden aikana. (Vastaavat työ- ja työttömyyskuukausien jakaumat esitetty liitekuvioissa 2.1 ja 2.3.) Työttömyys oli keskiarvoilla mitaten yleisintä 20-vuotiaista ammattitutkintoa vaille olevien ryhmässä, ero muihin oli suurimmillaan vuosina 1994-96; vuonna 1998 työttömyys väheni selkeästi myös tässä ryhmässä. Ylioppilaiden työttömyys oli vähäisintä ja ammattitutkinnon suorittaneet sijoittuvat näiden väliin. Yleisesti tarkastellen 25-vuotiaiden työttömyys oli nuorempia hieman vähäisempää. Tässäkin ikäryhmässä eniten työttöminä olivat enintään peruskoulun suorittaneet, mutta nuorempiin verraten heidän asemansa parani vuonna 1998 huomattavasti vähemmän. Ylioppilaiden ja ammattitutkinnon suorittaneiden työttömyyskuukausien keskimäärä oli kaikkina otosvuosina suunnilleen yhtä suuri.

*Taulukko 2.3. Työvoimaan kuuluneiden opintonsa päättäneiden 20 ja 25-vuotiaiden työttömyyden ja avoimilla työmarkkinoilla työssäolon keskiarvot v 1988-98 (yhteensä kuukausia).*

	1988		1990		1992		1994		1996		1998	
	työ	tyött	työ	tyött	työ	tyött	työ	tyött	työ	tyött	työ	tyött
20-vuotiaat												
ylioppilaat	6,3	0,7	6,6	0,6	3,8	2,3	2,5	3,6	3,3	2,3	4,5	1,2
muu tutkinto	7,3	0,8	7,8	0,7	4,3	2,4	3,0	4,0	3,9	3,0	4,9	2,4
enint perusk	6,9	1,2	7,0	1,0	4,5	3,4	2,9	5,4	3,4	4,4	4,7	2,5
25-vuotiaat												
ylioppilaat	10,2	0,5	10,6	0,3	8,6	1,9	7,6	2,6	8,2	1,9	9,2	1,4
muu tutkinto	9,9	0,5	9,9	0,4	8,2	2,0	7,3	2,6	7,8	2,1	8,3	1,6
enint perusk	9,4	1,1	8,7	0,7	6,9	3,1	5,7	4,3	6,0	3,7	6,5	3,0

20-vuotiaiden työssäolo oli suunnilleen yhtä yleistä eri koulutusryhmissä. Vuosien 1988-90 yli puolen vuoden tasolta työssäolokuukausien keskimäärä laski lamavuosina suunnilleen samalla tavalla kaikissa koulutusryhmissä ja oli alhaisimmillaan vuonna 1994 alle puolet vuosien 1988-90 tasosta. Tästä työssäolo lisääntyi kaikissa koulutusryhmissä vuoteen 1998. 25-vuotiaista ylioppilaat<sup>3</sup> olivat kaikkina vuosina pisimpään työssä ja enintään peruskoulun suorittaneet lyhimmin. Tässäkin ikäryhmässä on nähtävissä vastaava työkuukausien väheneminen vuoteen 1994 ja selkeä nousu sen

<sup>3</sup> Opintojen ulkopuolella olevien 25-vuotiaiden ylioppilaiden ryhmä on kuitenkin suhteellisen pieni: he joko opiskelevat tai ovat jo suorittaneet ammattitutkinnon ja ovat näin "siirtyneet" ammattitutkinnon suorittaneiden koulutusryhmään.

jälkeen. Koulutusryhmät eroavat nuoremmista poiketen selkeästi toisistaan. Ylioppilaiden työllisyys lisääntyi työkuukausien keskiarvolla mitaten vuoteen 1998 muita koulutusryhmiä enemmän ja enintään peruskoulun suorittaneiden nousu oli muita vähäisempää.

Työ- ja työttömyyskuukausien jakaumista (liitekuviot 2.1 ja 2.3) nähdään, että 20-vuotiaista opintonsa päättäneistä koko vuoden avoimilla työmarkkinoilla työssä olleiden osuus oli vuosina 1988-90 noin kaksinkertainen ja ei lainkaan työssä olleiden osuus noin puolet myöhempisiin vuosiin verrattuna. Ei lainkaan työttömänä olleiden osuus oli 70-80 prosenttia kun se vuosina 1992-96 oli kaikissa koulutusryhmissä alle 50 prosenttia. 25-vuotiaiden opintonsa päättäneiden ryhmässä varhaisimmat otosvuodet eivät poikkeakaan myöhemmistä yhtä paljon kuin nuoremmilla. 12 kuukautta työssä olleiden osuus oli noin 15 prosenttiyksikköä ja ei lainkaan työttömänä olleiden osuus noin 20 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuosina 1992-96. 25-vuotiaista vain 10-20:llä prosentilla oli työttömyyskuukausia otosvuosien 1988 ja 1990 aikana.

20-vuotiaista parhaiten työmarkkinoilla menestyneiden, koko vuoden töissä olleiden osuus oli alimmillaan vuonna 1994, josta se nousi vuoteen 1998, mutta ei - ylioppilaita lukuun ottamatta - vuoden 1992 tasolle. 25-vuotiaissa tällä tavoin mitaten vuosi 1994 oli heikoin. Tästä koko vuoden töissä olleiden osuus kasvoi vuoteen 1998. Ylioppilaista koko vuoden töissä olleiden osuus nousi kolmena viimeisenä otosvuonna muita enemmän ja nousi vuonna 1998 vuoden 1992 tasolle.

### *2.2.2 Opiskelua jatkavien työssäkäynti ja työllisyys*

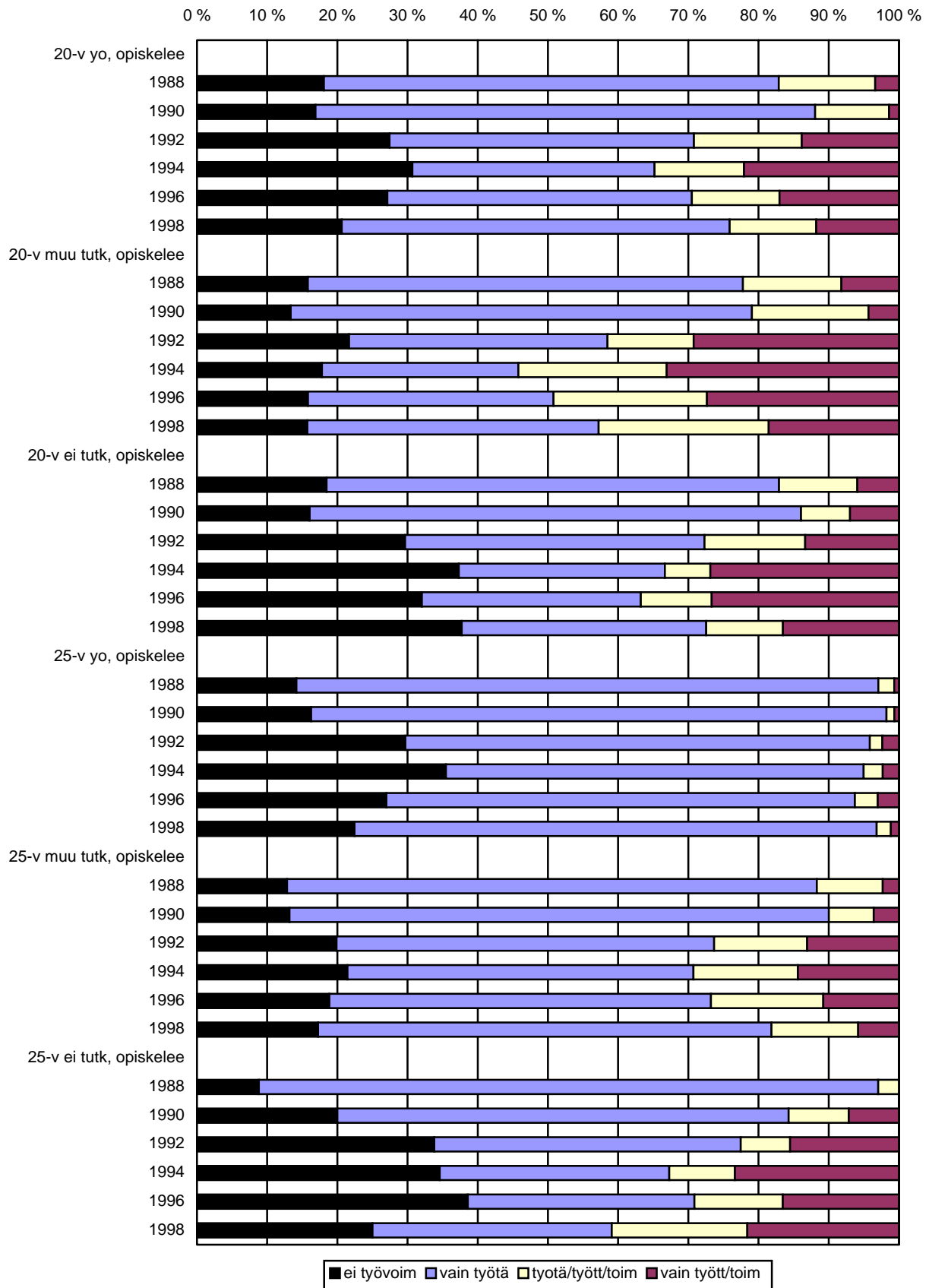
Seuraavassa tarkastellaan lyhyesti opiskelua jatkavien asemaa työmarkkinoilla. Nämä olivat useimmiten päätoimisia opiskelijoita, joiden työssäolo on lähinnä sivutoimista tai kesätyötä, eikä siten sellainen keskeinen elämää ja toimeentuloa muokkaava tekijä kuin opintonsa jo päättäneillä. Kuviossa 2.2. esitetään opiskelua jatkavien asemaa työmarkkinoilla otosvuosina.

Vain työssä olleiden osuus oli kaikissa ikä- ja koulutusryhmissä vuosina 1988-90 myöhempiä otosvuosia korkeampi: tuolloin eri tutkimusryhmistä 65-90 prosenttia oli työvoimaan kuulumisaikanaan vain työssä avoimilla työmarkkinoilla. Alimmillaan vain työssä olleiden osuus oli vuonna 1994, jolloin 20-vuotiaista ylioppilaista noin 40 prosenttia ja enintään peruskoulun tai muun kuin ylioppilastutkinnon suorittaneista noin 30 prosenttia kuului tähän ryhmään. 25-vuotiaista ylioppilaista oli vuonna 1994 vain työssä 60, muun tutkinnon suorittaneista 50 ja enintään peruskoulun suorittaneista vain hieman yli 30 prosenttia. Ylioppilaista ja ammattitutkinnon suorittaneista osuus kasvoi tästä viimeiseen otosvuoteen jonkin verran, enintään peruskoulun suorittaneista 25-vuotiaissa vastaavaa muutosta ei tapahtunut ja 20-vuotiaistakin vain työssä olleiden osuus kasvoi vain vähän. Vuonna 1998 kummankin ikäryhmän enintään peruskoulun suorittaneista alle 40 prosenttia oli työvoimaan kuulumisaikanaan vain työssä.

Työvoimaan kuuluneista vuoden aikana ainoastaan työttömänä olleiden osuus oli kaikissa ikä- ja koulutusryhmissä korkeimmillaan vuonna 1994, 20-vuotiaista ammattitutkinnon suorittaneista jopa yli 40 prosenttia. Ylioppilaat olivat vähiten vain työttöminä, erityisesti 25-vuotiaista opiskelua jatkavien ylioppilaiden työttömyys oli muita selkeästi vähäisempää. 20-vuotiaista enintään peruskoulun ja ammattitutkinnon suorittaneista oli suunnilleen yhtä suuri osuus vain työttöminä, 25-vuotiaista taas enintään peruskoulun suorittaneiden vain työttöminä olleiden osuus oli vuodesta 1994 lähtien ammattitutkinnon suorittaneita suurempi.

Kuvio 2.2.

20- ja 25-vuotiaiden opiskelua jatkavien asema työmarkkinoilla vuosina 1988-98 koulutustason mukaan.



Kummassakin ikäryhmässä työvoimaan kuulumattomien osuus oli vuosina 1988-90 myöhempiä otosvuosia alhaisempi, enimmillään 20 prosenttia, ja myös eri koulutusryhmien väliset erot olivat melko pienet. 20-vuotiaista ylioppilaista työvoiman ulkopuolisten osuus oli korkeimmillaan vuonna 1994 mistä se laski viimeisinä otosvuosina. Enintään peruskoulun suorittaneista osuus taas pysyi korkealla kaikkina myöhempinäkin vuosina. Ammattitutkinnon suorittaneet olivat kaikkina otosvuosina muita vähemmän työvoiman ulkopuolella. 25-vuotiaiden yleiskuva on samankaltainen: enintään peruskoulun suorittaneet olivat eniten ja ammattitutkinnon suorittaneet vähiten työvoiman ulkopuolella. Ylioppilaista ja enintään peruskoulun suorittaneista työvoiman ulkopuolisuus väheni selkeästi viimeisenä otosvuonna.

Opiskelijoiden työtilanteen huononeminen lamavuosina johti siis työvoiman ulkopuolisuuteen. Radikaalisti huonontuneiden työnsaantimahdollisuuksien lisäksi opiskelijoiden työttömyysturvan ehtojen kiristämisen myötä työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuminen ei enää ollut aiempien vuosien tapaan kannattavaa.

Liitekuvioissa 2.2 ja 2.4 on esitetty opintojaan jatkavien työ- ja työttömyyskuukausien jakaumat. Vuosina 1988-90 työkuukausia oli kummassakin ikäryhmässä ylioppilaista ja ammattitutkinnon suorittaneista noin 80 prosentilla ja enintään peruskoulun suorittaneistakin noin 75 prosentilla. Töissä vuoden aikana olleiden opiskelijoiden osuus oli alimmillaan vuonna 1994, jolloin 20-vuotiaiden kaikista koulutusryhmistä ja enintään peruskoulun suorittaneista 25-vuotiaista alle puolella oli työkuukausia otosvuoden aikana. Työtilanne parani tästä vuoteen 1998, enintään peruskoulun suorittaneiden osalta tosin muita vähemmän. 25-vuotiaista ylioppilaista ja ammattitutkinnon suorittaneista suhteellisen suuri osuus, korkeimmillaan 20 prosenttia, oli myöhempinäkin otosvuosina koko vuoden töissä. Osuus oli alhaisimmillaan vuosina 1994-96, mistä se nousi viimeiseen otosvuoteen. Vuosina 1988-90 25-vuotiaat enintään peruskoulun suorittaneet olivat yhtä yleisesti koko vuoden töissä kuin muutkin koulutusryhmät, mutta varsinkin viimeisinä otosvuosina näitä huomattavasti vähemmän.

Vuoden aikana 7-11 kuukautta töissä olleiden osuus oli korkeimmillaan nousukauden vuosina 1988-90 mistä osuus laski kaikissa ryhmissä alimmilleen vuonna 1994. 25-vuotiaista ylioppilaista ja ammattitutkinnon suorittaneista näiden osuus kasvoi vuonna 1998 kymmenen vuoden takaiselle tasolle, enintään peruskoulun suorittaneilla 7-11 kuukautta töissä olleiden osuus kasvoi vain hieman. 20-vuotiaista vastaava 7-11 kuukautta työssä olleiden osuus kasvoi vuodesta 1994 huomattavasti vähemmän ja tässäkin ikäryhmässä enintään peruskoulun suorittaneet menestyivät viimeisinä otosvuosina muita heikommin.

Taulukossa 2.4 on esitetty työvoimaan kuuluneiden opintojaan jatkavien työ- ja työttömyyskuukausien keskiarvot. Tässäkin tarkastelussa 25-vuotiaiden ylioppilaiden ja ammattitutkinnon suorittaneiden työssäolo palautui vuonna 1998 lamaa edeltävälle tasolle kun enintään peruskoulun suorittaneiden työkuukausien keskiarvo pysyi vuosina 1996-98 edelleen laman syvimpien vuosien tasolla. 20-vuotiaiden ylioppilaiden ja ammattitutkinnon suorittaneiden työkuukausien keskiarvot olivat vuonna 1998 hieman vuotta 1994 korkeammat, mutta eivät kuitenkaan vanhemmasta ikäluokasta poiketen nousseet vuosien 1988-90 tasolle.



Taulukko 2.4. Työvoimaan kuuluneiden opintoa jatkavien 20 ja 25-vuotiaiden työttömyyden ja avoimilla työmarkkinoilla työssäolon keskiarvot v 1988-98 (yhteensä kuukausia).

	1988		1990		1992		1994		1996		1998	
	työ	tyött	työ	tyött	työ	tyött	työ	tyött	työ	tyött	työ	tyött
20-vuotiaat												
ylioppilaat	4,7	0,5	4,8	0,3	3,6	1,3	2,7	1,8	3,1	1,2	3,9	0,7
muu tutkinto	4,2	0,5	4,9	0,5	2,7	1,7	2,5	2,4	2,9	1,8	3,3	1,7
enint perusk	5,2	0,5	4,5	0,4	3,4	1,3	2,5	2,4	2,6	2,1	3,4	1,6
25-vuotiaat												
ylioppilaat	6,5	0,1	6,5	0,1	6,2	0,3	6,1	0,4	5,7	0,4	6,6	0,2
muu tutkinto	5,9	0,3	6,2	0,3	5,3	1,4	4,6	1,7	5,2	1,2	6,2	0,8
enint perusk	6,0	0,3	6,1	1,0	3,9	2,0	3,7	2,8	4,2	2,3	3,7	2,6

### 2.2.3 Opiskelun päättäneiden työvoiman ulkopuolella olo

Opintonsa päättäneiden työvoiman ulkopuolella olemisen syitä tarkastellaan lyhyesti perhetilanteen ja asevelvollisuuden suorittamisen mukaan sekä otosvuoden lopun pääasiallisen toiminnan valossa. Vuoden aikana tutkinnon suorittaneet on luettu opiskelijoiksi eivätkä he siten kuulu tämän tarkastelun piiriin.

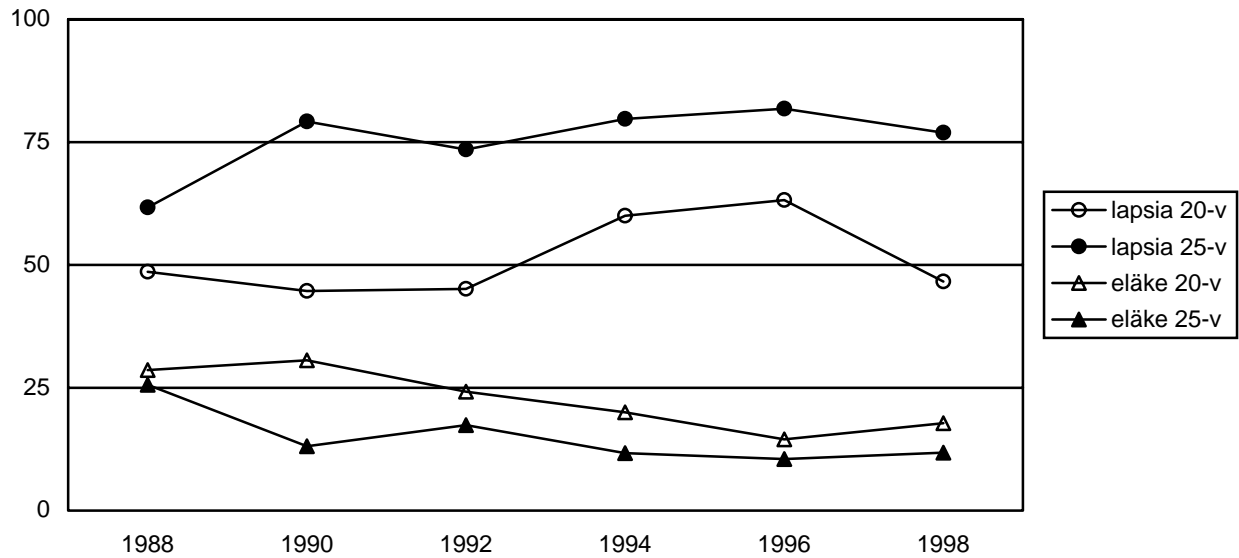
Kuvioissa 2.3 ja 2.4 on esitetty joidenkin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevien ominaisuuksia. Työvoiman ulkopuolella olevista naisista oli 20-vuotiaista noin puolella ja 25-vuotiaista noin kolmella neljästä lapsia. Osuudet eivät juuri vaihtelee otosvuosittain. Perhe-elämä on siis naisilla selkeä vaihtoehto työelämälle. 20-vuotiaista naisista 65-80 prosentilla oli joko lapsia tai he olivat eläkkeellä. Alhaisin yhteenlaskettu prosenttiosuus on viimeiseltä otosvuodelta, mutta tapausten pienen määrän vuoksi pidemmälle meneviä johtopäätöksiä tästä ei voida tehdä. 25-vuotiaista naisista vastaava eläkkeellä olevien ja lapsia hankkineiden yhteenlaskettu prosenttiosuus oli kaikkina otosvuosina noin 90, joten nämä tekijät selittävät lähes kaiken työvoiman ulkopuolella olon.

Miesten tilanne on erilainen. 25-vuotiaista vain noin kymmenellä prosentilla oli lapsia ja nuoremista otosvuosittain 75-90 prosenttia asui vielä vanhempiansa luona. 25-vuotiaista työvoiman ulkopuolella olevat luokittuivat lähes kaikki vuoden lopun pääasiallisella toiminnalla luokkaan "muu" (pääasiallinen toiminta useimmiten tuntematon) tai eläkeläisiksi. Muu-luokan osuus kasvoi tasaisesti ja vuonna 1998 siihen kuului 60 prosenttia työvoiman ulkopuolella olevista. 20-vuotiaista miehistä yli puolet suoritti asevelvollisuutta otosvuoden aikana (kyseessä on siis vuoden aikainen, ei pelkästään vuoden lopun tilanne). Vuoden lopun pääasiallisen toiminnan muu-luokkaan kuuluminen yleistyi 20-vuotiaissa 25-vuotiaitakin enemmän: varhaisempina otosvuosina näitä oli 20-30 prosenttia työvoimaan kuulumattomista, vuosina 1996-98 noin 70 prosenttia. Ilman selkeitä selittäviä tekijöitä työvoiman ja opiskelun ulkopuolelle joutuneiden osuus näyttää siis miehillä kasvaneen kummassakin ikäryhmässä.

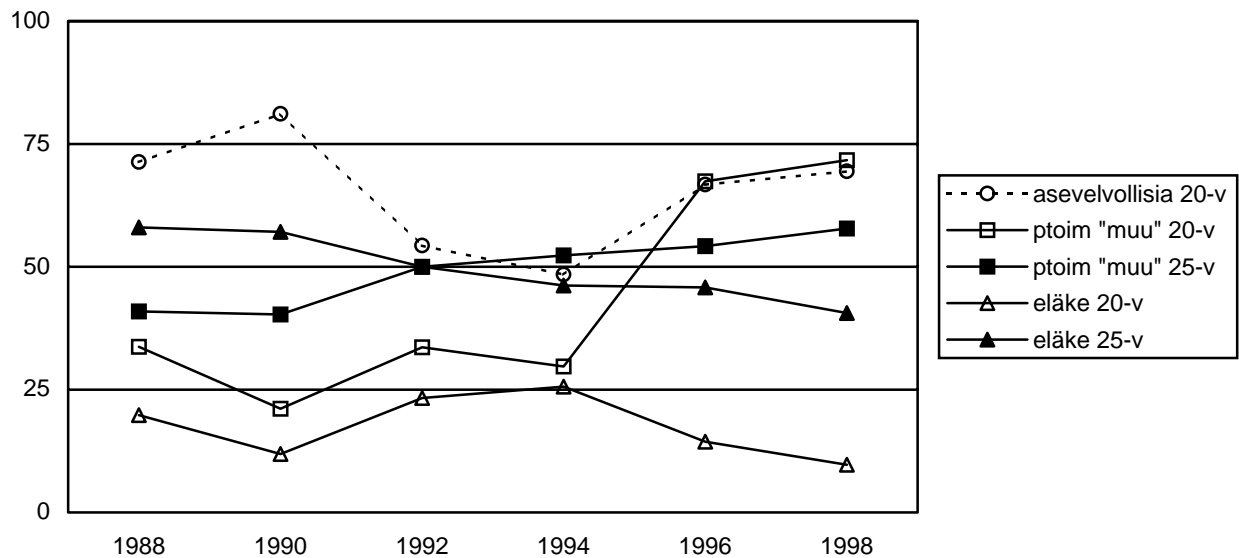
Työvoiman ulkopuolella olleiden lukumäärät ovat vuositasolla kuitenkin suhteellisen pieniä. Taulukossa 2.5 on esitetty sukupuolittain ja ikäryhmittäin ryhmäkoot ja osuudet ikäluokasta sekä kuvioiden 2.3 ja 2.4 lukumäärätiedot. Kun 25-vuotiaista opintojen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevista miehistä noin 60 prosentilla viimeisenä otosvuonna vuoden lopun pääasiallinen toiminta oli "muu", oli tämän ryhmän koko 37 henkeä. Koska tutkimusaineistona on 8,5 prosentin otos väestös-

tä, on ryhmä koko väestössä noin 430 henkeä. Ryhmän absoluuttinen koko ei myöskään ole kasvanut seuranta-aikana, vaan sen prosenttiosuuden kasvu johtuu eläkeläisten ryhmän pienenemisestä. 20-vuotiaista miehistä vastaava ryhmä on sen sijaan kasvanut lukumäärältäänkin noin kaksinkertaiseksi varhaisempien vuosien keskimäärään verrattuna ja väestössä ryhmän koko oli vuosina 1996-98 hieman yli tuhat henkeä kun se esimerkiksi vuosina 1990-92 oli alle puolet tästä. Suuri osa ryhmästä oli kuitenkin vuoden aikana suorittanut asevelvollisuuttaan - vuosina 1996-98 lähes 70 prosenttia - joilla oli siis selkeä syy työvoiman ja opiskelun ulkopuolella oloon.

Kuvio 2.3. Otosvuonna työvoimaan kuulumattomien opintonsa päättäneiden naisten ominaisuuksia. Vuoden aikana tutkinnon suorittaneet eivät mukana (%).



Kuvio 2.4. Otosvuonna työvoimaan kuulumattomien opintonsa päättäneiden miesten ominaisuuksia Vuoden aikana tutkinnon suorittaneet eivät mukana (%).



*Taulukko 2.5. Otosvuonna työvoimaan kuulumattomien opintonsa päättäneiden ryhmäkoot ja osuudet tutkimusryhmästä vuosina 1988-98 Vuoden aikana tutkinnon suorittaneet eivät mukana (%).*

		1988	1990	1992	1994	1996	1998
miehet 20 v	N	157	185	116	64	132	134
	%	5,4	7,0	4,7	2,4	4,7	4,9
- eläkkeellä	N	31	22	27	17	19	13
- asevelvollisuus vuoden aikana	N	112	150	63	31	88	93
- vuoden lopun ptoim "muu"	N	53	39	39	19	89	96
naiset 20 v	N	70	85	91	80	76	73
	%	2,4	3,2	2,7	2,7	5,6	7,2
- eläkkeellä	N	20	26	22	16	11	13
- on lapsia	N	34	38	41	48	48	34
miehet 25 v	N	88	77	106	65	59	64
	%	2,8	2,5	3,5	2,4	2,2	2,6
- eläkkeellä	N	51	44	53	30	27	26
- vuoden lopun ptoim "muu"	N	36	31	53	34	32	37
naiset 25 v	N	180	221	230	222	209	186
	%	5,6	7,2	7,5	8,3	7,9	7,8
- eläkkeellä	N	46	29	40	26	22	22
- on lapsia	N	111	175	169	177	171	143

25-vuotiaiden naisten ryhmässä on otosvuosittain vain 16-23 tapausta joilla ei ole lapsia tai jotka eivät ole eläkkeellä<sup>4</sup>. 20-vuotiaista vastaavan ryhmän koko on 16-28 henkeä. Kummassakin ikäryhmässä koko väestössä ryhmän koko on siis 200-300 henkeä eikä selkeätä trendiä ryhmän kasvuun ole havaittavissa.

Ilman selkeää syytä opiskelun ja työvoiman ulkopuolella olo ei siis ole otosvuosina merkittävästi lisääntynyt. On kuitenkin huomattavaa - etenkin syrjäytymiskeskustelun kannalta - että opiskelun ja työvoiman ulkopuolella olo on tässä määritelty hyvin tiukasti: ei opiskelua millään käytettävissä olevalla tiedolla eikä yhtään kuukautta työssä, työttömänä tai työvoimapolitiittisissa toimissa.

#### *2.2.4 Työvoimapolitiittisiin toimiin osallistuminen<sup>5</sup>*

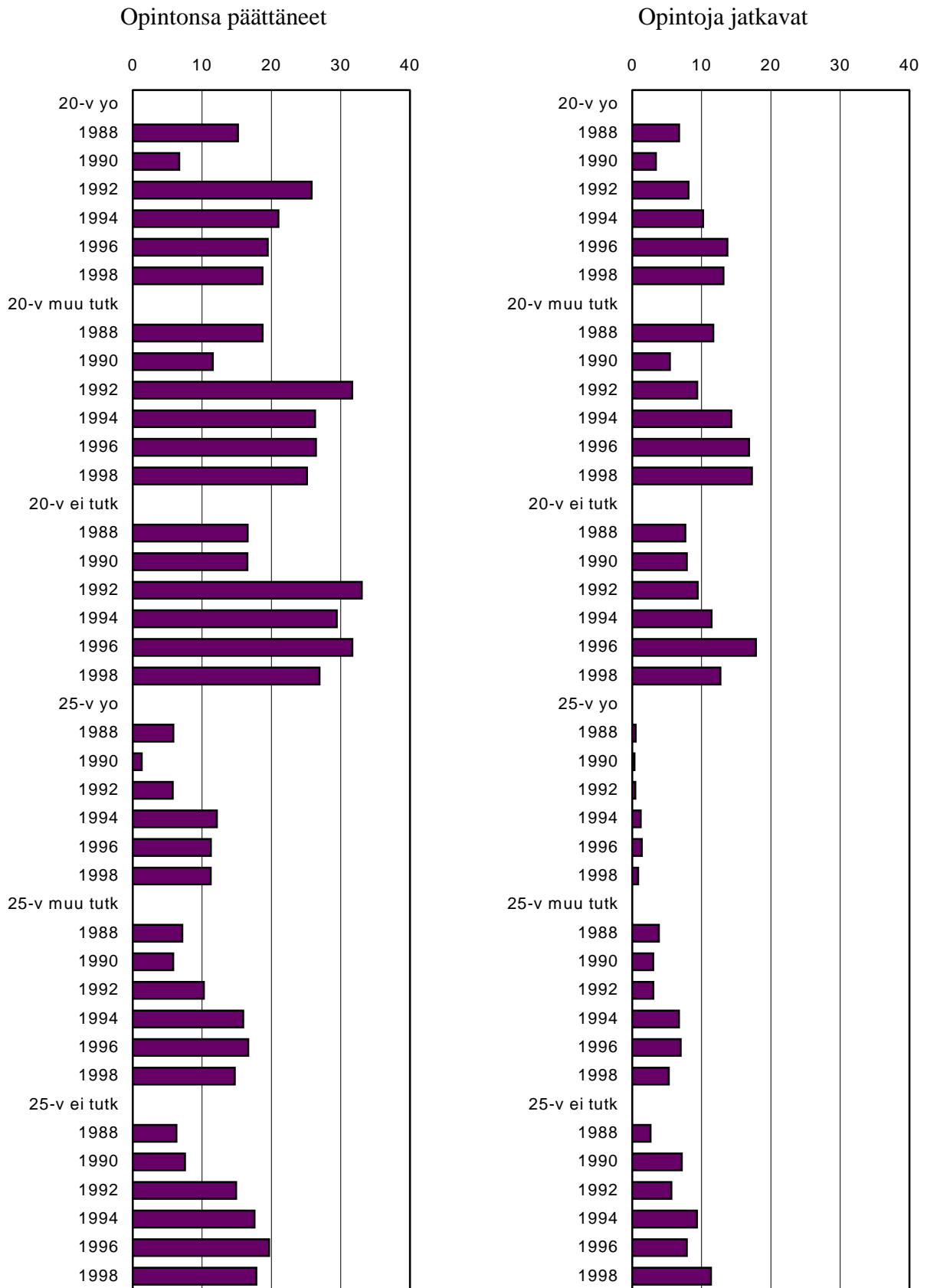
Kuviossa 2.5 on esitetty 20- ja 25-vuotiaiden osallistuminen työvoimapolitiittisiin toimiin otosvuoden aikana. Otoshenkilö katsotaan toimiin osallistuneeksi mikäli hän on ollut yli kaksi viikkoa tukityöhön sijoitettuna tai työvoimakoulutuksessa vuoden aikana.

<sup>4</sup> Aineistossa on tosin yksittäisiä tapauksia, joilla on sekä lapsia että pääasiallisena toimintana eläke.

<sup>5</sup> Tässä tutkimuksessa ei selvitetty toimiin osallistumisen vaikutusta myöhempään menestykseen työmarkkinoilla, paitsi jaksossa 3.5 raportoidussa regressioanalyysissä, jonka mukaan toimiin osallistumisella ei ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta myöhempään työuraan ammattitutkinnon suorittaneiden kohdalla.. Toimien keskimääräinen vaikuttavuus on hyvin vaatimaton, niin aikaisempien (Aho 1999) kuin uusimpien tutkimusten (Aho & Kunttu, meneillään oleva tukityöllistämisen ja työvoimakoulutuksen vaikuttavuutta koskeva tutkimus).

Kuvio 2.5.

20- ja 25-vuotiaiden työvoimapolitiittisiin toimiin osallistuminen vuosina 1988-98 koulutustason ja otosvuoden aikaisen opiskelun mukaan (%).



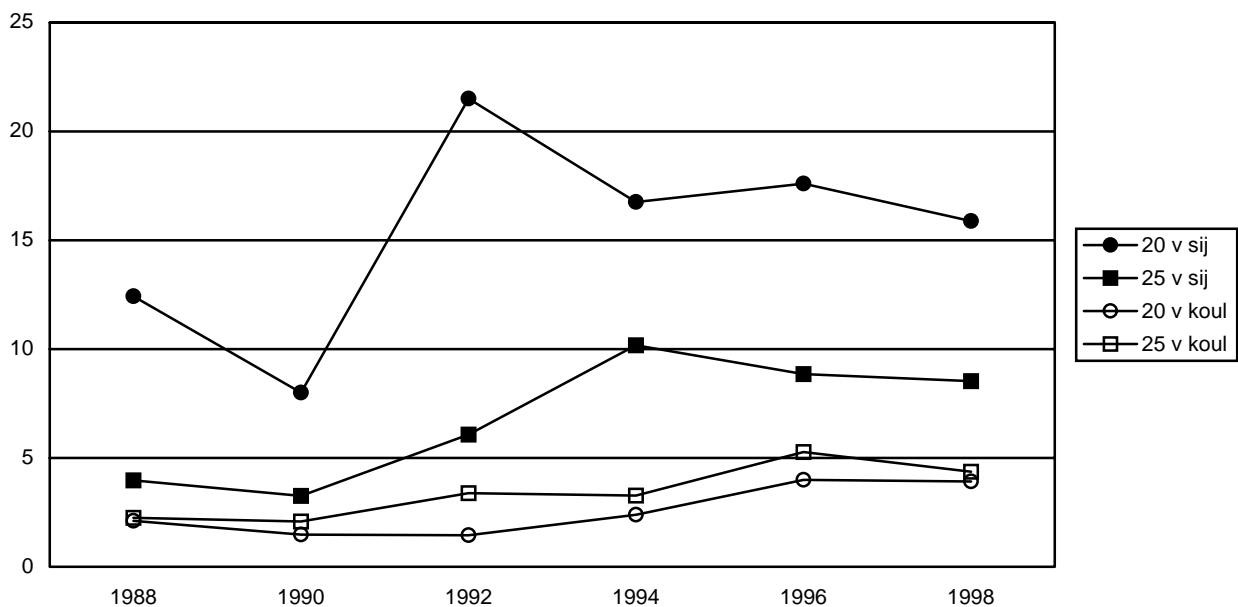
20-vuotiaista opintonsa päättäneistä toimiin osallistuminen saavutti huippunsa vuonna 1992, jolloin velvoitettyöllistäminen oli vielä käytössä. Ammattitutkinnon ja enintään peruskoulun suorittaneista yli 30 prosenttia osallistui tuolloin työvoimapolitiittisiin toimiin. Toimiin osallistuminen väheni tästä hieman viimeiseen otosvuoteen. Ylioppilaat olivat kaikkina otosvuosina muita vähemmän toimissa. 25-vuotiaista huomattavasti pienempi osuus oli toimien piirissä otosvuosien aikana. Osallistumisen huippu saavutettiin tässä ikäryhmässä vasta vuosina 1994-96. Viimeisinä otosvuosina ammattitutkinnon tai enintään peruskoulun suorittaneet olivat ylioppilaita enemmän toimissa.

Opintoja jatkavista 20-vuotiaat osallistuivat toimiin suhteellisen yleisesti: vuodesta 1994 lähtien kaikista koulutusryhmistä yli kymmenen prosenttia oli toimien piirissä. Ilmeisesti suurelta osin kysymys on ennen jatko-opintojen aloittamista tapahtunut toimiin osallistuminen. 25-vuotiaista osallistuminen oli sen sijaan enintään peruskoulun suorittaneita lukuun ottamatta vähäistä; erityisesti ylioppilastutkinnon suorittaneet olivat kaikkina otosvuosina lähes täysin toimien ulkopuolella.

Toimiin osallistumisessa oli siis 25-vuotiaissa nuorempia selkeämpi tasoero opiskelevien ja muiden välillä. 25-vuotiaat ovat jo selkeästi joko opiskelijoita tai työmarkkinoilla ja vain työmarkkinoilla olevat osallistuvat toimiin. 20-vuotiaat elävät vielä epävakaaammassa tilanteessa, johon kuuluvat ylioppilas- tai ammatillisen tutkinnon suorittaminen, uuteen tutkintoon tähtäävän opiskelun aloittaminen ja miehillä myös asevelvollisuuden suorittaminen. Tällaisessa tilanteessa työvoimapolitiittiset toimet nivoutuvat 25-vuotiaita helpommin osaksi myös vuoden aikana opiskelevien elämää.

Toimista sijoitukset olivat kaikkina vuosina työvoimakoulutusta yleisempiä, erityisesti 20-vuotiaissa tasoero on selkeä. Työvoimakoulutus yleistyi kahtena viimeisenä seurantavuotena, jona noin neljä prosenttia kummastakin ikäluokasta osallistui työvoimakoulutukseen. (kuvio 2.6.)

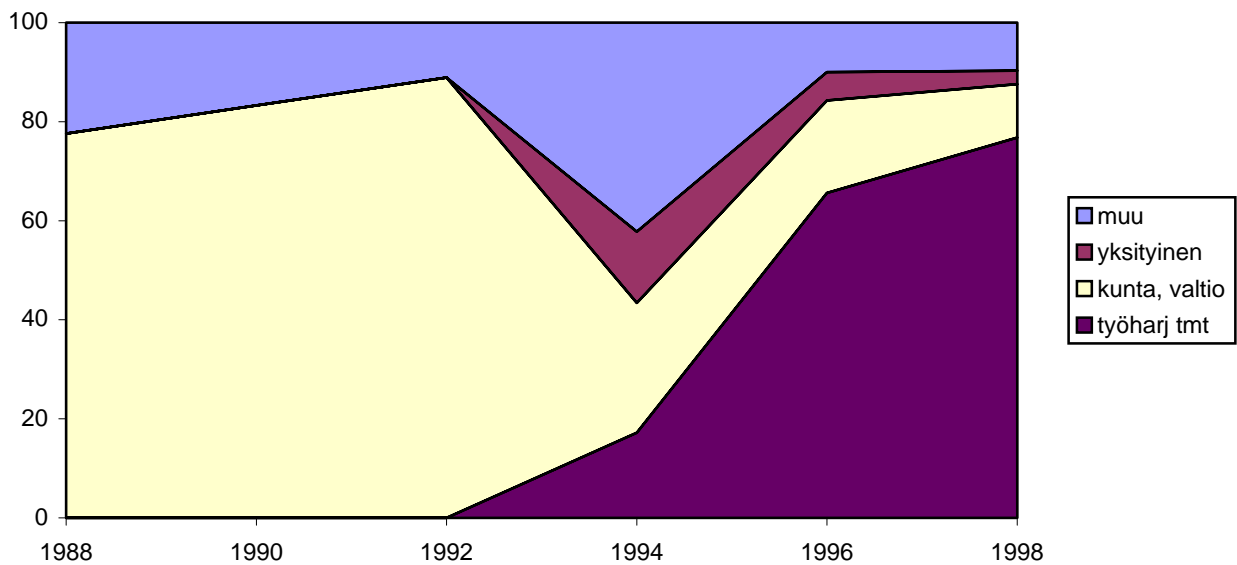
Kuvio 2.6. 20- ja 25-vuotiaiden osallistuminen työvoimapolitiittisiin sijoituksiin ja koulutukseen vuosina 1988-98 (%).



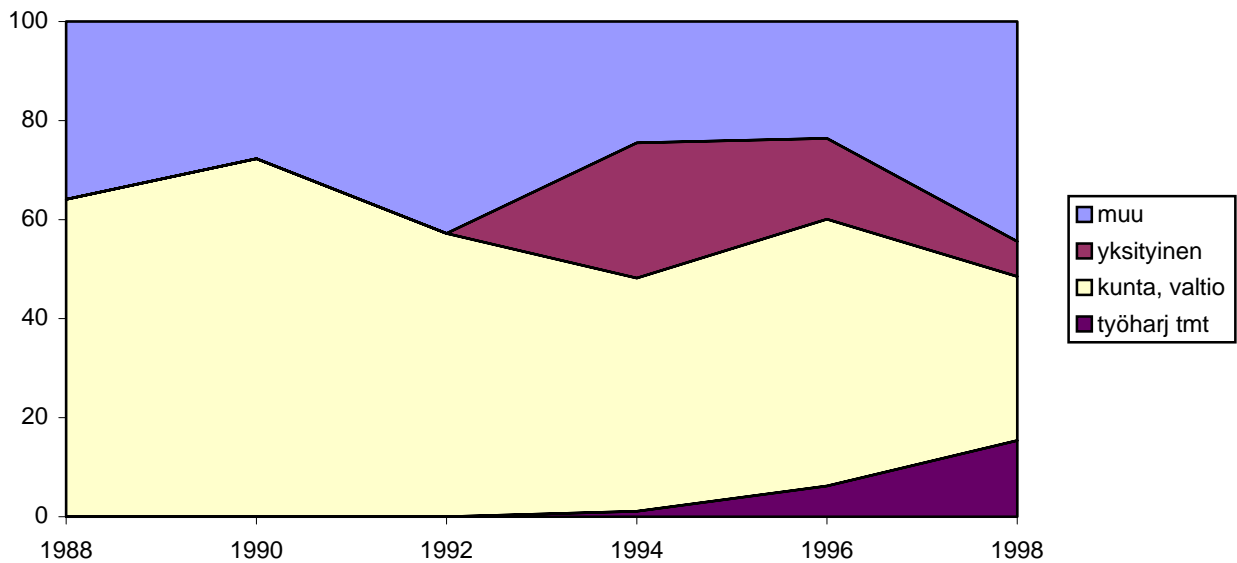
Etenkin 20-vuotiaiden tukityön muodot ovat muuttuneet radikaalisti. Kuvioissa 2.7 ja 2.8 on esitetty sijoitukset karkeasti luokiteltuna otosvuosittain erikseen 20- ja 25-vuotiaille. Vuoteen 1992 sijoitukset on jaettu palkkaperusteisiin sijoituksiin kuntiin ja valtiolle sekä muihin, vuodesta 1994 on eroteltu lisäksi sijoitukset yksityiselle sektorille yrityksiin sekä työharjoittelu työmarkkinatuella.

Vuosina 1988-92 noin 80 prosenttia 20-vuotiaiden tukityöstä oli sijoituksia julkiselle sektorille, enimmäkseen ns. velvoitetyöllistämistä kuntiin ja valtiolle. Velvoitetyöllistämisen loputtua vuonna 1993 muut sijoitusmuodot yleistyivät. Vuonna 1994 kolmasosa sijoituksista oli palkkaperusteista "harjaantumista", joka selittää muu-luokan osuuden kasvun tuona vuonna, ja viimeisenä otosvuotena jo kolme neljästä sijoituksesta oli vuodesta 1994 käytössä ollut työharjoittelua työmarkkinatuella. Varhaisimpien otosvuosien vakiosijoitustyypeistä tuli siis vuoteen 1998 mennessä lähinnä poikkeuksia. 25-vuotiaiden muutokset olivat pienempiä. Myös heidän kuntiin ja valtiolle työllistäminen väheni vuonna 1998 noin puoleen vuosien 1988-90 tasosta ja työharjoittelu työmarkkinatuella yleistyi. Vuonna 1998 25-vuotiaidenkin sijoituksista 15 prosenttia oli työharjoittelua työmarkkinatuella.

Kuvio 2.7. 20-vuotiaiden sijoituksen tyyppi vuosina 1988-98 (viimeinen päättynyt 1988-96, ensimmäinen päättynyt 1998, %).



Kuvio 2.8. 25-vuotiaiden sijoituksen tyyppi vuosina 1988-98 (viimeinen päättynyt 1988-96, ensimmäinen päättynyt 1998, %).



## 2.3 Yhteenveto

Nuorten opiskelussa ja työllisyydessä tapahtui selkeitä muutoksia 1990-luvulla. Merkittävin piirre on opiskelun yleistyminen: 20-vuotiaista opiskelijoiden osuus kasvoi vuosien 1988-90 noin 35 prosentista noin 15 prosenttiyksikköä vuosiin 1994-98, jolloin puolet ikäluokasta opiskeli. 25-vuotiaistakin kasvu oli vastaavana aikana vajaa 10 prosenttiyksikköä. Taustana tälle on työttömyyden nopea kasvu 1990-luvun alussa: nuorten työttömyys yleistyi muita nopeammin ja saavutti huippunsa vuonna 1993. Tilanteeseen reagoitiin opiskelupaikkojen lisäämisellä ja myöhemmin myös työmarkkinatukiehtojen kiristämällä. Velvoitetyöllistäminen poistettiin vuonna 1993 ja vuonna 1996 ammattikoulutusta vailla olevat alle 20-vuotiaat eivät enää saaneet työmarkkinatukea ilman koulutukseen hakeutumista tai ainakin riittävän aktiiviseksi katsottavaa koulutukseen pyrkimistä. Tämä ”pakkohaku” ulotettiin seuraavana vuonna alle 25-vuotiaisiin.

Myös suoritetuilla tutkinnoilla mitaten opiskelu yleistyi varsinkin 20-vuotiaiden ryhmässä: vuonna 1998 enää vain 18 prosenttia 20-vuotiaista oli vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa kun vastaava osuus oli vuosina 1990-92 lähes kymmenen prosenttiyksikköä korkeampi. Ylioppilastutkinto on vastaavasti yleistynyt. Myös 25-vuotiaiden ryhmässä ylioppilastutkinto korkeimpana suoritettuna tutkintona yleistyi 90-luvun edetessä ja vastaavasti muun tutkinnon suorittaneiden osuus pieneni. Tämä liittyy opintojen keston pitenemiseen kun korkea-asteen opiskelu lisääntyi. Enintään peruskoulun suorittaneiden osuus laski myös jonkin verran vuosista 1990-94 viimeisiin otosvuosiin.

1990-luvun työmarkkinatukiudistusten, siis työmarkkinatukiehtojen kiristämisen ja vastaavan opiskelupaikkatarjonnan lisäämisen on todettu nopeuttaneen nuorten työttömyyden päättymistä ja työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin osoittamista sekä lisänneen opiskelua. 20-vuotiailla uudistuksen vaikutus oli huomattavasti suurempi kuin 25-vuotiailla<sup>6</sup>. Todettakoon kuitenkin, että nuorten opiskelu lisääntyi jo ennen työmarkkinatukiudistusta. Työmahdollisuuksien radikaalisti heikentyessä opiskelu oli selkeä vaihtoehto suurelle osalle nuorista ilman työmarkkinatuen saamisehtojen kiristystäkin.

Vuodet 1988 ja 1990 eroavat selkeästi myöhemmistä laman leimaamista otosvuosista. Opiskelijoiden osuus ei poikkea juurikaan vuodesta 1992, mutta opintonsa päättäneiden asema työmarkkinoilla sitäkin selvemmin. Työttömyyttä oli huomattavan vähän ja työssäolo oli yleistä. Erityisesti 25-vuotiaat olivat lamaa edeltävinä vuosina enemmistöltään vakaasti työllistyneitä mikä ei enää vuosina 1992-98 ollut mahdollista.

Opintonsa päättäneiden nuorten tilanne työmarkkinoilla parani 1990-luvun lopulla laman syvimmistä vuosista 1992-94, joskin ero 1990-luvun vaihteeseen oli edelleen viimeisinäkin otosvuosina selkeä. Nuorisotyöttömyys on vuoden 1993 huipun jälkeen alentunut. Tämä näkyy sekä työttömien määrän että työttömyysasteen alenemisena<sup>7</sup>. Nyt käytetyssä aineistossa muutos näkyy työttömyyden lyhentymisenä ja työssäolon pidentymisenä erityisesti vuonna 1998, samoin kuin vain työttömänä tai epävakaaalla työtä, työttömyyttä ja mahdollisesti toimia sisältävällä työuralla olevien osuuden pienenemisenä.

Enintään peruskoulun suorittaneiden opintonsa päättäneiden asema työmarkkinoilla on heikentynyt verrattuna muihin koulutusryhmiin. Tämän ryhmän tilanne ei - etenkin 25-vuotiaalla - palautunut vuonna 1996 samalla tavalla lähelle vuoden 1992 tilannetta kuin muilla. Vuosina 1996-98 25-

---

<sup>6</sup> Aho & Vehviläinen, 1997.

<sup>7</sup> Katso esimerkiksi ”Mitä nuoret tekevät” -raportit (<http://www.minedu.fi/nuora>).

vuotiaat enintään peruskoulun suorittaneet olivat muita useammin työttömänä tai toimissa; myös työ- ja työttömyyskuukausilla mitattuna heidän asemansa oli heikoin. 20-vuotiaiden enintään peruskoulun suorittaneiden asema taas parani näillä mittareilla mitaten vuodesta 1996 vuoteen 1998.

Työvoiman ulkopuolisuus näyttää jakaumatarkastelujen perusteella lisääntyneen jonkin verran opintonsa päättäneiden keskuudessa 1990-luvulla, selkeimmin 20-vuotiailla enintään peruskoulun suorittaneilla. Tarkemmassa analyysissä havaittiin, että naisilla työvoiman ulkopuolella oloon liittyivät perhe ja lapset ja että suuri osa 20-vuotiaista miehistä suorittaa asevelvollisuuttaan. Kun perustellusta syystä työvoiman ulkopuolella olevat poistettiin ryhmästä, sen koko pysyi suunnilleen samana kaikkina otosvuosina.

Nuoret ovat olleet 1990-lopulla työvoimapolitiikan erityisen kiinnostuksen kohteena. Toimiin osallistuminen pysyi suhteellisen korkealla tasolla viimeisinäkin otosvuosina, erityisesti 20-vuotiaat opintonsa päättäneet olivat yleisesti työvoimapolitiittisten toimien piirissä. Toimien muodot ovat sen sijaan radikaalisti muuttuneet. Tukityössä vuoteen 1992 vallitsevana ollut palkkaperusteinen sijoittaminen julkiselle sektorille on vähentynyt ja 20-vuotialla työharjoittelu työmarkkinatuella oli vuonna 1998 vallitseva sijoitusmuoto.



### 3. NUORTEN OPINTO- JA TYÖURIEN SEURANTA

#### 3.1 Tutkimusryhmien koostumus ja seuranta-asetelmat

Tutkimuksessa seurataan vuosilta 1992, 1994 ja 1996 poimittuja tutkimusryhmäryhmiä. Vuonna 1992 lama syveni ja työttömyys kasvoi hyvin jyrkästi, vuosi 1994 oli laman pohjavuosi, joskin työttömyys väheni jo hieman vuoden 1993 huippulukemista, vuonna 1996 oli laman jälkeisen nousun aikaa vaikkakin työttömyys oli edelleen hyvin korkea. Erityisesti työmarkkinoilla olevat tai sinne tulevat tutkimusryhmät olivat otosvuosittain toisistaan poikkeavassa asemassa. Vuoden 1996 ryhmät poimitaan nousukauden alettua ja heitä myös seurataan taloudellisen nousukauden oloissa, vuoden 1992 ryhmät taas poimittiin myöhempiä otosvuosia paremman - mutta nopeasti heikkenevän - työllisyyden oloista ja heidän seurantansa osuu laman syvimpiin vuosiin. Vuoden 1994 ryhmien poiminta-aikana työttömyys oli otosvuosista korkeimmillaan, mutta seuranta-aikana työllisyystilanne alkoi hiljalleen parantua.

Tutkimusryhmiksi poimittiin seuraavat ryhmät:

- 1 otosvuonna 16 vuotta täyttäneet (= pääsääntöisesti peruskoulun päättäneet)
- 2 otosvuonna 20 vuotta täyttäneet, jotka eivät tuolloin opiskelleet eivätkä olleet suorittaneet tutkintoa
- 3 otosvuonna 25 vuotta täyttäneet, jotka eivät tuolloin opiskelleet eivätkä olleet suorittaneet tutkintoa
- 4 otosvuonna ylioppilastutkinnon suorittaneet alle 30-vuotiaat
- 5 otosvuonna muun keski- tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneet alle 30-vuotiaat

Ryhmien koot on esitetty taulukossa 3.1. Ryhmäkoot muuttuvat jonkin verran: 16-vuotiaiden sekä 20- ja 25-vuotiaiden enintään peruskoulun suorittaneiden ja opintojen ulkopuolelle jääneiden määrä pienenee vuodesta 1992 vuoteen 1996. Vastaavasti ylioppilastutkinnon otosvuonna suorittaneiden sekä vähemmässä määrin myös ammattitutkinnon suorittaneiden määrä kasvaa.

*Taulukko 3.1. Tutkimusryhmien koot.*

	1992	1994	1996
16-vuotiaat	5605	5443	5483
20-vuotiaat, ei opiskelua, ei tutkintoa	930	664	556
25-vuotiaat, ei opiskelua, ei tutkintoa	1131	919	820
ylioppilaat	2090	2626	2786
muun tutkinnon suorittaneet	4774	4991	5097
yhteensä	14530	14643	14742

Osa opintojen ulkopuolelle jääneiden 20- ja 25-vuotiaiden ryhmien pienenemisestä vuodesta 1992 vuoteen 1996 johtuu tutkimusaineistosta, jossa myöhemmille otosvuosille on vuotta 1992 monipuolisemmat opiskelutiedot. (Katso jakso 1.2.1.) Mikäli otosvuosien 1994 ja 1996 tutkimusryhmät määritellään vuotta 1992 vastaavilla kriteereillä, tulee 20-vuotiaiden enintään peruskoulun suorittaneiden ja opiskelemattomien ryhmiin noin kymmenen prosenttia enemmän tapauksia kuin kaikilla käytettävissä olevilla opiskelutiedoilla muodostetulla ryhmämuuttujalla. 25-vuotiaiden ryhmissä

vastaavia tapauksia on noin kolme prosenttia. Opiskelutietojen puutteellisuus vuodelta 1992 siis jättää opiskelleita näihin kategorioihin vuonna 1992. Virhe on merkittävä 20-vuotiaissa. Liitetaulukkoissa 3.1 ja 3.2 on ristiintaulukoitu vuosilta 1994 ja 96 käytetty ryhmäluokitus ja vuoden 1992 opiskelutietoja vastaavilla tiedoilla muodostettu ryhmäluokitus.

Kaikkia tutkimusryhmiä seurataan kaksi otosvuoden jälkeistä vuotta ja vuoden 1992 ja 1994 ryhmiä myös neljä otosvuotta seuraavaa vuotta. Painopiste on kahden vuoden seurannassa, nelivuotis seurantaan kiinnitetään enemmän huomiota mikäli niiden tulokset poikkeavat kahden vuoden seurannoista. Keskeinen seurantaväline on otosvuotta seuraaville kahdelle ja neljälle vuodelle muodostettu uramuuttuja.

### 3.1.1 Seurantamuuttujan muodostaminen

Tutkimusryhmiä seurattiin kaksi vuotta otosvuoden jälkeen, vuoden 1992 ryhmiä vuodet 1993-94, vuoden 1994 ryhmiä vuodet 1995-96 ja vuoden 1996 ryhmiä vuodet 1997-98. Kaksivuotis seuranta varten muodostettiin uramuuttuja opiskelu- ja työmarkkinatietojen perusteella siten, että ensisijaisesti opiskelleet erotettiin muista. Opiskelleet jaettiin opintoja jatkaneisiin tai tutkinnon seuranta-aikana suorittaneisiin ja opinnot keskeyttäneisiin. Muut kuin opiskelijat jaettiin ensisijaisesti pääosin työmarkkinoilla ja pääosin työmarkkinoiden ulkopuolella olleisiin. Pääosin työmarkkinoilla olleet jaettiin edelleen alaryhmiin sen mukaan kuinka suuren osan työvoimaan kuulumisajastaan he olivat työssä avoimilla työmarkkinoilla. Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset kuuluivat työvoimaan alle vuoden seuranta-aikana, työmarkkinoilla olevat vuoden tai yli. kaksivuotisuramuuttujan muodostaminen on tiivistetysti esitetty taulukossa 3.2 ja vastaava nelivuotisuramuuttujan muodostaminen taulukossa 3.3.

Taulukko 3.2. 2-vuotis seurannan uramuuttujan muodostaminen.

	luokka	kriteerit
Opiskelevat	Opintoja jatkavat	Tutkinto seuranta-aikana tai opiskellut 2. seuranta-vuonna tai opiskellut 1. vuonna ja suorittanut asevelvollisuutta 2. vuonna.
	Opinnot keskeyttäneet	Opiskellut vain 1. seurantavuonna, ei tutkintoa seuranta-aikana.
Työmarkkinoilla	Vakaa työllisyys	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 12 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 100 % työvoimaan kuulumisajasta.
	Kitkатыöttömyyttä	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 12 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 80-99 % työvoimaan kuulumisajasta.
	Epävakaa työura	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 12 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 21-79 % työvoimaan kuulumisajasta.
	Pitkäaikaistyöttömät a	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 12 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 1-20 % työvoimaan kuulumisajasta.
	Pitkäaikaistyöttömät b	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 12 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 0 % työvoimaan kuulumisajasta.
Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella	Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa seuranta-aikana alle 12 kk.

Nelivuotisseurantamuuttuja muodostettiin pääpiirteissään samoin kuin kaksivuotisseurantamuuttujakin. Opiskelijat erotetaan ensisijaisesti muista ja työmarkkinaurilla olevien pitää olla nelivuotisseurannassakin yli puolet seuranta-ajasta työvoimassa. Työmarkkinaurat määräytyvät samojen työsuorituksen prosentiosuukausien mukaan kuin kaksivuotisseurannassa.

*Taulukko 3.3. 4-vuotisseurannan uramuuttujan muodostaminen.*

	luokka	kriteerit
Opiskelevat	Opintoja jatkavat	Tutkinto seuranta-aikana tai opiskellut jompana kumpana kahdesta viimeisestä seurantavuodesta.
	Opinnot keskeyttäneet	Opiskellut 1. tai 2. seurantavuonna, ei kahtena viimeisenä, ei tutkintoa seuranta-aikana.
Työmarkkinoilla	Vakaa työllisyys	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 24 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 100 % työvoimaan kuulumisajasta.
	Kitkatyöttömyyttä	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 24 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 80-99 % työvoimaan kuulumisajasta.
	Epävakaata työtä	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 24 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 21-79 % työvoimaan kuulumisajasta.
	Pitkäaikaistyöttömät a	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 24 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 1-20 % työvoimaan kuulumisajasta.
	Pitkäaikaistyöttömät b	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa väh 24 kk seuranta-aikana, työssä avoimilla työmarkkinoilla 0 % työvoimaan kuulumisajasta.
Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella	Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella	Ei opiskelua seuranta-aikana, työvoimassa seuranta-aikana alle 24 kk.

Opiskelijaryhmiin kuuluvien asemaa työmarkkinoilla ei siis käytetä uramuuttujassa. Esimerkiksi opinnot keskeyttänyt pysyy tässä luokassa riippumatta siitä onko hän työllistynyt opiskelun keskeyttämisen jälkeen vakaasti vai onko hän työvoiman ulkopuolella. Opiskelun käyttäminen ensisijaisena erottelukriteerinä on ongelmallinen lähinnä korkeampia tutkintoja suorittaneiden kohdalla. Näiden jatko-opiskelu on usein sivutoimista tai tapahtuu esim. yliopiston virassa, joten näissä tapauksissa pääsääntöisesti työmarkkinoilla olevat määrittyvät opiskelijaluokkiin ja siten heidän työmarkkina-asemansa "peitty" opiskelun alle.

Opintojen keskeyttäminen voi tietenkin olla tilapäistä. Niitä, jotka aloittavat ja keskeyttävät jotkin opinnot ja aloittavat sen jälkeen johonkin toiseen tutkintoon tähtäävät opinnot, ei voida erottaa muista opiskelijoista.

Työuran luokittelussa käytettiin pääasiassa työkuukausien määrää avoimilla työmarkkinoilla kuvaavaa korjattua tietoa. Kaksivuotisseurannassa sellaisissa ristiriitaisissa tapauksissa, joissa pitkäaikaistyöttömät b -ryhmään kuuluvat olivat jomman kumman vuoden lopussa pääasiallisen toiminnan muuttujan mukaan työssä avoimilla työmarkkinoilla, heidät siirrettiin epävakaan työuran luokkaan. Nelivuotisseurannan ristiriitaiset tapaukset, jotka uramuuttujalla sijoittuivat pitkäaikaistyöttömät b -luokkaan, mutta vuoden lopun pääasiallisen toiminnan muuttujalla olivat työssä avoimilla työmarkkinoilla siirrettiin muihin luokkiin. Mikäli henkilö oli kahden seuranta-ajan vuoden lopussa työssä, siirrettiin hänet epävakaan työuran luokkaan; mikäli hän oli työssä yhden seurantavuoden lopussa,

siirrettiin hänet pitkäaikaistyötön b -luokkaan. Analyysissä pääosin työmarkkinoilla olleista yhdistettiin "vakaa työllisyys" ja "kitkатыöttömyys" -luokat, samoin pitkäaikaistyöttömien a ja b -luokat. Erityisesti nuorten kohdalla lyhytaikaista kitkатыöttömyyttä voidaan pitää normaalina työmarkkinoiden toimintaan kuuluvana ilmiönä, eikä kitkатыöttömyys heikennä merkittävästi nuoren asemaa työmarkkinoilla.

### 3.2 Tutkimusryhmien rakenteesta

Tutkimusryhmien sukupuolijakaumat on esitetty liitetaulukossa 3.3. Kaikkina otosvuosina naiset ovat enemmistönä ylioppilaissa ja miehet puolestaan 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmissä. Kaikki ammattitutkinnon suorittaneiden ryhmät lukuun ottamatta alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneita ovat vuonna 1992 naisennemmistöisiä. Vuonna 1994 enemmistö alemman ja ylemmän keskiasteen ja vuonna 1996 ylemmän keskiasteen tutkinnon suorittaneista oli miehiä. Alemman kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneiden ryhmä muuttuu vuonna 1996 naisennemmistöiseksi. Tämän taustalla on se, että ryhmään aiemmin vallitsevien tekniikan ja luonnontieteiden alan tutkintojen lisäksi tulee vuonna 1996 enemmän naisvaltaisia humanistisia, kauppa- ja toimistoalan sekä hoitolan tutkintoja.

Ryhmien ikäkeskiarvot tutkinnon tason mukaan eritellen on esitetty liitetaulukossa 3.4. Keskiarvoilla tarkastellen otosvuosien välillä ei ole suurempia muutoksia, ainoastaan ylemmän keskiasteen tutkinnon suorittaneet olivat vuosina 1994-96 keskimäärin noin puoli vuotta vuoden 1992 vastaavaa ryhmää nuorempia. Ikäjakaumatarkastelussa (liitetaulukko 3.5) havaitaan, että ylioppilastutkinnon suorittaneista ovat lähes kaikki 19 tai 20-vuotiaita. Ammattitutkinnon suorittaneiden ikäjakaumat ovat kunakin otosvuonna suunnilleen samanlaiset (ylemmän keskiasteen tutkinnon suorittaneiden nuorentuminen kahtena viimeisenä otosvuonna havaitaan jakaumasta). Todettakoon, että 30-vuotiaina tai vanhempina tutkinnon suorittaneet eivät ole mukana tutkimuksessa

Ammattitutkinnon suorittaneita tarkastellaan eräissä analyyseissä myös tutkinnon tason mukaan. Suoritetut tutkinnot jakautuvat kunakin otosvuonna osapuilleen tasan alemman keskiasteen, ylemmän keskiasteen ja korkea-asteen tutkintoihin. Korkea-asteen tutkintojen sisällä ovat alemman ja ylemmän kandidaattiasteen tutkinnot yleistyneet ja alimman korkea-asteen tutkinnot vähentyneet (taulukko 3.4).

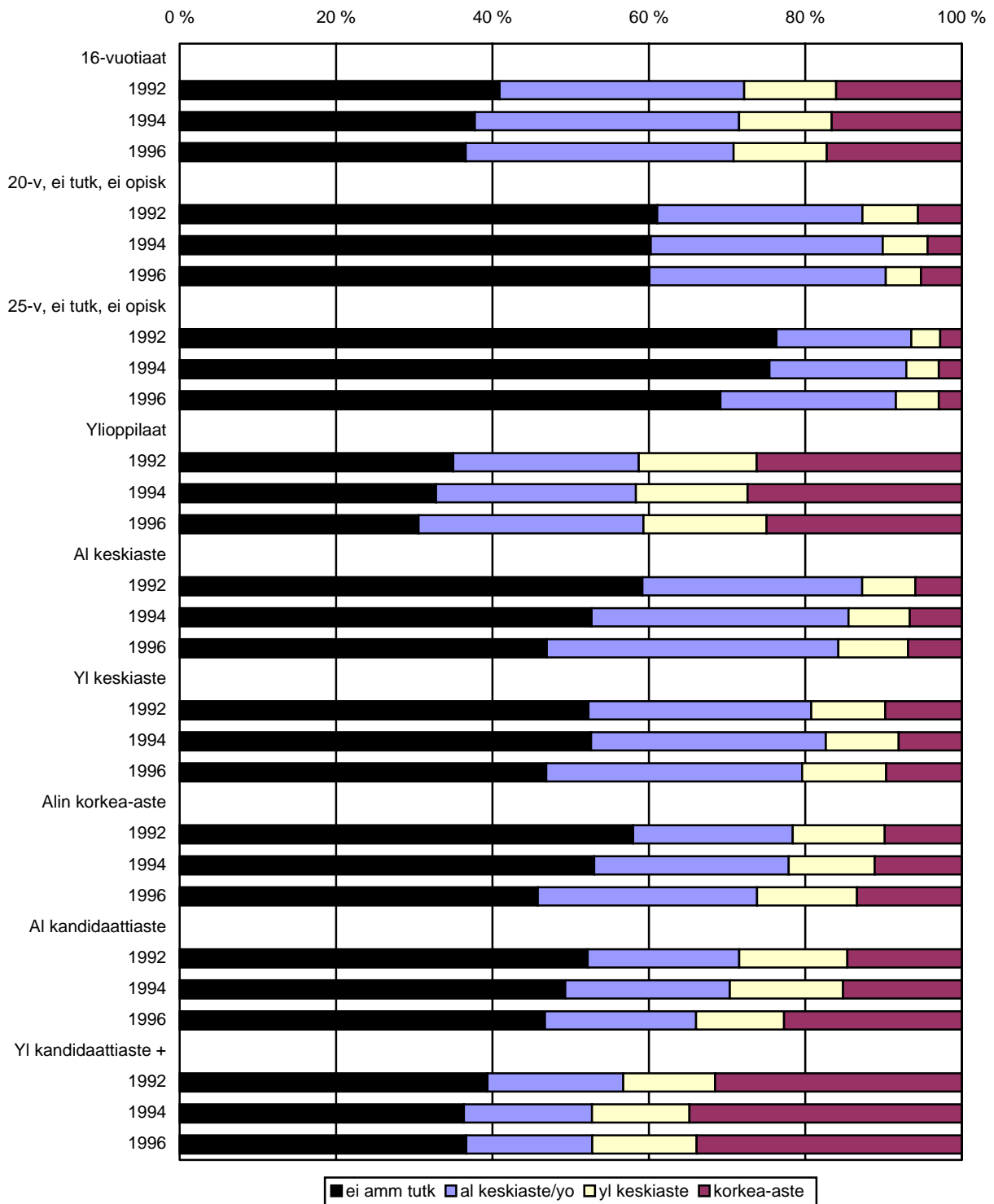
*Taulukko 3.4. Muun kuin ylioppilastutkinnon suorittaneiden tutkintojen tason jakaumat (%).*

taso	kuvaus	1992	1994	1996
alempi keskiaste	ammattioppilaitokset, alle 3 v linjat	33,2	35,3	34,3
ylempi keskiaste	ammattioppilaitokset, 3 v linjat	32,8	31,8	31,1
alin korkea-aste	ammattioppilaitokset, 4-5 v linjat	17,4	15,3	12,6
al kandidaattiaste	al korkeakoulututk, ammattikorkeakoulututk	5,3	5,8	9,2
yl kandidaattiaste tai yl	ylemmät korkeakoulututkinnot	11,2	11,7	12,8
yhteensä N		4774	4991	5097

Tutkimusryhmien perhetaustaa tarkasteltaessa havaitaan selkeä trendi "koulutuksen periytymiseen" (kuvio 3.1). Ammattitutkinnon suorittaneilla isän koulutustaso on sitä korkeampi mitä korkeampi otoshenkilön suorittama tutkinto on. Isän koulutustason mukainen valikoituminen alkaa jo lukiossa:

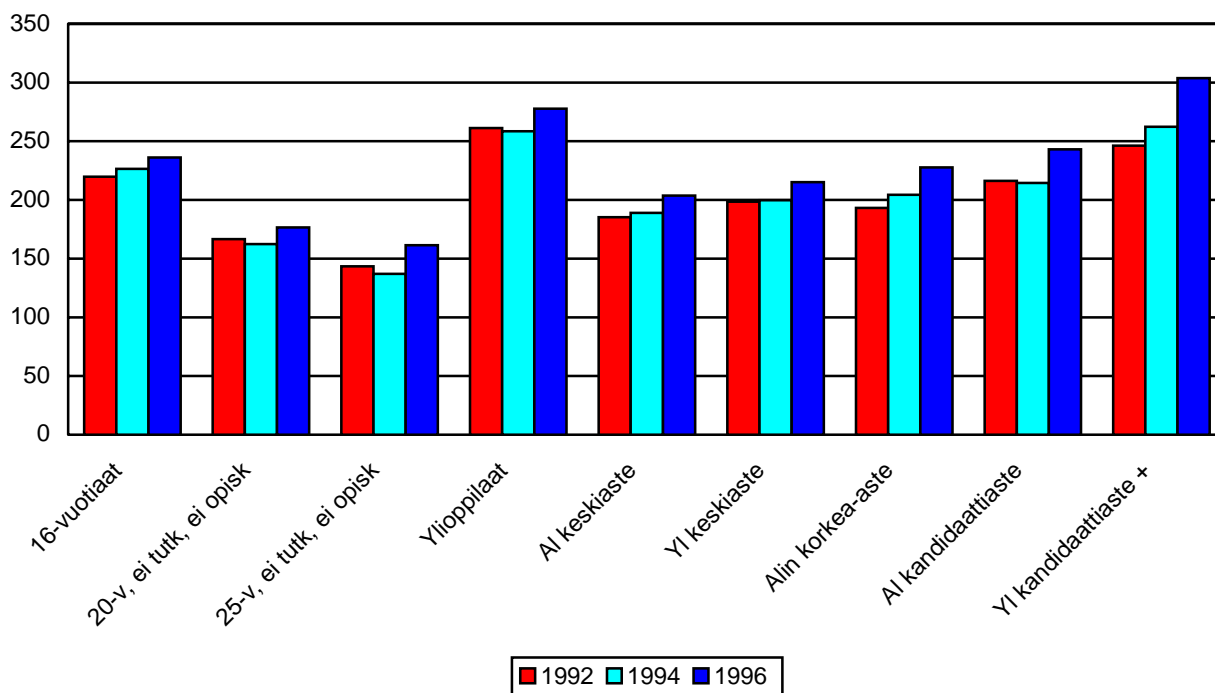
ylioppilaiden isistä noin 10 prosenttiyksikköä enemmän on suorittanut korkea-asteen tutkinnon ja noin 5 prosenttiyksikköä vähemmän enintään peruskoulun verrattuna 16-vuotiaisiin peruskoulun päättäneiden isiin. 20- ja 25-vuotiaiden enintään peruskoulun suorittaneiden ja opintojen ulkopuolelle jääneiden isien koulutustaso poikkeaa selkeästi muista: näiden isät ovat huomattavasti muita todennäköisemmin vailla ammatillista koulutusta. Merkittäviä otosvuosien välisiä eroja ei ole. Enintään peruskoulun suorittaneiden isien osuus pienenee hieman kaikissa tutkimusryhmissä.

Kuvio 3.1. Tutkimusryhmiin kuuluvien isän koulutustaso (%).



Vastaava tutkimusryhmien perhetaustaero näkyy myös vanhempien tulotasossa (kuvio 3.2). Alhaimmat vanhempien yhteenlasketut tulot ovat 20- ja 25-vuotiailla ja korkeimmat ylioppilaiden ja ylempään kandidaattitutkinnon suorittaneilla. Vanhempien tulotaso nousee lievästi otoshenkilön tutkinnon tason myötä. Otoshenkilön isän otosvuoden lopun pääasiallinen toiminta (liitekuvio 3.1) kertoo oleellisesti samaa. Työssäolo on vähäisintä ja työttömyys yleisintä 20- ja 25-vuotiaiden ryhmässä, ylioppilaiden isät ovat enemmän työssä ja vähemmän työttömänä kuin 16-vuotiaiden isät ja isän työttömyys harvinaistuu otoshenkilön ammattitutkinnon tason noustessa. 20- ja 25-vuotiaiden isät ovat muita useammin muu-luokassa: useimmiten tieto puuttuu. Otosvuosien väliset erot ovat pieniä<sup>8</sup>

Kuvio 3.2. Tutkimusryhmiin kuuluvien vanhempien tulot otosvuonna (%).



<sup>8</sup> 20-vuotiaista koulutuksen ulkopuolelle jääneiden isän pääasiallisen toiminnan tieto puuttuu noin 15 prosentilla ja 25-vuotiaista noin 25 prosentilla. Koko aineiston vastaava luku on 8-9 %. Äitien pääasiallisesta toiminnasta ei näistä 20-vuotiaista ole tietoa noin 5 prosentilla ja 25-vuotiaista 10-15 prosentilla kun koko aineistossa puuttuvia tietoja on 3 prosentilla. Tietoja puuttuu myös vastaavasti vanhempien koulutustasosta sekä tuloista, mikä alentaa vanhempien yhteenlaskettua tuloa. Tiedon puuttuminen merkitsee yleensä sitä, että vanhemmista ei rekistereissä ole tietoja lainkaan. Osittain tietojen puuttuminen johtuu siitä, että 25-vuotiaista 5-8 % ja 20-vuotiaista 3 % on kansalaisuudeltaan muita kuin suomalaisia. Kun tarkastellaan kansalaisuudeltaan vain suomalaisia, näiden ryhmien vanhempien koulutuksen, tulojen ja pääasiallisen toiminnan erot muihin ryhmiin pienenevät, mutta ovat kuitenkin edelleen selkeät.

### 3.3 Tutkimusryhmien opiskelu- ja työssäolo seuranta-aikana

Tässä jaksossa esitetään lyhyt yleiskatsaus kaksivuotisseurannan antamiin tietoihin. Varsinainen uramuuttujiin perustuvan analyysin tulokset on esitetty seuraavassa jaksossa (3.4).

#### 3.3.1 *Opiskelu kahden vuoden seuranta-aikana*

Taulukossa 3.5 on tarkasteltu tutkimusasetelman eri ryhmiin vuosina 92, 94 ja 96 kuuluneiden opintojen jatkamista seuraavien kahden vuoden aikana (eli 1993-94, 1995-96 ja 1997-98). Ryhmään ”ei opiskellut” on luettu ne, jotka eivät seurantavuosien aikana jatkaneet opintojaan. Ensimmäisenä seurantavuonna opiskelleisiin kuuluvat ne, jotka olivat tuolloin opiskelleet, mutta eivät jatkaneet opintoja toisena seurantavuonna eivätkä olleet suorittaneet tutkintoa; tähän ryhmään kuuluvat siis opintonsa keskeyttäneet. Toisena vuonna opiskelleiden ryhmään kuuluvat ne, jotka viettivät ensimmäisenä seurantavuonna ”välivuotta”, mutta jatkoivat toisena vuonna opintoja. Molempina vuosina opiskelleiden ryhmään kuuluvat sitten luonnollisesti ne, jotka opiskelivat kumpanakin seurantavuonna, sekä lisäksi ne, jotka opiskelutiedoista riippumatta olivat seuranta-aikana suorittaneet (uuden) tutkinnon (muutamia tapauksia muista ryhmistä siirtyi tällä perusteella tähän luokkaan).

Tarkasteltaessa ensin opintojen jatkamista yleensä, voidaan todeta että se on kaikkina seurantajaksoina yleisintä peruskoulun päättäjien ja uusien ylioppilaiden kohdalla ja harvinaisinta niiden 20- ja etenkin 25-vuotiaiden kohdalla, jotka eivät ole jo aiemmin suorittaneet peruskoulun jälkeistä tutkintoa tai aloittaneet opiskelua (tai ovat keskeyttäneet aloittamansa opinnot) - mikä ei tietenkään ole mikään yllätys. Ammatillisen tutkinnon suorittaneista alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneet jatkavat muita harvemmin opintojaan.

Peruskoulusta ja lukiosta valmistuneiden sekä 20- ja 25-vuotiaiden ainoastaan peruskoulun suorittaneiden ja opiskelun ulkopuolella olevien opiskeluaktiivisuus ei tarkasteltuna aikana juuri muuttunut. Sen sijaan erityisesti keskiasteen oppilaitoksista valmistuneiden ”jatko-opiskelu” yleistyi 90-luvun edetessä. Oletettavasti laman aikana siirtyminen työmarkkinoille hankaloitui siinä määrin, että opintojen jatkaminen ammatillisen tutkinnon suorittamisen jälkeen tuli nuorille varteenotettavammaksi vaihtoehdoksi. Huomattavaa on, että vielä vuosien 1997-98 seurantajaksonakaan näiden ryhmien opiskelu ei vähene.

Ryhmä ”opiskellut 1. vuonna” sisältää ne, jotka opiskelivat ensimmäisenä seurantavuonna, mutta eivät toisena, siis opintonsa kokonaan tai väliaikaisesti keskeyttäneet. Ryhmän osuus on hiukan kasvanut, erityisesti 20-vuotiaiden ryhmässä, samoin varsinkin vuonna 1994 keskiasteen tai alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla. Ammattitutkintoa vailla olevien ryhmässä vain ensimmäisenä seurantavuonna opiskelleiden lukumäärät ovat hyvin pieniä.

”Opiskellut 2. vuonna” -ryhmä on oikeastaan relevantti lähinnä vain 16-vuotiaiden ja ylioppilaiden kohdalla, jolloin kyse on ”välivuoden” viettäjästä. Pääsääntöisesti seurannassa tämä ryhmä voidaan lukea opintoja jatkaneiden ryhmään.

Taulukko 3.5. Tutkimusryhmien opiskelu otosvuotta seuraavien kahden vuoden aikana (%).

	otos- vuosi	ei opiskellut	opiskellut 1. vuonna	opiskellut 2. vuonna	opiskellut mol vuosina	N
16-v	92	5	2	3	91	5605
	94	3	1	1	95	5443
	96	4	0	1	94	5483
20-v, ei tutk, ei op	92	75	1	10	14	930
	94	79	1	8	12	664
	96	81	3	6	10	556
25-v, ei tutk, ei op	92	92	0	5	3	1131
	94	92	1	3	3	919
	96	94	1	2	3	820
ylioppilas	92	10	1	16	73	2090
	94	10	1	13	76	2626
	96	10	1	13	77	2786
al keskiaste	92	57	4	9	30	1587
	94	46	8	6	40	1762
	96	49	4	7	40	1749
yl keskiaste	92	67	5	10	18	1565
	94	63	6	7	24	1589
	96	59	5	8	28	1583
alin korkea-aste	92	79	3	8	10	833
	94	74	7	6	13	764
	96	75	3	10	12	642
al kandidaattiaste	92	67	7	4	22	253
	94	70	9	4	17	290
	96	60	8	6	26	471
yl kandidaatti tai kork	92	46	22	3	29	536
	94	60	11	6	22	586
	96	57	11	8	24	652

### 3.3.2 Tutkimusryhmien asema työmarkkinoilla seuranta-aikana

Taulukossa 3.6 on esitetty työvoimaan kuulumiskuukausien (työssäkäynti + työttömyys + toimenpiteisiin osallistuminen) keskiarvot kahtena seurantavuonna vastaavissa ryhmissä. Taulukko ei sisällä suuria uutisia – työvoimaan kuulumiskuukausien määrä on seuranta-ajankohtien välillä muuttunut vain vähän, ja oli pääsääntöisesti korkein niissä ryhmissä, jotka eivät seuranta-aikana jatkaneet opintojaan ja alhaisin (tosin melko korkea etenkin korkeasti koulutetuilla) molempina seurantavuonna opiskelleiden kohdalla. Vain yhtenä seurantavuonna opiskelleiden kohdalla työvoimaan kuulumiskuukausien keskiarvo on pääsääntöisesti melko korkea ja monissa ryhmissä lähellä opintonsa päättäneiden ryhmien vastaavaa osuutta.

16-vuotiaiden opiskelemattomien ja vain toisena seurantavuotena opiskelleiden työvoimaan kuulumisen lyheni 1990-luvun edetessä. Tässä näkyy selvästi vuoden 1996 työmarkkinatukiehtojen kiristys: ilman ammattitutkintoa ja riittäväksi katsottua koulutukseen pyrkimistä nuori menetti työ-



markkinatukioikeutensa, joten työttömänä työnhakijana ei enää "kannattanut" olla. Vastaava ilmiö - joskin lievempänä - näkyy ylioppilaiden viimeisen seurantajakson luvuissa.

*Taulukko 3.6. Tutkimusryhmien työvoimaan kuulumisen seuranta-aikana otosvuotta seuraavien kahden vuoden opiskelun mukaan (keskimäärin kuukausia).*

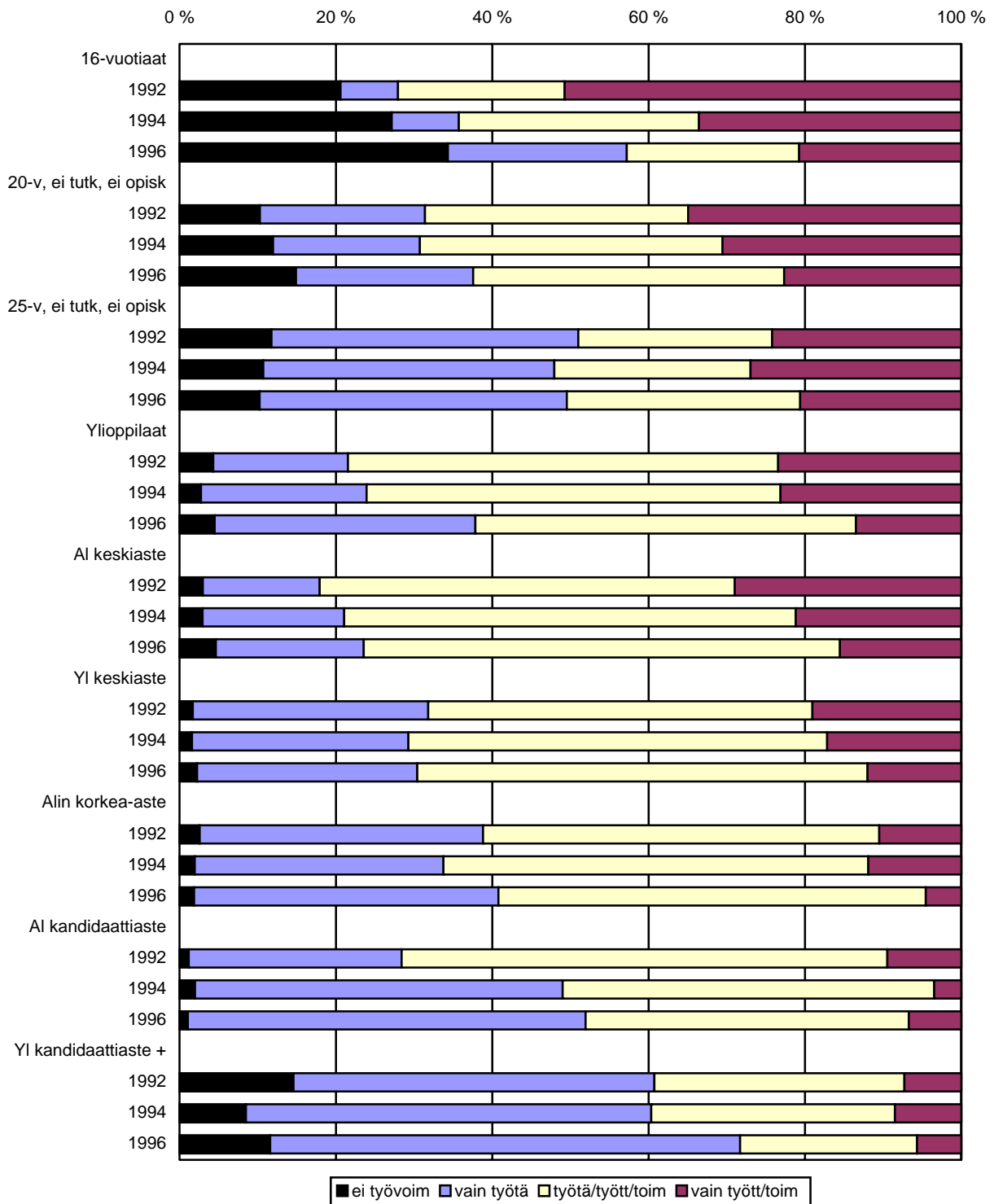
	otos- vuosi	ei opiskellut	opiskellut 1. vuonna	opiskellut 2. vuonna	opiskellut mol vuosina	N
16-v	92	13,7	14,7	13,0	2,8	5605
	94	11,8	15,8	9,8	3,2	5443
	96	7,5	18,8	6,3	4,3	5483
20-v, ei tutk, ei op	92	18,7	16,8	18,5	10,7	930
	94	18,1	16,4	15,5	14,4	664
	96	16,6	19,3	17,6	12,5	556
25-v, ei tutk/ei op	92	18,7	18,0	16,5	12,8	1131
	94	18,9	15,0	16,6	13,8	919
	96	19,1	17,7	20,5	17,4	820
ylioppilas	92	17,2	16,5	13,9	7,0	2090
	94	17,3	16,7	14,4	7,9	2626
	96	15,6	18,7	12,9	8,6	2786
al keskiaste	92	18,5	16,4	17,3	9,8	1587
	94	18,9	17,2	16,7	10,5	1762
	96	18,5	19,2	17,7	10,9	1749
yl keskiaste	92	20,2	17,9	17,0	10,7	1565
	94	19,7	19,3	16,6	10,9	1589
	96	19,8	19,9	18,1	11,5	1583
alin korkea-aste	92	19,7	17,4	20,8	13,0	833
	94	20,0	21,1	19,4	15,1	764
	96	21,1	21,4	20,5	14,2	642
al kandidaattiaste	92	20,3	19,4	20,4	14,4	253
	94	21,5	21,1	22,5	11,9	290
	96	21,7	22,9	23,2	14,4	471
yl kandidaatti tai kork	92	17,1	18,1	19,1	17,9	536
	94	18,6	19,0	15,6	17,2	586
	96	18,3	20,1	19,4	17,3	652

Kuviossa 3.3 tarkastellaan niiden, jotka eivät seuranta-aikana jatkaneet opintojaan, kiinnittymistä työmarkkinoille kahden vuoden seuranta-aikana.

16-vuotiaiden ja ylioppilaiden osalta on syytä huomioida, että näissä ryhmissä koko seuranta-ajan opintojen ulkopuolella pysyvien määrä oli huomattavan alhainen: 16-vuotiailla otosvuosittain heitä oli otoksessa 140-270 ja ylioppilailta 200-270. Kuvio esittää siis näiden ryhmien opiskelua jatkamattomien pienen ryhmän yleisen aseman työmarkkinoilla. 16-vuotiaiden ja ylioppilaiden asema työmarkkinoilla on koko työvoimaan kuulumisajan työssä olleiden osuudella mitaten parantunut. 20- ja 25-vuotiaiden opiskelemattomien ja tutkintoa vaille olevien asema pysyi vastaavasti lähes ennallaan. Kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolella olevien 16- ja 20-vuotiaiden osuus kasvoi. Erityisesti 16-vuotiailla kasvu oli merkittävä: ryhmä polarisoitui yhä enemmän suhteellisen hyvin työssä pysyviin ja kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolella oleviin. 25-vuotiaiden enintään perus-

koulun käyneiden ryhmässä vakaasti työssä seuranta-aikana olleiden osuus oli suhteellisen korkea (lähes 40 prosenttia) kaikkina seurantajaksoina – vastaava osuus oli korkeampi vain kandidaattitason korkeakoulututkinnon suorittaneiden ryhmissä.

*Kuvio 3.3. Molempina seurantavuosina opiskelemattomien asema työmarkkinoilla kahden vuoden seuranta-aikana (%).*



Ammattitutkinnon suorittaneiden menestys työmarkkinoilla seuranta-aikana oli sitä parempi, mitä korkeamman tutkinnon suorittaneista on kyse. Vain työssä olleiden osuus kasvoi ajankohtien välillä

korkeammissa koulutusryhmissä enemmän kuin matalammissa. Vain työttöminä olleiden osuus taas pieneni selkeimmin alempien tutkintojen suorittaneilla.

Vähintään ylemmän kandidaattitutkinnon suorittaneista työvoiman ulkopuolisten osuus oli muihin ammattitutkinnon suorittaneisiin verrattuna kaikkina seurantajaksoina huomattavan suuri. Tästä ryhmästä oli vuonna 1992 puolet ja vuosina 1994 ja 96 kolmasosa opettajatutkinnon suorittaneita, joista osan opetusharjoittelu ei kirjaudu opiskeluksi, joten tältä osin tulos on harhainen. 16-vuotiaista työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneistä 70-80 prosenttia asui vielä seuranta-ajan lopussakin vanhempiensa luona. Kyseessä näyttää enemmistöltään olevan "lapsuuden jatkaminen".

Liitekuvioissa 3.2-3.4 on tarkasteltu edellä käsiteltyjen seuranta-aikana opiskelemattomien työ- ja työttömyyskuukausia sekä työvoimapolitiittisiin toimiin osallistumista seuranta-aikana. Kuvioissa ovat mukana myös työvoiman ulkopuolella olevat, joilla ei siis ole työ-, työttömyys eikä toimenpidekuukausia.

Otosvuonna 16-vuotiaat olivat kaikkina seurantajaksoina muita ryhmiä yleisemmin kokonaan vailla työkuukausia avoimilla työmarkkinoilla, joskin 1990-luvun edetessä jonkin verran aiempia vuosia vähemmän. 16-vuotiaiden pitkä, yli puoli vuotta seuranta-aikana kestänyt työttömyys väheni radikaalisti ja niiden osuus, jotka eivät olleet lainkaan työttöminä, kasvoi vuosista 1993-94 kaksinkertaiseksi viimeiseen seurantajaksoon. Samoin väheni 20-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden pitkä työttömyyskin, joskin 16-vuotiaita vähemmän. Vastaavan 25-vuotiaiden ryhmän työ- ja työttömyyskuukausien jakaumat pysyivät lähes samanlaisina kaikkina seurantajaksoina: ryhmässä on suuri vakaasti työllistyneiden joukko mutta toisaalta myös runsaasti pitkään työttöminä olleita. Pitkä työttömyys ei juuri vähentynyt. Toimiin osallistuneiden osuus ei vaihdellut oleellisesti näissä ryhmissä eri seurantajaksoina.

Ylioppilaiden työkuukaudet lisääntyivät vasta viimeisenä seurantajaksona eikä vakaasti työllistyneiden osuus kasvanut vielä silloinkaan. Toisaalta heidän pitkä työttömyys väheni hyvin voimakkaasti, samoin työttömyyttä kokemattomien osuus kasvoi.

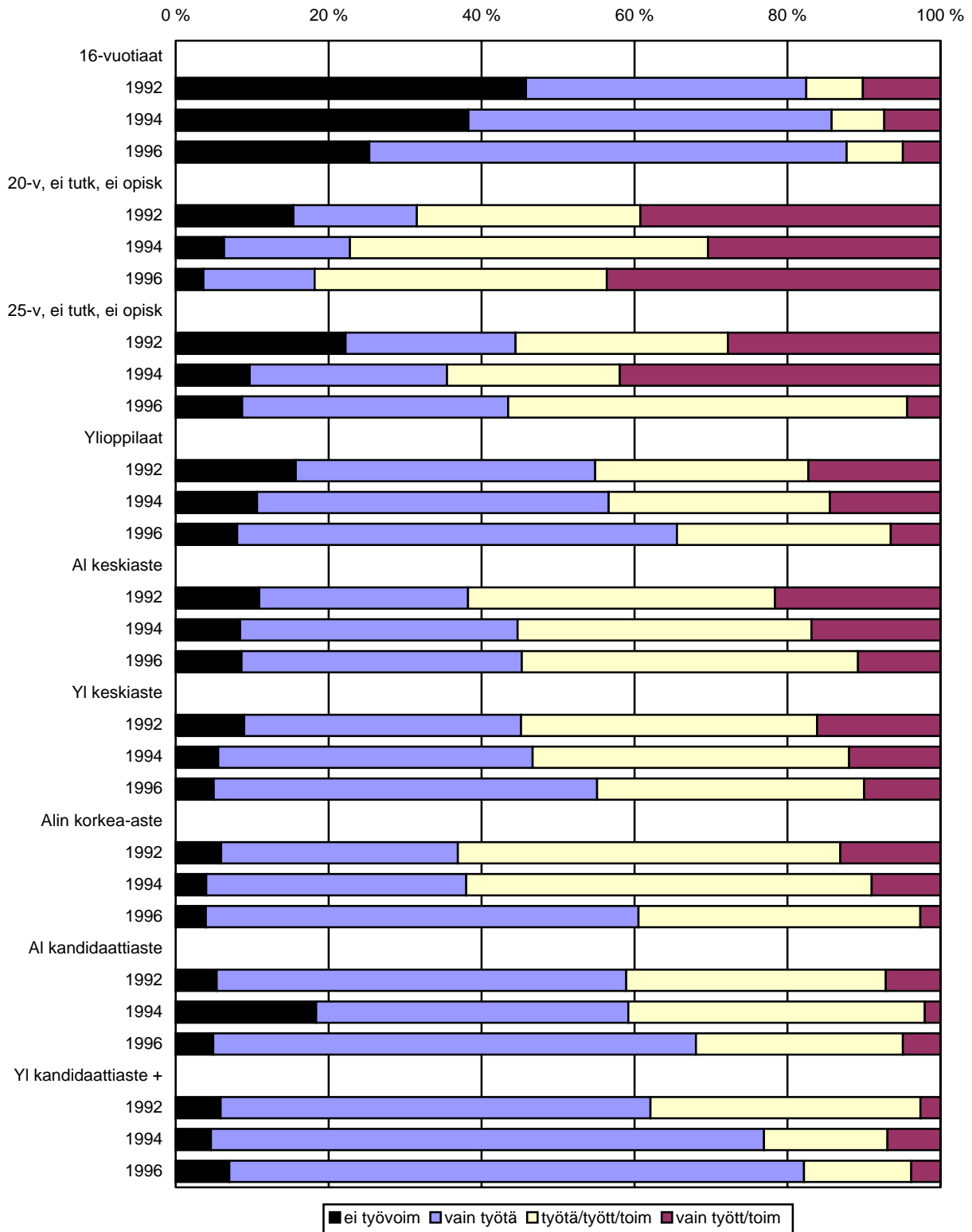
Ammattitutkinnon suorittaneista vakaasti työllistyneiden (työssä koko seuranta-ajan) osuus oli sitä korkeampi, mitä korkeampi suoritettu tutkinto oli. Vakaasti työllistyneiden osuus ei kuitenkaan lisääntynyt alemman ja ylemmän keskiasteen tutkinnon suorittaneilla. Työttömyyskuukausilla ja suoritettujen tutkinnon tasolla on samanlainen suhde: mitä korkeampi tutkinto, sitä todennäköisemmin työttömyyttä ei ollut ja pitkän työttömyyden todennäköisyys oli vähäisempi. Pidempi, yli puoli vuotta seuranta-aikana kestänyt työttömyys väheni kaikissa ammattitutkintoryhmissä. Korkeampi ammattitutkinto vähensi myös työvoimapolitiittisiin toimiin osallistumista. Toimiin osallistuminen pysyi seurantajaksoittain osapuilleen samana kullakin tutkintotasolla.

Kuviossa 3.4 on tarkasteltu edellistä kuviota vastaavasti opintoja molempina vuosina jatkaneiden opintojen aikaista työssäkäyntiä. Tarkastelu on edellistä vähemmän merkityksellinen, ovathan kyseessä selkeästi opiskelu-uralle suuntautuneet nuoret, joiden työssäkäynti on pääasiassa sivu- tai kesätyötä. Kuviossa 20- ja 25-vuotiaiden opiskelun ulkopuolelle jääneiden sekä alimman korkeasteen ja alemman kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneiden kokonaismäärä on noin 100 tai sen alle, joten jakaumat ovat näiden ryhmien osalta epäluotettavia.

Työssäkäynnin osuus on pääsääntöisesti lisääntynyt ja vain työttömänä olleiden osuus pienentynyt. 16-vuotiaista työvoiman ulkopuolisten ja myös vain työttömänä olleiden osuus on pienentynyt selkeästi ja vastaavasti vain työssä olleiden osuus on kasvanut. Lukiolaisten ja peruskoulupohjaisissa

ammattiin johtavissa oppilaitoksissa opiskelevien työssäkäynti on siis lisääntynyt merkittävästi la-  
man jälkeen.

*Kuvio 3.4. Molempina seurantavuosina opiskelleiden työvoimaan kuulumisen ja avoimilla työmarkkinoilla työssäkäynnin osuus työvoimaan kuulumisajasta kahden vuo-  
den seuranta-aikana (%).*



### 3.3.3 Yhteenveto

Tutkimusryhmät poimittiin vuosilta 1992, 1994 ja 1996. Otosvuonna 16-vuotiaat, ylioppilastutkinnon suorittaneet, muun tutkinnon suorittaneet sekä 20 ja 25-vuotiaat enintään peruskoulun suorittaneet ja otosvuonna opintojen ulkopuolella olevat muodostivat omat ryhmänsä. Kaksi viimeistä ryhmää, 20- ja 25-vuotiaat opintojen ulkopuolelle jääneet, pieninevät vuodesta 1992 vuoteen 1996, 20-vuotiaiden ryhmä enemmän. Ylioppilastutkinnon suorittaneiden ryhmä kasvoi selkeästi ja ammattitutkinnon suorittaneidenkin ryhmä jonkin verran. Suoritetuissa ammattitutkinnoissa on havaittavissa lievää siirtymää lähinnä ylemmän keskiasteen ja alimman korkea-asteen tutkinnoista korkeampiin tutkintoihin.

Perhetaustalla ja tutkimusryhmiin kuulumisella havaittiin selkeä yhteys. 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmien vanhempien tulot ja koulutustaso olivat alhaisempia kuin muilla, samoin työssäkäynti vähäisempää ja työttömyys ja "muu" yleisempää kuin muilla. Vanhempien koulutuksen mukainen valikoituminen eri koulutustasolle oli selkeää jo ylioppilastutkinnon suorittaneilla, joiden tulot ja koulutustaso poikkesivat kaikkina otosvuosina 16-vuotiaiden vanhemmista. Korkeampia ammattitutkintoja suorittavilla oli korkeammin koulutetut vanhemmat, näiden tulotaso on korkeampi ja työttömyys oli vähäisempää kuin alempien tutkintojen suorittajien vanhemmilla. Tutkimusryhmiin kuuluvien vanhempien koulutus- ja tulotasojen jakaumissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia otosten välillä

Opiskelu oli hyvin yleistä kaikkina seurantajaksoina 16-vuotiailla ja ylioppilailla eikä opiskeluaktiivisuudessa tapahtunut merkittäviä muutoksia. 20- ja erityisesti 25-vuotiaiden ryhmissä opiskelu oli harvinaista, 20-vuotiailla noin 20 prosenttia ja 25-vuotiailla alle 10 prosenttia opiskeli kahden vuoden seuranta-aikana, eikä opiskelu lisääntynyt. Näiden ryhmien pieneneminen 1990-luvulla johtuu siis siitä, että tulovirta ryhmiin pienenee nuorten suorittaessa keskiasteen tai ylioppilastutkintoja yhä enemmän. Ammattitutkinnon suorittaneista keskiasteen ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden jatko-opiskelu tutkinnon jälkeen yleistyi.

Opinnot päättäneiden työmarkkinatilanne muuttui selkeimmin 16-vuotiailla: näiden työmarkkinoilla olo lyhentyi ja työvoiman ulkopuolella olo siten yleistyi. Ryhmästä yhä suurempi osa oli kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolella; hyvin harva työllistyi vakaasti. Ylioppilaista vain työttöminä olleiden osuus väheni myös selkeästi ja suhteellisen hyvin työmarkkinoilla menestyneitä oli 16-vuotiaita huomattavasti enemmän ja kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolella olevia hyvin vähän. Erityisesti 16-vuotiaiden aseman muutos on johtunut vuoden 1996 työmarkkinatukiehtojen kiristyksestä.

20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden seuranta-aikaisessa työmarkkina-asemassa ei tapahtunut 90-luvun edetessä merkittäviä muutoksia, ainoastaan 20-vuotiaiden vain työttöminä olleiden osuus pieneni. 25-vuotiaissa oli kaikkina seurantajaksoina yli kolmasosa vain työssä työvoimaan kuulumisaikanaan, toisaalta myös vain työttöminä olleita oli muihin ryhmiin verrattuna runsaasti. Koska sekä 20- että 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle otosvuonna jääneiden ryhmän opiskeluaktiivisuus seuranta-aikana oli hyvin alhainen, on ryhmään kuuluvien seuranta-aikana paljon työttömänä olevien ryhmä todennäköisesti tulevaisuudessaakin työmarkkinoilla heikoimmassa asemassa.

Ammattitutkinnon suorittaneista parhaiten työmarkkinoilla menestyivät korkeimpien tutkintojen suorittajat. Mitä korkeampi tutkinto, sitä suurempi osuus suorittajista oli koko työvoimaan kuulumisaikansa työssä avoimilla työmarkkinoilla ja pienempi osuus vain työttömänä. Myös seuranta-vuosina työssä, työttöminä ja/tai työvoimapolitiittisissa toimissa olleiden osuus oli korkeampia ammattitutkintoja suorittaneilla pienempi.

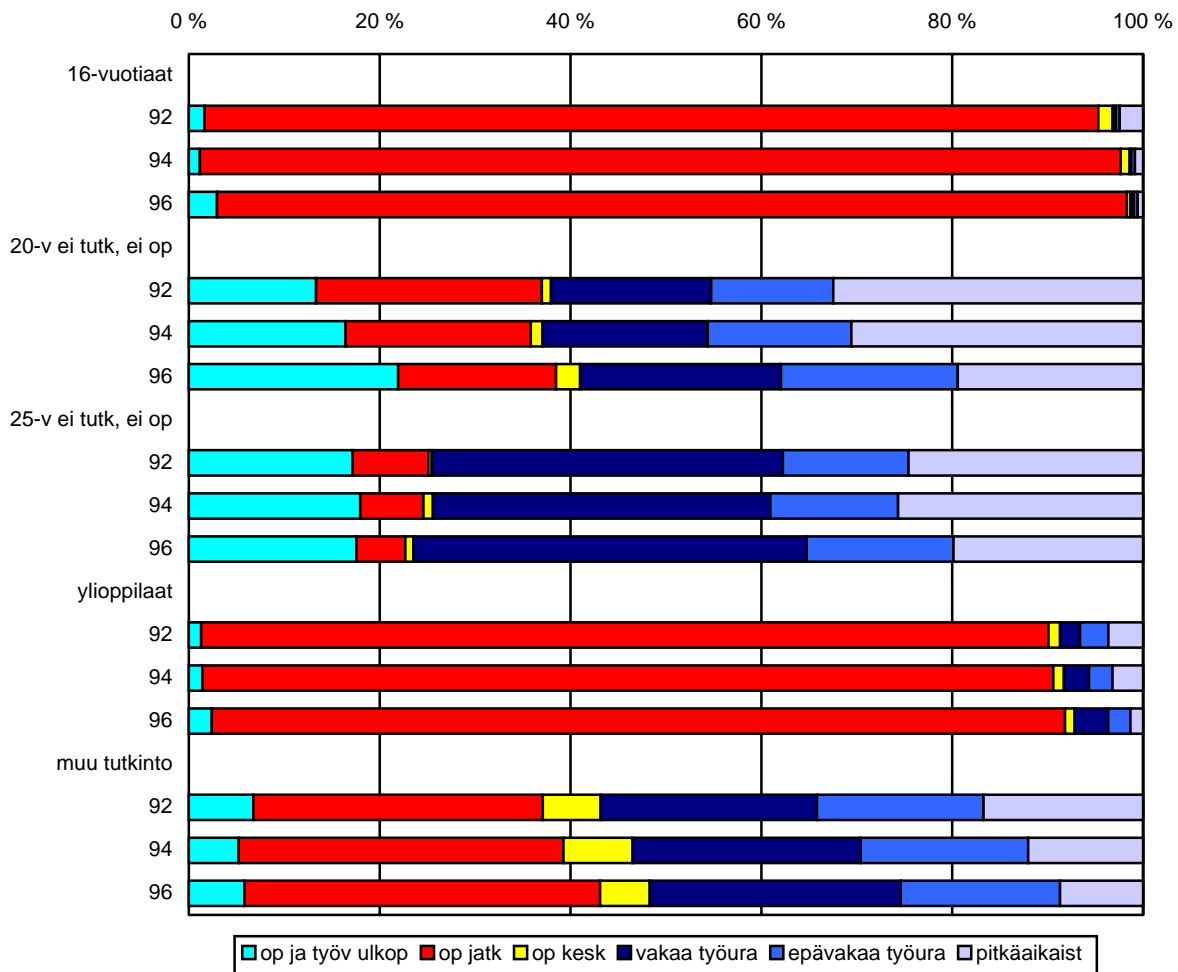
Opintoja jatkavien asema työmarkkinoilla parantui: Vain työttöminä olleiden osuus pieneni ja vain työssä olleiden osuus suureni. 1990-luvun edetessä on siis ollut yhä enemmän mahdollisuuksia opiskeluaikaiseen työskentelyyn ja kesätyöhön.

### 3.4 Nuorten opiskelu- ja työurat

Kuviossa 3.5 on esitetty (tutkinnon suorittaneilla ilman tutkintoluokitusta) tutkimusryhmien kaksivuotisuramuuttujien jakaumat. Seurantajaksot ovat vuodet 1993-94 vuoden 1992 otokselle, 1995-96 vuoden 1994 otokselle ja vuodet 1997-98 vuoden 1996 otokselle.

Ylioppilaiden ja 16-vuotiaiden ryhmistä ylivoimainen enemmistö jatkoi opiskelua kaikkina seurantajaksoina. Näiden ryhmien jo ennestäänkin hyvin vähäinen pitkäaikaistyöttömyys ja epävakaata työmarkkinauraa väheni hieman 90-luvun edetessä. 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmistä enemmistö oli työmarkkinaurilla; 25-vuotiaat huomattavasti yleisemmin vakaasti työllistyneitä. 20-vuotiaat olivat 25-vuotiaita yleisemmin opiskelemissa. Ammattitutkinnon suorittaneista enemmistö oli kaikkina seurantajaksoina työurilla; myös opintoja jatkavien osuus oli suhteellisen korkea.

Kuvio 3.5. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa (%).

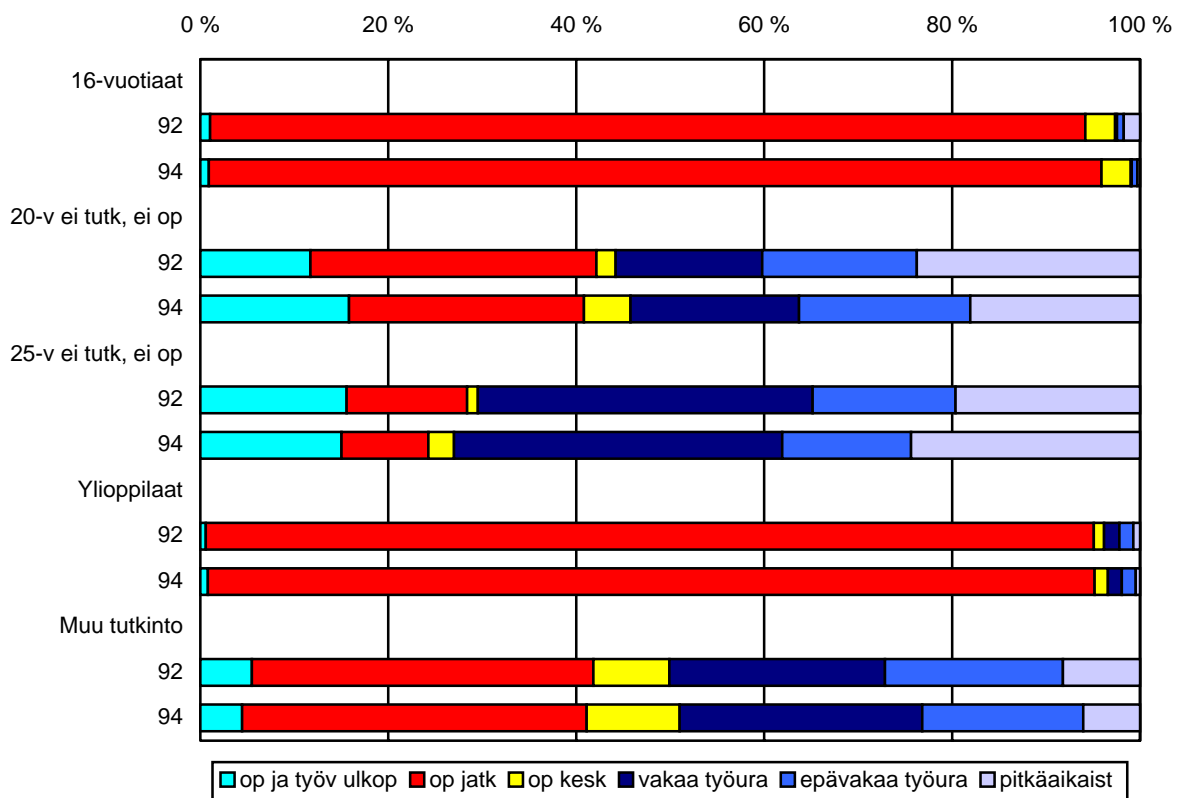


16-vuotiaiden ja ylioppilaiden urissa ei ole merkittäviä muutoksia otosten välillä. Muissa ryhmissä sen sijaan muutokset ovat selkeitä. 20-vuotiaista enintään peruskoulun suorittaneista ja opiskelun ulkopuolelle jääneistä pitkäaikaistyöttömien osuus väheni vuoden 1997-98 seurantajaksoon noin 10 prosenttiyksikköä edellisistä seurantajaksoista. Vakaan ja epävakaan työuran osuudet lisääntyivät mutta myös pääosin työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolinen ura yleistyi. Opintojen jatkaminen näyttää vähentyneen, mutta tieto ei ole luotettava, koska vuonna 1992 osa opiskelijoista jäi löytymättä ja siten 20-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmään. Vastaavassa 25-vuotiaiden ryhmässä pitkäaikaistyöttömyys väheni vuosista 1995-96 seuraavaan seurantajaksoon noin 5 prosenttiyksikköä ja vakaalla työuralla olevien osuus kasvoi sunnilleen saman verran. Opiskelun ja työvoiman ulkopuolisten osuus pysyi samana kaikkina seurantajaksoina.

Ammattitutkinnon suorittaneista pitkäaikaistyöttömien osuus väheni samoin selkeästi. Vastaavasti vakaa työura ja opiskelu yleistyivät 90-luvun edetessä. Opintojen keskeyttäminen oli tässä ryhmässä yleisintä kaikkina seurantajaksoina.

Kuviossa 3.6 on esitetty vuosien 1992 ja 1994 otosten nelivuotisseurannat uramuuttujalla. Tulokset eivät poikkea oleellisesti kaksivuotisseurannoista. Urien suhteelliset osuudet poikkeavat kaksi- ja nelivuotisseurannoissa: pitkäaikaistyöttömiä on vähemmän ja opiskelu-urilla olevia jonkin verran enemmän nelivuotisseurannassa. Opiskelu-urien suurempi osuus nelivuotisseurannassa johtuu siitä, että neljän vuoden aikana useimmat seurannan alkupuolella opinnot aloittaneet ehtivät suorittaa uuden tutkinnon ja loppupuolella opiskelun aloittaneet katsotaan uramuuttujassa opiskelua jatkaviksi ilman uutta tutkintoakin. Pitkäaikaistyöttömiksi luokituu nelivuotisuralla taas vähemmän tapauksia, koska suhteellisen lyhyellä työssä ololla avoimilla työmarkkinoilla pääsee epävakaan työuran luokkaan. Nelivuotisseurannassa on pidempi aika "hankkia" työkuukausia ja näin päästä muihin pääosin työmarkkinoilla olevien luokkiin.

Kuvio 3.6. Tutkimusryhmien urat neljän vuoden seurannassa (%).



Tässä pidemmässäkin seurannassa 16-vuotiaiden ja ylioppilastutkinnon otosvuonna suorittaneiden urat eivät poikkeaa juuri toisistaan vuosina 1993-96 ja 1995-98. Kummastakin ryhmästä noin 95 prosenttia sijoittui opintoja jatkavien luokkaan. Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolisuus oli näissä ryhmissä lähes olematonta nelivuotisseurannassa.

20-vuotiaiden enintään peruskoulun suorittaneiden ja otosvuonna opiskelemattomien ryhmässä pitkäaikaistyöttömyys väheni ja sitä korvasivat opintojen jatkamis- ja opintojen keskeyttämisurat. Tästäkin on opiskelu-uria arvioitaessa otettava huomioon vuoden 1992 opiskelutietojen puutteellisuus ja siitä johtuvat ryhmäerot verrattuna myöhempään otosvuosiin. 25-vuotiaiden vastaavassa ryhmässä pitkäaikaistyöttömyys ja opintojen keskeyttäminen yleistyivät, vakaa työura pysyi ennallaan ja opintojen jatkaminen ja epävakaa työura harvinaistuivat. Vuoden 1994 otoksen pitkäaikaistyöttömien osuus oli lähes yhtä korkea kuin kaksivuotisuralla ja se yleistyi myös jonkin verran vuoden 1992 otokseen verrattuna. Tämän ryhmän asema on siis jonkin verran heikentynyt työmarkkinoilla.

Ammattitutkinnon suorittaneista vakaan työuran osuus kasvoi ja pitkäaikaistyöttömyys väheni kaksivuotisseurannan tavoin. Opintojen keskeyttäminen yleistyi hieman ja oli - kuten kaksivuotisseurannassakin - tällä ryhmällä yleisintä tutkimusryhmistä.

1990-luvun lama ei vaikuttanut merkittävästi opiskeluun jo aiemminkin suuntautuneisiin ylioppilaiden sekä peruskoulusta juuri valmistuneiden 16-vuotiaiden ryhmiin. 20- ja 25-vuotiaiden koulutuksen ulkopuolelle jääneiden pitkäaikaistyöttömyys väheni ja vakaa työura yleistyi viimeisenä kaksivuotisseurantajaksona. Tämä on ymmärrettävää, koska vuoden 1992 otoksen seuranta-aika osuu laman syvimpiin korkean työttömyyden leimaamiin vuosiin. Tämän jälkeen mahdollisuudet vakaaseen työuraan ovat parantuneet, samoin 90-luvun puolivälistä nuoret ovat olleet työvoimapolitiikan "erityisessä suojeluksessa". Toisaalta nuoriin on panostettu lisää resursseja (lisää opiskelupaikkoja ja työvoimapolitiittisia toimia), toisaalta nuoria on työmarkkinatukiehtojen kiristämällä pyritty saamaan pois työttömyysurilta. Liike näissä ryhmissä on kuitenkin uramuuttujalla tarkasteltuna ollut lähes yksinomaan (paremmille) työurille; opiskelu ei ole lisääntynyt. Ammattitutkinnon suorittaneiden opiskelu on sen sijaan lisääntynyt.

Kaksi- ja nelivuotisseurannat tehtiin myös tarkemmalla uraluokituksella, jossa kitkатыöttömyys (työssä 80-99 prosenttia työvoimaan kuulumisajasta) erotetaan omaksi luokakseen vakaasta työurasta ja pitkäaikaistyöttömyys jaetaan hieman (1-20 prosenttia työvoimaan kuulumisajasta) avoimilla työmarkkinoilla työssä olleisiin ja ei lainkaan työssä olleisiin. Tulokset on esitetty liitekuvioidissa 3.5 ja 3.6.

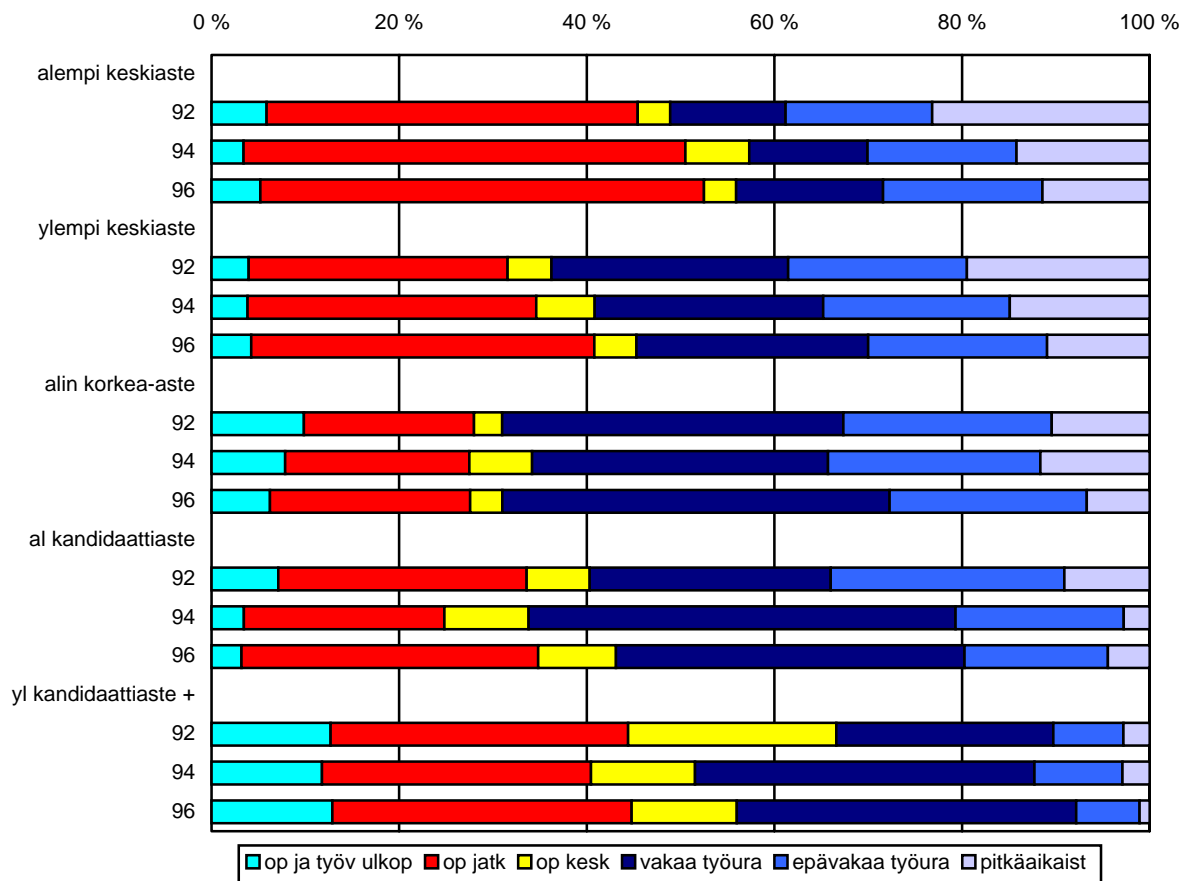
Kaksivuotisseurannassa ammattitutkinnon suorittaneista kitkатыöttömien osuus karkeamman luokituksen vakaasti työllistyneistä kasvoi hieman viimeiseen seurantajaksoon; samoin hieman työssä olleiden osuus pitkäaikaistyöttömistä. Näin mitaten vakaasti työllistyneiden urat olivat viimeisenä seurantajaksona hieman heikompia kuin ensimmäisenä, ja pitkäaikaistyöttömien urat taas parempia. Työmarkkinoilla olevien, enintään peruskoulun suorittaneiden 20- ja 25-vuotiaiden urissa havaitaan myös lievä kitkатыöttömien sekä hieman työssä olleiden pitkäaikaistyöttömien osuuden kasvu. 25-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömyys oli kaikkina seurantajaksoina nuorempia enemmän painottunut täysin avoimien työmarkkinoiden työsuhteiden ulkopuolelle jääneisiin.

Tarkemmalla uraluokituksella tehdyssä nelivuotisseurannassa havaitaan ammattitutkinnon suorittaneiden osalta samat ilmiöt kuin kaksivuotisseurannassakin. Opintojen ulkopuolelle jääneistä 20-vuotiaista hieman työssä olleiden osuus pitkäaikaistyöttömistä kasvoi kun se 25-vuotiailla pieneni vuosien 1993-96 seurannasta vuosien 1995-98 seurantaan.



Otosvuonna ammattitutkinnon suorittaneiden ja siten pääosin työmarkkinoille tulevien uria seurattiin myös tutkinnon tason mukaan eritellen. Lisäksi tarkasteltiin vakaasti työllistyneiden ja pitkäaikaistyöttömien osuutta eräillä koulutusaloilla. Tutkinnon tason mukaisen seurannan tulokset on esitetty kuviossa 3.7. Yleispiirteittäin tutkinnon tason noustessa otoshenkilön seuranta-aikainen työmarkkinatilanne paranee: pitkäaikaistyöttömyys vähenee ja myös vakaa työura yleistyy, tosin vähemmässä määrin. Samoin työmarkkinatilanne paranee seurantajaksoittain 1990-luvun loppua kohti.

Kuvio 3.7. *Otosvuonna ammatillisen tutkinnon suorittaneiden urat kahden vuoden seurannassa tutkinnon tason mukaan (%).*



Vakaa työura oli harvinaisempi keskiasteen kuin korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla. Se ei myöskään yleistynyt vaan vähenevää pitkäaikaistyöttömyyttä korvasi lähinnä lisääntynyt opintojen jatkaminen, joka varsinkin alemman keskiasteen tutkinnon suorittaneilla oli kaikkina seurantajaksoina huomattavan yleinen: noin 40 prosenttia ryhmästä jatkoi opintoja. Opiskelun jatkaminen oli harvinaisinta alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneista; alemman tai ylemmän kandidaattitutkinnon suorittaneista - joilla on luontevampia jatko-opiskelumahdollisuuksia - taas näitä yleisempää.

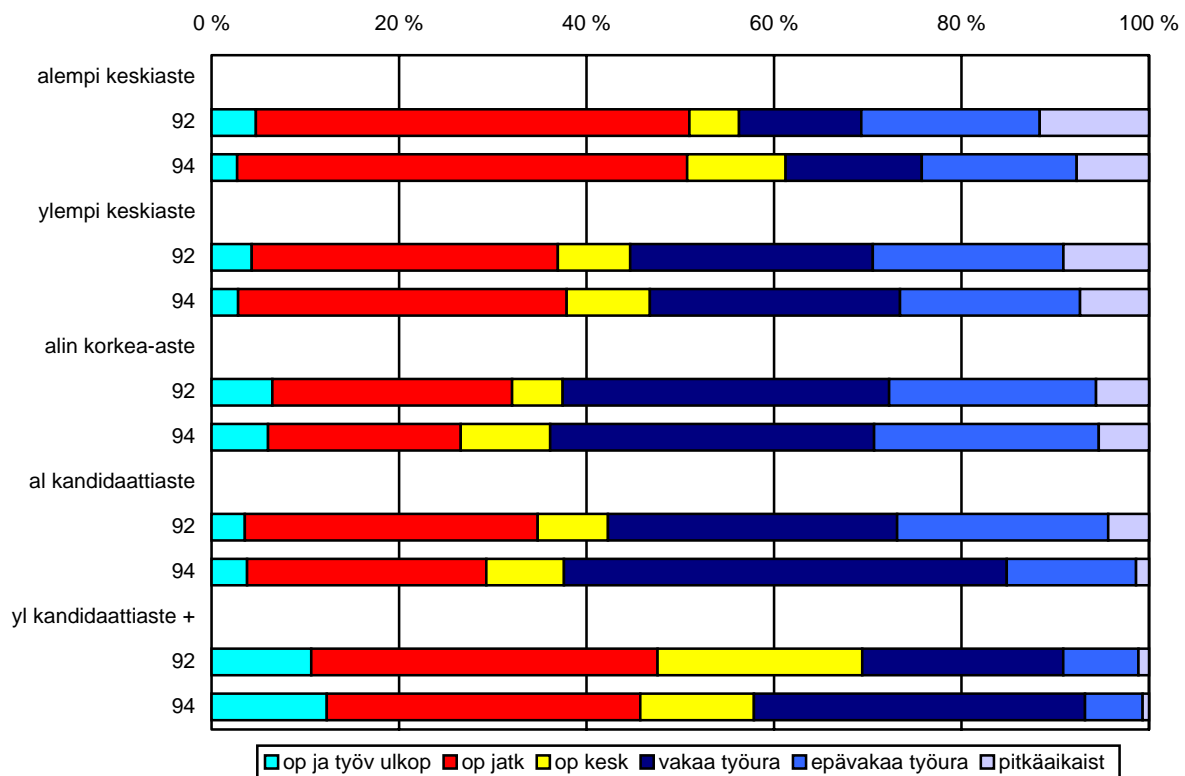
Otosvuonna vähintään ylemmän kandidaattitutkinnon suorittaneiden urat näyttävät jonkin verran ongelmallisilta: opintoja jatkavien ja erityisesti opinnot keskeyttäneiden osuudet olivat korkeat verrattuna alemman kandidaattitutkinnon suorittaneisiin. Tämä selittyy suurelta osin seurantamuuttujan rakenteesta. Muuttujassa erotettiin ensisijaisesti seuranta-aikana opiskelleet muista ja nämä jaettiin opintoja jatkaneisiin ja ne keskeyttäneisiin. Yliopistoista ja korkeakouluista valmistuneet ovat suhteellisen yleisesti valmistumisensa jälkeen jatko-opiskelijoina tai ainakin pysyvät oppilaitoksensa kirjoilla ja siten luokituttavat uramuuttujalla opiskelijoina. Koska opintoja jatkavilla ja opinnot

seuranta aikana keskeyttäneillä oli keskimäärin melko suuret palkkatulot<sup>9</sup>, suurella osalla opintoja jatkaneista oli kyseessä enintään sivutoiminen opiskelu. Opinnot keskeyttäneiden suuri osuus viittaa myös tällaiseen tutkinnon jälkeen kirjoilla pysymiseen. Tämän opiskelijaluokkien yliedustuksen vuoksi vakaa työura ei näytä alimman korkea-asteen ja alemman kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneita yleisemmältä. Pitkäaikaistyöttömien ja epävakaan työuran vähäisyys indikoi ylemmän kandidaattitason tutkinnon suorittaneiden muita parempaa menestystä työmarkkinoilla.

Samoin ylemmän kandidaattitutkinnon suorittaneiden pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevien osuus oli huomattavan korkea. Tämä ryhmä koostui valtaosin opettajiksi valmistuneista. Lähes puolet kaikkina otosvuosina valmistuneista ylemmän kandidaattitutkinnon suorittaneista opettajista luokituu pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella oleviksi. Tämä johtuu seuranta-aikana suoritettavasta harjoittelusta, jonka vuoksi työvoimaan kuulumisaika jää suurella osalla ryhmästä alle vuoteen. Osa opetusharjoittelua suorittavista ei näy Tilastokeskuksen tiedoissa korkeakouluun läsnäoleviksi kirjautuneina, joten nämä eivät luokituta opiskelijoiksi. Mikäli opettajiksi valmistuneet poistetaan vähintään ylemmän kandidaattitutkinnon suorittaneiden ryhmästä, putoaa pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevien osuus siitä kaikkina otosvuosina noin neljään prosenttiin.

Kahden ensimmäisen otoksen ammattitutkinnon suorittaneiden nelivuotis seurannat on esitetty kuviossa 3.8. Jakaumissa ei ole merkittäviä eroja kaksivuotisuriiin.

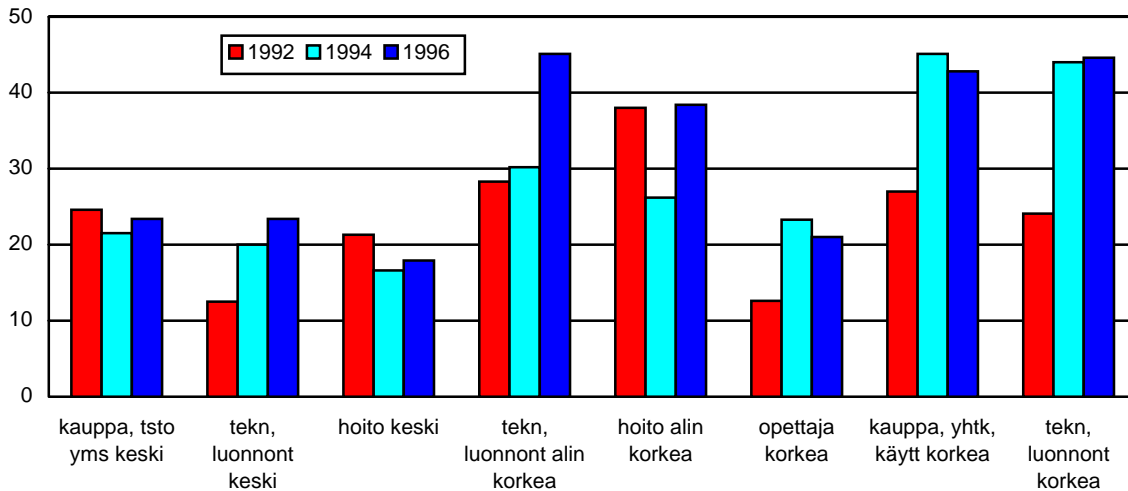
*Kuvio 3.8. Otosvuonna ammatillisen tutkinnon suorittaneiden urat neljän vuoden seurannassa tutkinnon tason mukaan (%).*



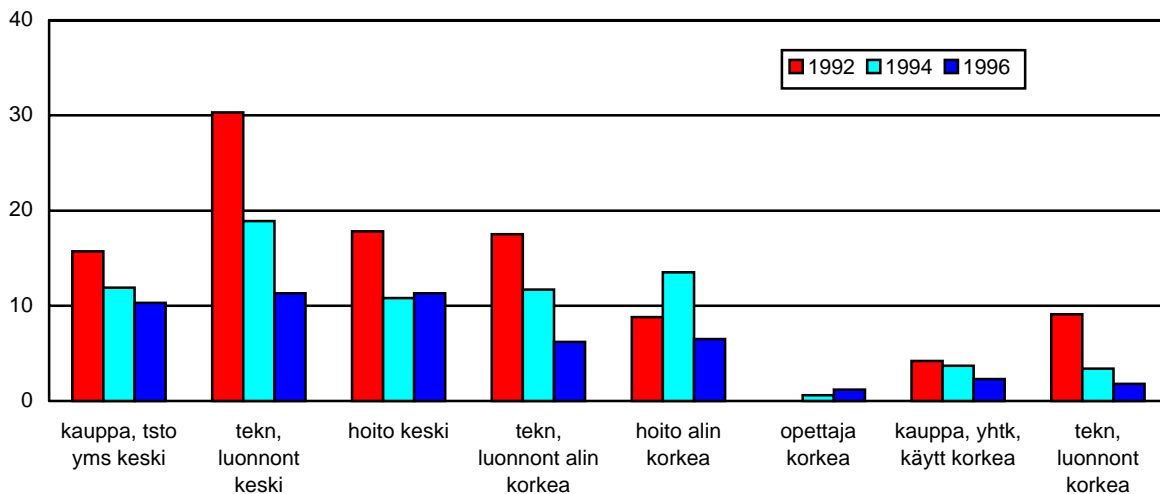
<sup>9</sup> Esimerkiksi vuonna 1993 opintoja jatkavilla oli palkkatuloja keskimäärin 86 700 mk, opinnot keskeyttäneillä 93 500 mk ja vakalla työuralla olevilla 129 500 mk. Vuonna 1997 vastaavien ryhmien keskimääräiset palkkatulot olivat 108 800, 124 000 ja 148 400 mk.

Kuvioissa 3.9 ja 3.10 on esitetty uramuuttujalla vakaasti työllistyneiden ja pitkäaikaistyöttömien osuudet eräiden tutkintojen suorittaneista. Tutkinnot on ryhmitelty opetushallinnon kaksinumero-tasoisesta (koulutusaste ja koulutusala) tutkintoluokituksesta; kuviossa mukana oleviin ryhmiin kuuluu kaikista otoksista hieman yli 70 prosenttia ammattitutkinnon suorittaneista.

*Kuvio 3.9. Kahden vuoden seurannassa vakaasti työllistyneiden osuudet eräiden ammatillisen tutkinnon suorittaneista (%).*



*Kuvio 3.10. Kahden vuoden seurannassa pitkäaikaistyöttömien osuudet eräiden ammatillisen tutkinnon suorittaneista (%).*



Keskiasteen tutkinnon suorittaneista tekniikan alalta (tutkintoluokituksen luokat 34 ja 44) valmistuneet ovat päässeet 1990-luvun edetessä yhä enemmän vakaalle työuralle. Kauppa- toimisto yms. alalta (luokat 33 ja 34) valmistuneista vakaasti työllistyneiden osuus pysyy muihin keskiasteen tutkinnon suorittaneisiin verrattuna melko korkealla tasolla eikä juuri muutu seurantajaksoittain. Keskiasteen hoitoalan tutkinnon (luokat 36 ja 46) suorittaneet olivat sen sijaan kahtena viimeisenä seurantajaksona päässeet vuosia 1993-94 hieman heikommin vakaalle työuralle. Alimman korkea-asteen tekniikan alalta valmistuneet (mm. opistoinsinöörit) olivat viimeisenä seurantajaksona työllistyneet aiempia vuosia selkeästi paremmin. Vastaavan tasoisen hoitoalan tutkinnon (sairaanhoitajat yms.) suorittaneista taas oli vakaasti työllistynyt viimeisenä seurantajaksona vuosien 1995-96 huomattavan heikon seurantajakson jälkeen yhtä paljon kuin vuosina 1993-94. Kaikilla kandidaat-

titason tutkinnon suorittaneilla ensimmäinen seurantajakso oli heikoin, mistä vakaasti työllistyneiden osuus on kasvanut kaikissa tutkintoryhmissä. Opettajiksi valmistuneet ovat muita harvemmin vakaasti työllistyneitä, mutta ero muihin johtuu edellä mainitusta opettajien yleisestä luokittumisesta pääosin opiskelun ja työvoiman ulkopuolisiksi.

Pitkäaikaistyöttömien osuudet olivat osapuilleen käänteisessä suhteessa vakaasti työllistyneiden osuuksiin. Keskiasteen tekniikan alan tutkinnon (keskeisesti miesvaltaiset ammattikoulualat) suorittaneista erityisen suuri osuus oli pitkäaikaistyöttömänä ensimmäisenä seurantajaksona. Vuosina 1997-98 sunnilleen yhtä suuri osuus, noin kymmenen prosenttia, kaikilta kolmelta keskiasteen alalta valmistuneista oli seurannassa pitkäaikaistyöttömiä. Alimman korkea-asteen hoitoalan tutkinnon suorittaneista pitkäaikaistyöttömien osuus kasvoi vuosina 1995-96, mutta osuus palautui viimeisenä seurantajaksona vastaavan tasoisen tekniikan tutkinnon suorittaneiden tasolle. Korkea-asteelta valmistuneiden pitkäaikaistyöttömyys on erityisesti viimeisellä seurantajaksolla hyvin vähäistä.

### *3.4.1 Sukupuolen mukaiset erot*

Miesten ja naisten opiskelu- ja työmarkkinauria tarkasteltaessa (kuviot 3.11) havaitaan joitakin merkittäviä sukupuolieroja. 16-vuotiaiden ja ylioppilaiden ryhmissä sukupuolet eivät poikkea merkittävästi toisistaan, ylioppilaista tosin miehet olivat naisia hieman useammin työmarkkinoilla tai opiskelun ja työmarkkinoiden ulkopuolella.

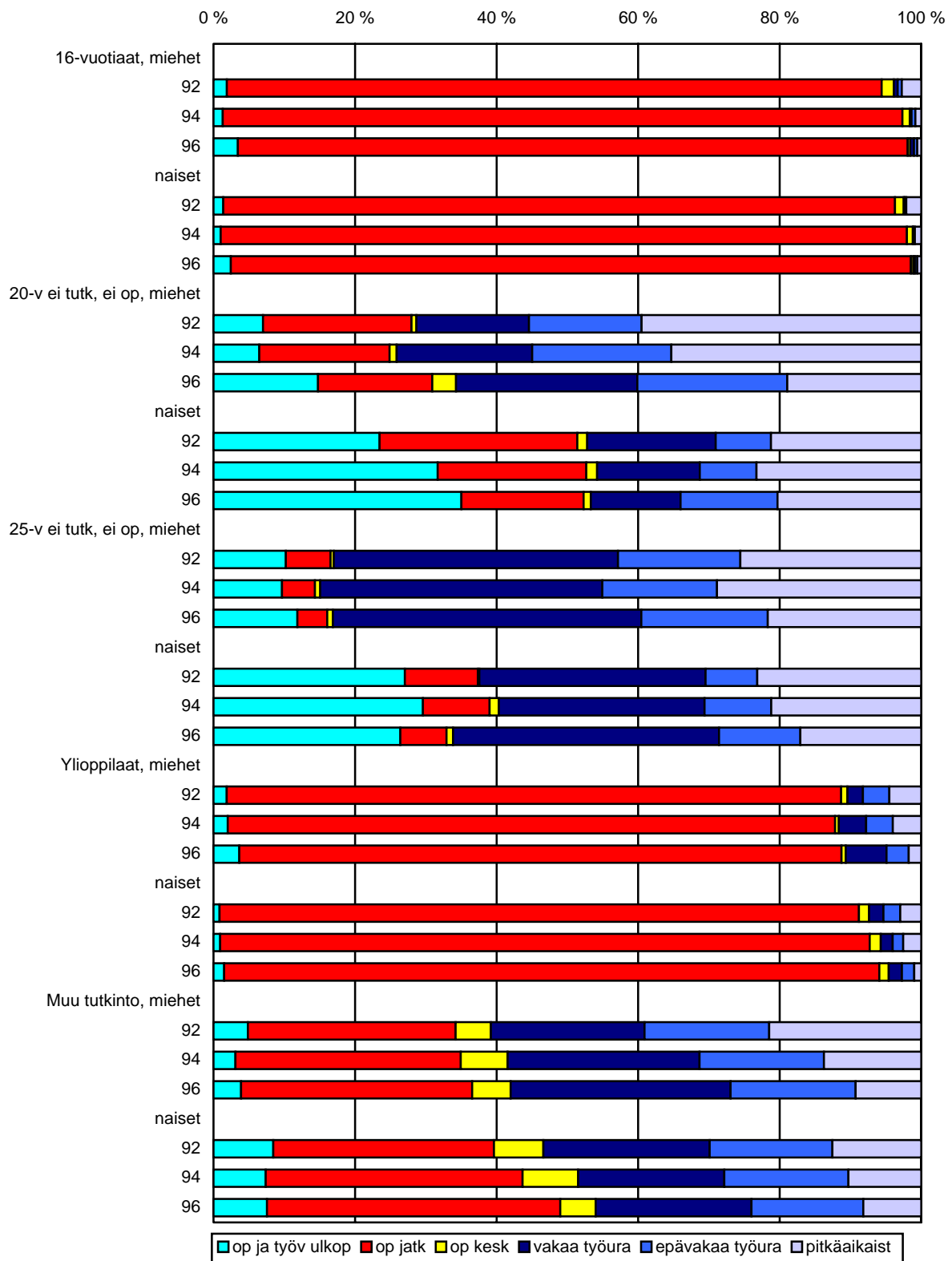
20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmissä erot ovat selkeitä. 20-vuotiaiden miesten pitkäaikaistyöttömyys laski vuosina 1997-98 naisten tasolle kun se vuosina 1993-94 oli lähes kaksinkertainen. Vastaavasti vakaa työura ja viimeisenä seurantajaksona myös opiskelun ja työvoiman ulkopuolella olo yleistyi. 20-vuotiaiden naisten opiskelun ja työmarkkinoiden ulkopuolella olo oli yli kaksi kertaa miehiä yleisempää ja se myös yleistyi 90-luvulla. Sama sukupuoliero havaitaan myös 25-vuotiailla: opiskelun ja työmarkkinoiden ulkopuolella oli naisia noin kaksinkertaisesti miehiin verrattuna. Samoin opiskelevia naisia oli - kuten myös 20-vuotiaissakin - miehiä enemmän mutta opiskeluaktiivisuuden sukupuolierot pienenevät kummassakin ryhmässä. Miehiä oli enemmän työmarkkinaurilla.

Ammattitutkinnon suorittaneet naiset olivat myös miehiä useammin pääosin työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Naisten opiskelu yleistyi ja vastaavasti epävakaa työura ja pitkäaikaistyöttömyys vähenivät. Miehillä pitkäaikaistyöttömyys väheni noin 10 prosenttiyksikköä ja vakaa työura yleistyi lähes yhtä paljon. Opiskelu ei kuitenkaan naisista poiketen juuri yleistynyt.

Tarkasteltaessa ammattitutkinnon suorittaneiden uria tutkinnon tason mukaan, havaitaan myös joitakin selkeitä eroja miesten ja naisten välillä (kuviot 3.12). Alemman keskiasteen tutkinnon suorittaneet naiset jatkoivat opintojaan miehiä yleisemmin, samoin naisten pitkäaikaistyöttömyys oli miehiä harvinaisempaa, joskin ero tasoittuu jonkin verran viimeiseen seurantajaksoon mennessä. Ylemmän keskiasteen tutkinnon suorittaneet naiset opiskelivat vuosina 1997-98 miehiä yleisemmin, aiempina seurantajaksoina eroa ei ollut. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet naiset olivat miehiä yleisemmin pääosin opiskelun ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Miehillä vastaavasti vakaa työura oli naisia yleisempi ja myös yleistyi naisia enemmän 1990-luvun edetessä.

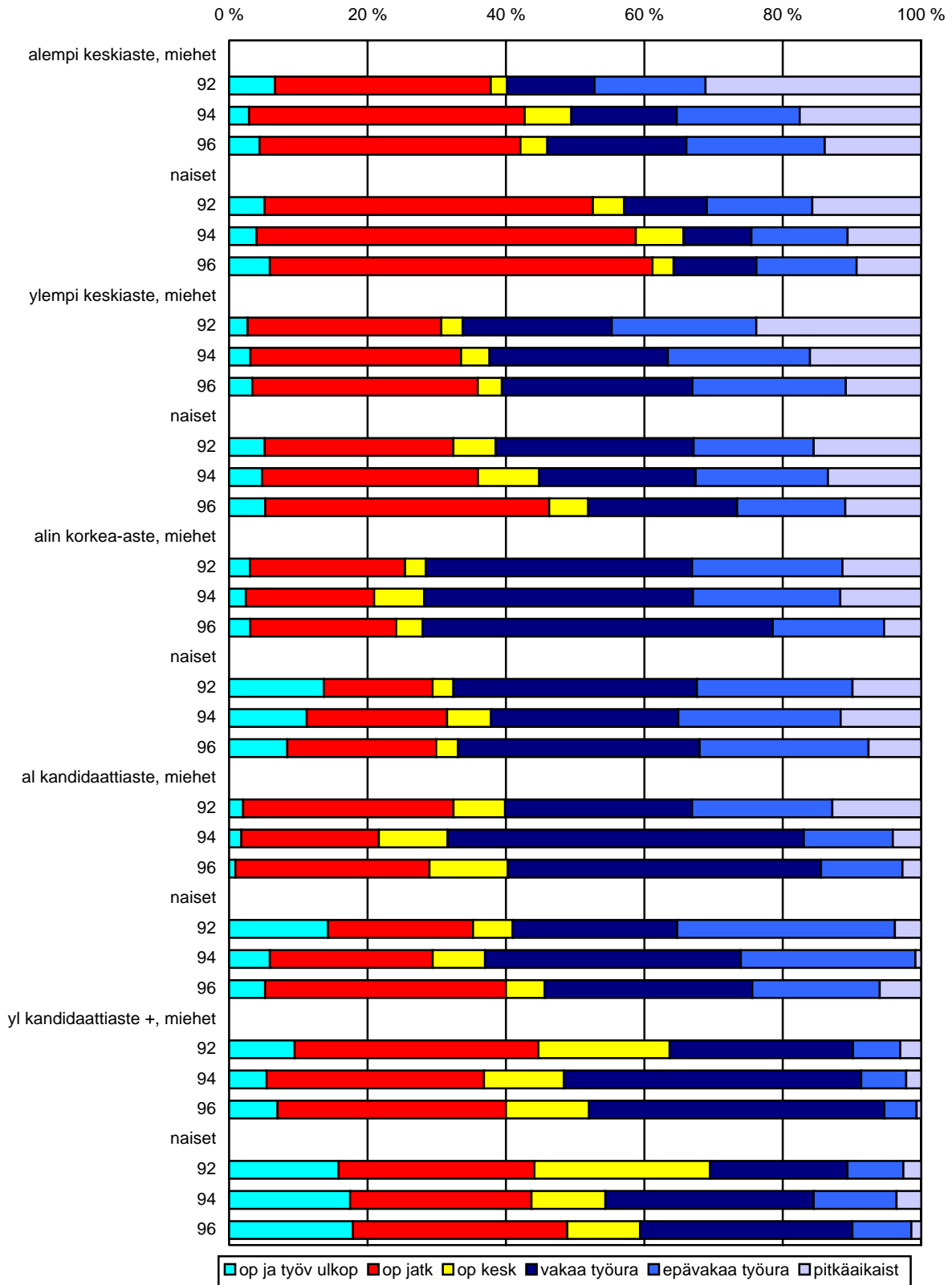
Miesten ja naisten nelivuotiseurassa (liitekuvio 3.7) havaitaan kaksivuotisseurannan tapaisia sukupuolieroja. 16-vuotiailla ja ylioppilailla ei sukupuolieroja juuri ole, ainoastaan 16-vuotiaissa miehet sijoittuvat naisia hieman useammin työmarkkina- ja opintojen keskeyttämisluokkiin.

Kuvio 3.11. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa sukupuolen mukaan (%).



Kuvio 3.12.

Otosvuonna ammatillisen tutkinnon suorittaneiden urat kahden vuoden seurannassa tutkinnon tason ja sukupuolen mukaan (%).



20-vuotiaista opintojen ulkopuolelle jääneistä naiset olivat molempina seurantajaksina miehiä huomattavasti useammin opintoja jatkavien ja pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolisten luokis-

sa. Miehet olivat vastaavasti yleisemmin työmarkkinaurilla. Miesten pitkäaikaistyöttömyys väheni naisia enemmän; naisten vakaan työuran osuus väheni hieman kun se miehillä lisääntyi. Opintojen keskeyttäminen yleistyi molemmilla. 25-vuotiaissa naiset olivat samoin miehiä yleisemmin opintojen ja työvoiman ulkopuolella ja opintoja jatkavien luokassa; miehet taas yleisemmin työmarkkinaurilla. Miesten pitkäaikaistyöttömyys yleistyi samoin kuin kaksivuotisseurannassakin. Myös naisten pitkäaikaistyöttömyys yleistyi hieman, päinvastoin kuin kaksivuotisseurannassa.

Ammattitutkinnon suorittaneista naiset olivat jälleen yli kaksi kertaa miehiä yleisemmin pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolella. Naiset olivat myös hieman yleisemmin opintoja jatkavien ja keskeyttävien luokissa, miehet työmarkkinaurilla. Miesten pitkäaikaistyöttömyys väheni naisia enemmän; samoin miesten vakaan työuran osuus kasvoi kun se naisilla pysyi ennallaan.

Ammattitutkinnon tason ja sukupuolen mukaiset nelivuotisseurannat ovat liitekuviona 3.8. Merkittäviä eroja kaksivuotisseurantaan ei ole.

### *3.4.2 Vanhempien tulotaso, koulutus ja asema työmarkkinoilla*

Edellä tutkimusryhmien taustojen tarkastelun yhteydessä havaittiin selkeitä eroja tutkimusryhmien perhetaustassa. Korkeammin koulutettujen ja korkeampituloisten vanhempien lapset suorittavat korkeampia tutkintoja. 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmissä vanhemmat olivat selkeästi muita alhaisemmin koulutettuja ja pienempituloisia sekä muita useammin työmarkkinoiden ulkopuolella tai työttöminä. Tutkimusryhmät ovat siis vanhempien perhetaustan mukaan selkeästi valikoituneita.

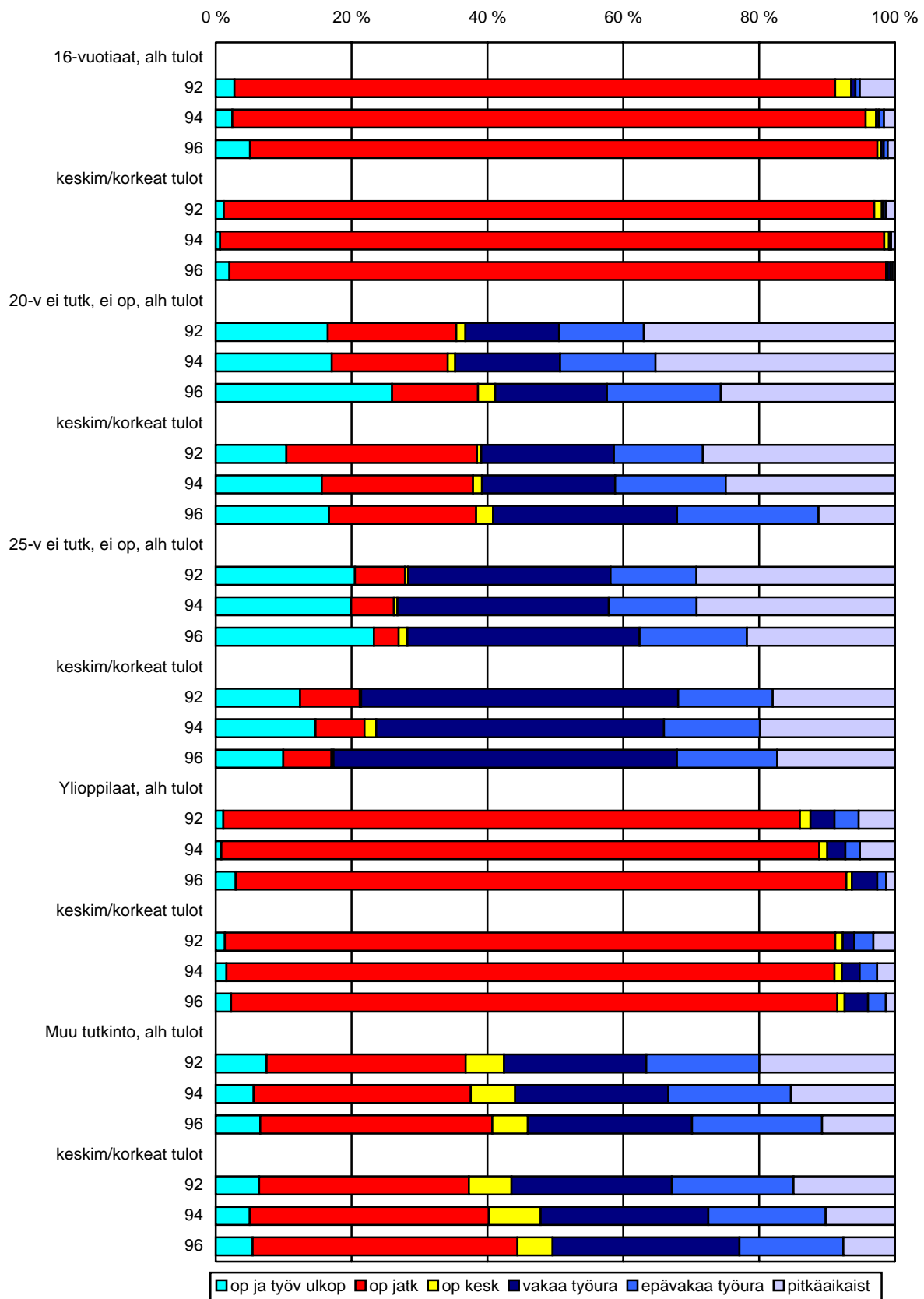
Näkyvätkö vanhempien tulojen ja koulutustason erot myös tutkimusryhmien sisällä, ts. poikkeavatko tutkimusryhmiin kuuluvien otoshenkilöiden urat perhetaustan mukaan? Tutkimusryhmien uria tarkasteltiin vanhempien tulotason ja koulutuksen mukaisissa ryhmissä.

Vanhempien tulot laskettiin summaamalla otoshenkilön isän ja äidin otosvuoden tulot valtionverotuksessa. Tuloluokat määriteltiin siten, että kunakin otosvuonna pienituloisin kolmannes muodostaa alhaisten tulojen luokan ja muut keskimääräisten/korkeiden tulojen luokan. Tulokset on esitetty kuviossa 3.13.

16-vuotiaiden ja ylioppilaiden ryhmissä ei suuria eroja ole: kummastakin ryhmästä pienituloisten vanhempien lapset olivat ensimmäisenä seurantajaksona muita hieman useammin työmarkkinaurilla, mutta erot suurempituloisten lapsiin kaventuivat myöhemmin seurantajaksoina. 20- ja 25-vuotiaiden koulutuksen ulkopuolelle jääneiden ryhmistä pienituloisten vanhempien lapset olivat muita yleisemmin pitkäaikaistyöttöminä ja pääosin työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Pienituloisten vanhempien lapset olivat 20-vuotiaista muita harvemmin opiskelemassa ja 25-vuotiaista vakaalla työmarkkinauralla. Ammattitutkinnon suorittaneiden ryhmässä suuria vanhempien tuloluokkien mukaisia eroja ei ole, ainoastaan pienituloisten vanhempien lasten pitkäaikaistyöttömyys oli kaikkina seurantajaksoina jonkin verran muita yleisempää.

Vanhempien koulutuksen vaikutusta selvitettiin vertaamalla vähiten koulutettujen vanhempien lasten uria muihin (liitekuvio 3.9). Vähiten koulutettujen vanhempien luokka määriteltiin siten, että kummallakaan vanhemmalla ei ole ammatti- tai ylioppilastutkintoa; muihin kuuluvat ne joiden isällä tai äidillä on vähintään keskiasteen tutkinto. Tulokset ovat lähes identtiset vanhempien tuloihin perustuvan seurannan kanssa.

Kuvio 3.13. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa vanhempien tulojen mukaan (%).





### 3.4.3 Työttömyysaste, alue ja muuttaminen

Kuviossa 3.14 on esitetty työssäkäyntialueen työttömyysasteen mukaiset otoshenkilöiden urien jakaumat. Korkean työttömyyden luokkaan on luettu kunakin otosvuonna työssäkäyntialueen työttömyysasteen perusteella kolmasosa otoshenkilöistä. Luokkiin kuulumisen määräytyy otosvuoden lopun asuinpaikan mukaan, joten mahdollinen otoshenkilön muuttaminen seuranta-aikana ei vaikuta työttömyysasteen mukaisiin luokkiin kuulumiseen.

Ylioppilaiden ja 16-vuotiaiden urat eivät vaihtelee työttömyysasteen mukaan: kummassakin ryhmässä valtaosa jatkaa opiskelua. Työmarkkinoilla olevien 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ja ammattitutkinnon suorittaneiden ryhmissä selkeitä eroja sen sijaan on. Kaikissa näissä ryhmissä pitkäaikaistyöttömyys oli yleisempi ja vakaa työura harvinaisempi korkean työttömyysasteen alueilla. 20-vuotiaissa erot tasoittuivat myöhempinä seurantajaksoina, mutta 25-vuotiaissa päinvastoin vakaa työura yleistyi ja pitkäaikaistyöttömyys harvinaistui enemmän alhaisen ja keskimääräisen kuin korkean työttömyyden alueilla. Ammattitutkinnon suorittaneiden pitkäaikaistyöttömyys väheni tasaisesti kummassakin ryhmässä, vakaa työura taas yleistyi vain alhaisen tai keskimääräisen työttömyyden alueilla. Vastaava nelivuotis seuranta on esitetty liitekuviossa 3.10.

Otosvuonna tai seuranta-aikana muuttaneiden ja muiden kaksi- ja nelivuotisurat on esitetty liitekuviossa 3.11 ja 3.12. Muuttaneita oli vuoden 1992 otoksesta 21, vuoden 1994 otoksesta 25 ja vuoden 1996 otoksesta 27 prosenttia. Kahden ensimmäisen seurantajakson aikana 16-vuotiaista muuttaneet olivat hieman muita yleisemmin työmarkkinaurilla mutta ero häviää vuoden 1997-98 seurannassa. Muuten 16-vuotiaissa ja ylioppilaissa ei ole eroja. Ammattitutkinnon suorittaneissa vakaa työura on muuttaneilla hieman muita yleisempi vuosien 1993-4 ja 1995-96 seurannoissa, mutta jälleen ero niihin, jotka eivät ole muuttaneet häviää viimeisenä seurantajaksona. 20-vuotiaista opintojen ulkopuolelle jääneistä muuttaneilla oli pitkäaikaistyöttömyys harvinaisempaa kahtena ensimmäisenä seurantajaksona, mutta vuosina 1997-98 yleisempää kuin muuttamattomilla. 25-vuotiaiden ryhmässä taas muuttaneiden asema työmarkkinoilla oli kahtena ensimmäisenä seurantajaksona vakaan työuran osuudella mitattuna huonompi kuin muiden, mutta vuosina 1997-98 parempi kuin muuttamattomien.

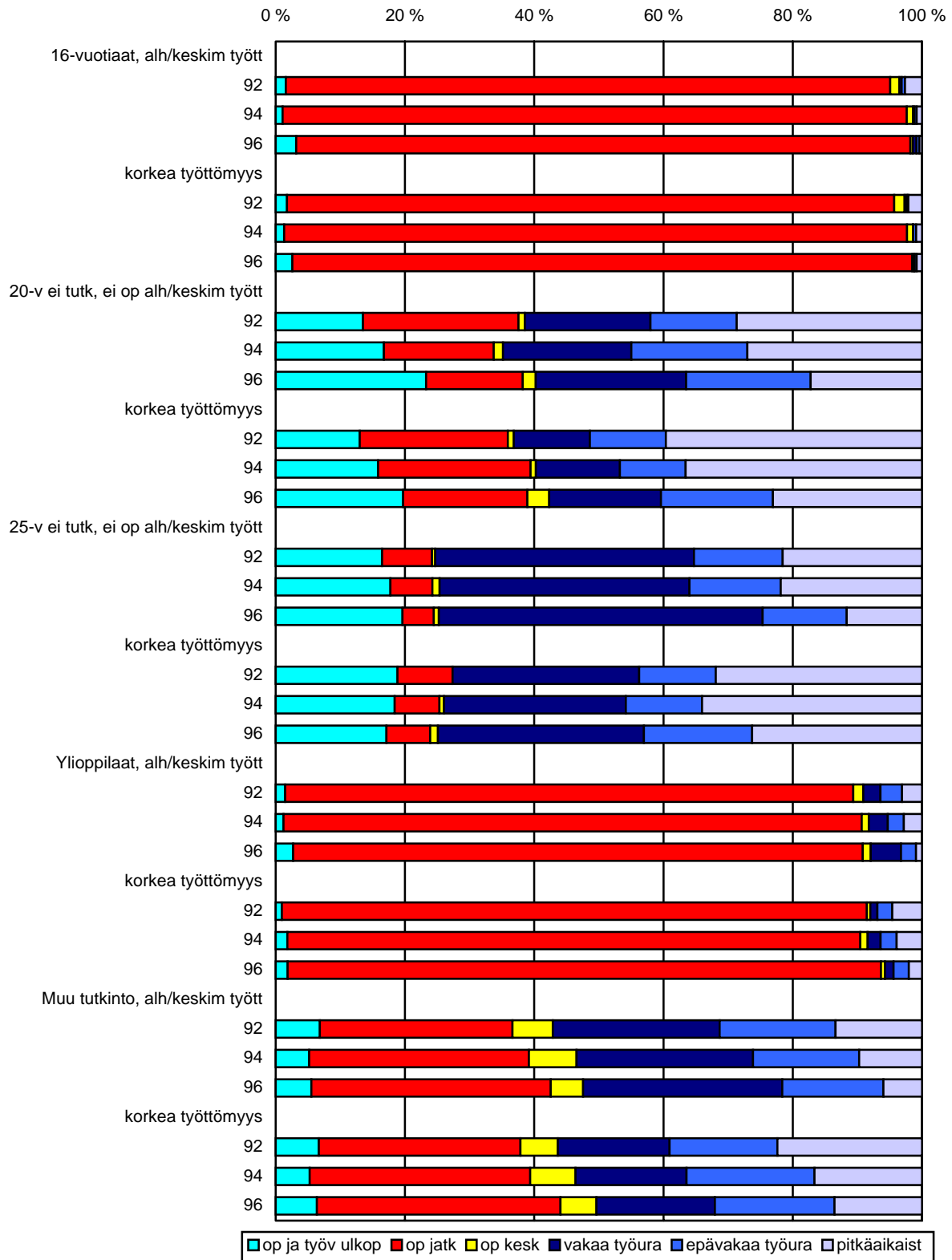
Alueellisessa tarkastelussa (kuvio 3.15, vastaava nelivuotis seuranta liitekuviona 3.13) Uusimaa muodostaa oma alueensa, Lapin, Kainuun ja Pohjois-Karjalan työvoimapiirit Itä- ja Pohjois-Suomen alueen ja muut Väli-Suomen. Itä- ja Pohjois-Suomi on suuralueena suhteellisen yhtenäinen, talous- työllisyys- ja väestörakennekehitykseltään maan heikoin alue. Väli-Suomeen kuuluu hyvin erilaisia alueita, sekä voimakkaan taloudellisen kasvun keskuksia että taloudellisesti heikommin menestyneitä alueita. Uusimaa taas on menestynyt laman jälkeisessä nousussa parhaiten.

Alue määräytyy otosvuoden lopun mukaan. Mikäli otoshenkilö on muuttanut otosvuoden loppuun mennessä, kuuluu hän kohdealueen ryhmään. Mahdollisesta seuranta-aikaisesta muutosta riippumatta hän pysyy lähtöalueen ryhmässä.

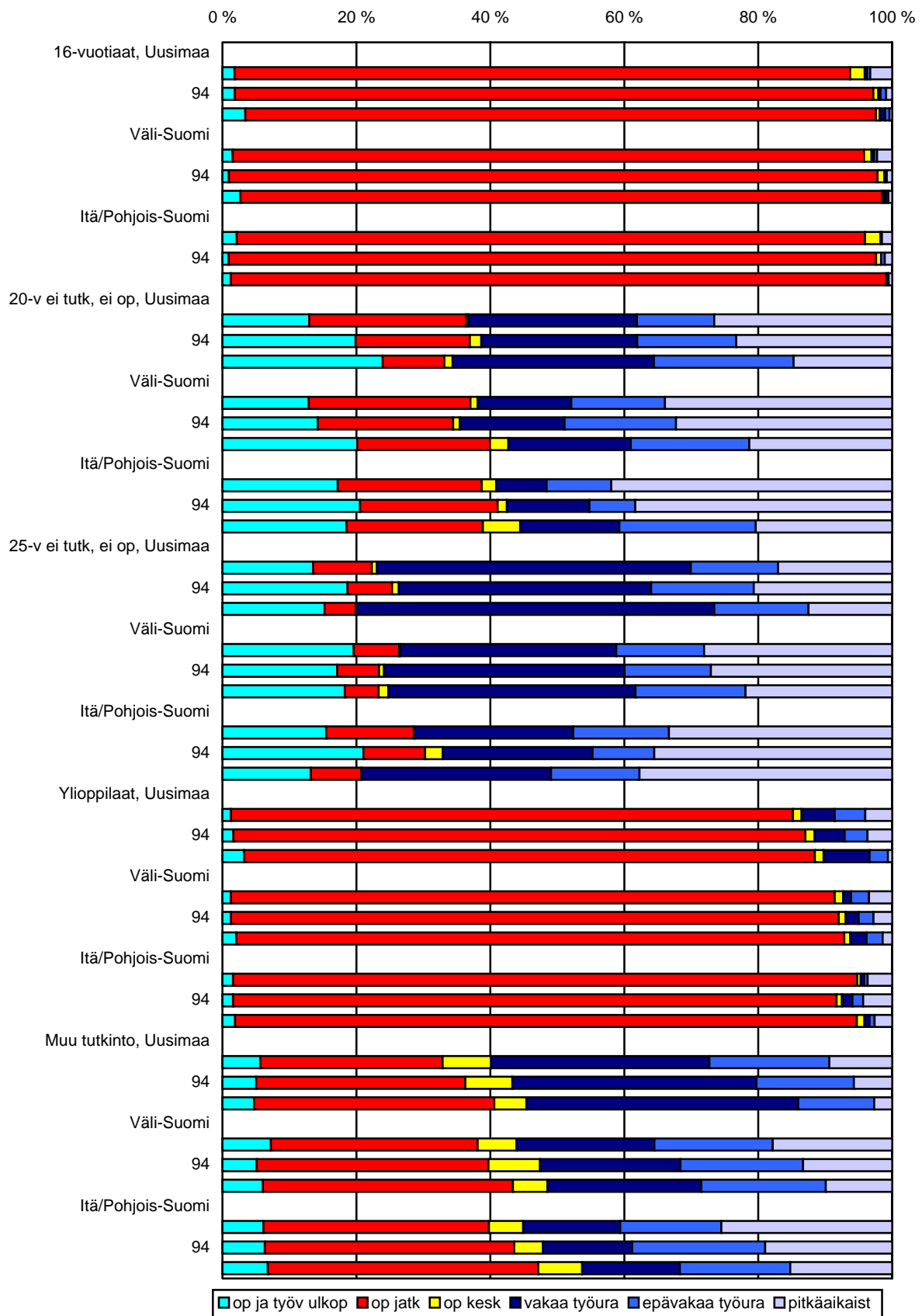
Alueellisessa tarkastelussa ei havaita suuria eroja 16-vuotiaiden ja ylioppilaiden ryhmissä, ainoastaan Uudenmaan ylioppilaat olivat kaikkina seurantajaksoina työmarkkinaurilla muun maan ylioppilaita hieman useammin. 20-vuotiaiden opiskelun ulkopuolelle jääneiden pitkäaikaistyöttömyys oli yleisempi ja vakaa työura harvinaisempi pohjoista kohden mentäessä. Viimeisenä seurantajaksona pitkäaikaistyöttömien osuudet ovat tasoittuneet suuralueiden kesken, mutta vakaalla työuralla olevien osuus oli edelleen Uudellamaalla noin kaksi kertaa Itä- ja Pohjois-Suomea suurempi. 25-vuotiaissa tilanne on samanlainen: etelässä vakaasti työllistyminen oli yleisempää ja pitkäaikaisyöttömyys vähäisempää kuin muualla. Erot alueiden välillä eivät kuitenkaan tasoitu myöhempinä

seurantajaksoina; pitkäaikaistyöttömyys päin vastoin hieman lisääntyi Itä- ja Pohjois-Suomessa kun se muualla väheni. Uudellamaalla oli ryhmästä jälleen kaksinkertainen määrä vakaasti työllistyneitä viimeisenä seurantajaksona verrattuna Itä- ja Pohjois-Suomeen.

Kuvio 3.14. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa työssäkäyntialueen työttömyysasteen mukaan (%).



Kuvio 3.15. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa suuralueen mukaan (%).



Ammattitutkinnon suorittaneiden ryhmässä havaitaan selkeitä eroja alueiden välillä. Etelä-Suomessa jälleen pitkäaikaistyöttömyys oli vähäisintä ja vakaa työura yleisintä. Vakaalle työuralle pääsyn todennäköisyys myös parani Uudellamaalla kun se Itä- ja Pohjois-Suomessa pysyi samana ja muualla maassa parani vain hieman kohti viimeistä seurantajaksoa. Itä- ja Pohjois-Suomessa opiskelu oli muuta maata jonkin verran yleisempää. Vakaalle työuralle päässeiden osuus oli Uudellamaalla vuosina 1997-98 lähes kolminkertainen Itä- ja Pohjois-Suomeen verrattuna; samoin pitkäaikaistyöttömiksi päätyi viimeisenä seurantajaksona Uudellamaalla vain kolmisen prosenttia ammattitutkinnon suorittaneista, osuuden ollessa Itä- ja Pohjois-Suomessa noin viistoista prosenttia.

Alue-eroja tarkasteltiin myös otoshenkilön asuinkunnan kuntatyyppin mukaan. Kunnat jaettiin kaupunkimaisiin ja muihin ja jälleen kunta määräytyy otosvuoden lopun tilanteen perusteella<sup>10</sup>. Kaksivuotisseurannan tulokset on esitetty liitekuviossa 3.14.

Kaupunkien ylioppilaat olivat muita hieman useammin työmarkkinaurilla. 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmissä ei ole merkittäviä eroja kaupunkien ja muiden kuntien välillä, ainoastaan 20-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömyys väheni muissa kunnissa kaupungeja enemmän viimeiseen seurantajaksoon mennessä. Ammattitutkinnon suorittaneiden vakaiden työmarkkinaurien osuus oli kaikkina seurantajaksoina kaupungeissa muita kuntia suurempi. Muissa kunnissa taas opintoja jatkavien ja epävakaalle työmarkkinauralle joutuneiden osuus oli kaupungeja suurempi. Pitkäaikaistyöttömyydessä ei ollut eroja.

Vastaava tarkastelu tehtiin myös seuranta-ajan lopun kuntatyyppin mukaan (liitekuvio 3.15). Tulokset ovat samankaltaisia kuin otosvuoden lopun kuntatyyppin mukaisen tarkastelussa. Ainoastaan ammattitutkinnon suorittaneiden opintoja jatkavien osuus kaupungeissa kasvoi muiden kuntien tasolle, mutta vakaiden työurien osuus pysyi kaupungeissa edelleen suurempana ja epävakaisten työurien osuus pienempänä kuin muissa kunnissa. Ero otosvuoden lopun asuinpaikan perusteella tehtyyn uratarkasteluun selittyy sillä, että ammattitutkinnon jo suorittaneet jatkoivat opintojaan kaupungeissa.

#### *3.4.4 Työ- ja työttömyyshistoria*

Opintojen ulkopuolelle jääneiden 20- ja 25-vuotiaiden seuranta-ajan uria tarkasteltiin otoshenkilöiden työ- ja työttömyyshistorian mukaan. Ammattitutkinnon suorittaneiden uria tarkasteltiin valmistumista edeltävän työssäkäynnin valossa. 20- ja 25-vuotiaiden työhistoriamuuttuja muodostettiin laskemalla yhteen otosvuoden ja kahden sitä edeltävän vuoden työssäkäynti avoimilla työmarkkinoilla. Työvoimapolitiittista tukityötä ei ole luettu työkuukausiin. 20- ja 25-vuotiaiden luokiksi muodostettiin otosvuosittain kolme osapuulle yhtä suurta ryhmää: vähän, keskimäärin ja paljon työssä olleet. Työttömyyshistoriamuuttuja muodostettiin samoin otosvuoden ja kahden sitä edeltävän vuoden yhteenlasketuista työttömyyskuukausista mutta luokat muodostettiin siten että eniten työttömänä ollut kolmasosa muodostaa oman luokkansa, jota verrattiin muihin, siis ei lainkaan, vähän tai keskimääräisesti työttömänä olleisiin.

Ammattitutkinnon suorittaneissa erotettiin otosvuotta edeltävinä kahtena vuonna tutkinnon tasoitain eniten työssä ollut kolmannes ja verrattiin näitä muihin. Otosvuosi jätettiin pois ammattitutkinnon suorittaneiden työhistoriamuuttujasta, koska näin tutkinnon suorittamisen jälkeistä työtä ei tule mukaan muuttujaan. Tutkinnot luokiteltiin tason mukaan keskiasteeseen, alimpaan korkea-asteeseen ja kandidaattiasteeseen.

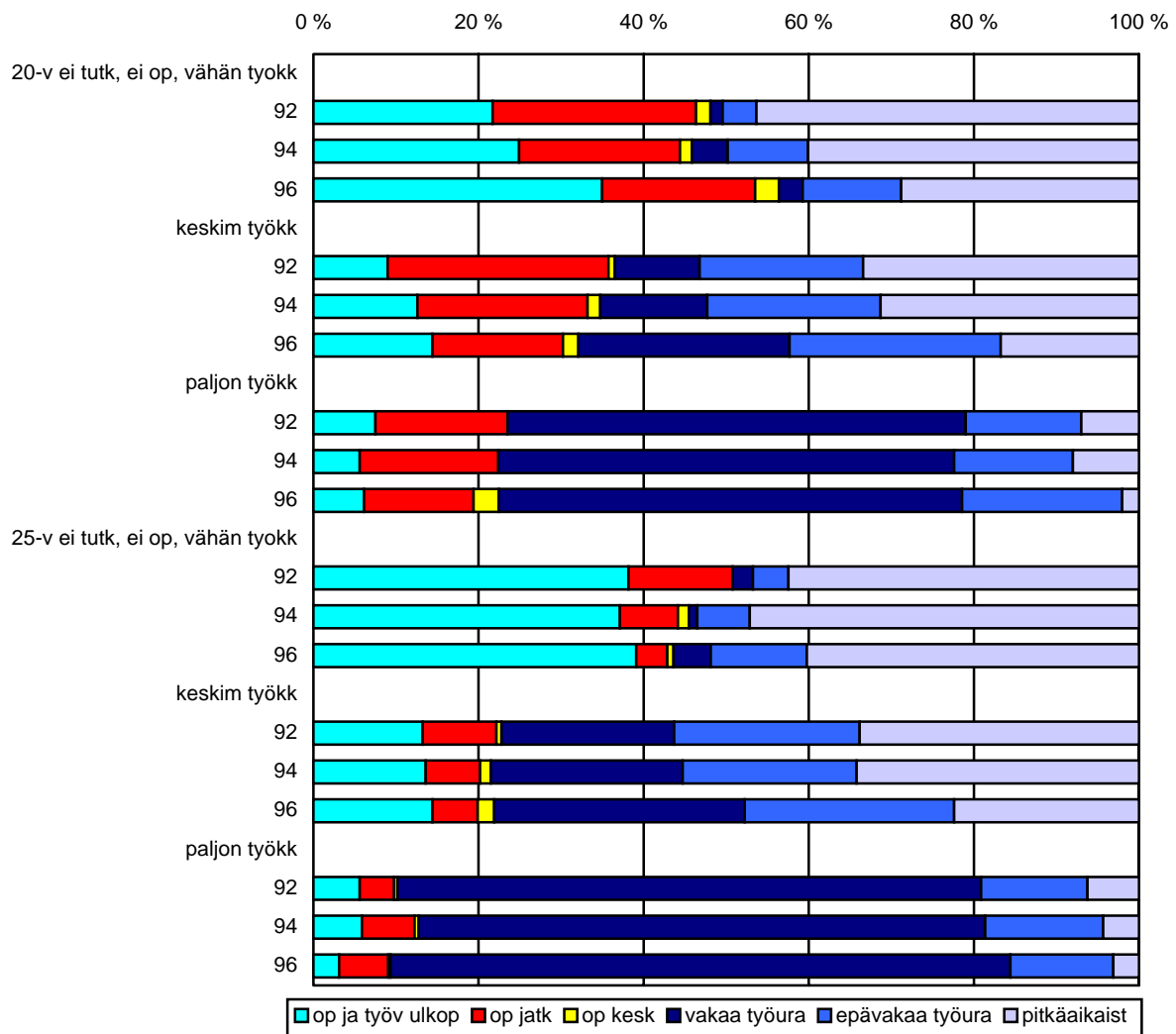
---

<sup>10</sup> Tilastokeskuksen luokitus: kaupunkimaiset, taajaan asutut, maaseutumaiset kunnat.

Työhistoria ennustaa erittäin hyvin seuranta-ajan uraa: vähiten työssä aiemmin olleet olivat vähiten työssä seuranta-aikanakin ja vastaavasti eniten työssä olleet olivat eniten työssä seurannassakin. Kysymys ei ole ainoastaan työkokemuksen tai sen puutteen vaikutuksesta sinänsä, vaan myös siitä, että niiltä, jotka ovat olleet useita vuosia enimmäkseen työttöminä, ilmeisesti puuttuu sellaisia avuja, joita työllistyminen edellyttäisi.

20-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden eniten työssä olleiden urat pysyivät samankaltaisina: yli puolet ryhmästä oli kaikkina seurantajaksoina vakaasti työllistyneitä. Vähiten työssä olleiden pitkäaikaistyöttömyys väheni ja pääosin työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella olo lisääntyi saman verran viimeiseen seurantajaksoon. Vakaa työura ei yleistynyt ja oli kaikkina seurantajaksoina hyvin epätodennäköinen aiemmin vähän työssä olleilla. Keskimääräisesti työssä olleiden tilanne parani: pitkäaikaistyöttömyys väheni kymmenisen prosenttiyksikköä ja vakaan työuran osuus kasvoi vastaavasti kahdesta ensimmäisestä seurantajaksoista vuosiin 1997-98. (kuvio 3.16.)

*Kuvio 3.16. 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden urat kahden vuoden seurannassa otosvuoden ja sitä edeltävien kahden vuoden yhteenlaskettujen työkuukausien mukaan (%).*

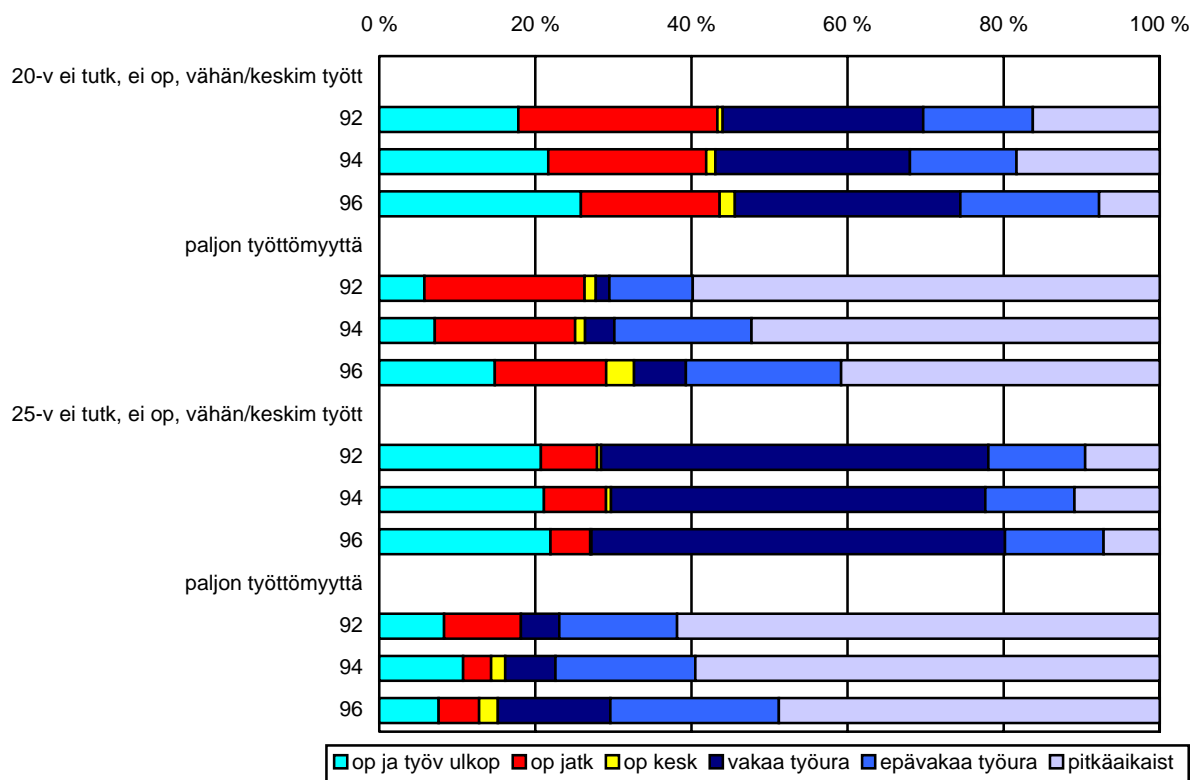


25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden urat olivat nuorempia vieläkin selkeämmin työhistorian määräämät. Eniten työssä olleet olivat kaikkina seurantajaksoina yli 70 prosenttisesti vakaalla

työuralla. Vähiten työssä olleet olivat taas suurelta enemmistöltään joko pitkäaikaistyöttöminä tai opiskelun ja työvoiman ulkopuolella; vain parikymmentä prosenttia jäi muihin luokkiin. Tässäkin ikäryhmässä vähän työkuukausia sisältävän historian pohjalta on lähes mahdoton päästä vakaalle työuralle. Seurantajaksojen välillä ei ole merkittäviä eroja. Sen sijaan keskimääräisesti työssä olleiden urat paranivat: pitkäaikaistyöttömyys väheni ja sitä vastaava lisäys tuli vakaasti työllistyneiden ja epävakaan työuran luokkiin.

20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden työttömyyshistorian mukaiset urat on esitetty kuviossa 3.17. Kummassakin ikäryhmässä vähän tai keskimäärin työttöminä olleiden urat eroavat selkeästi paljon työttöminä olleiden urista. Aiemmin paljon työttöminä olleiden vakaa työura oli hyvin harvinainen. 20-vuotiaista paljon työttöminä olleiden pitkäaikaistyöttömyys väheni parikymmentä prosenttiyksikköä ensimmäisestä viimeiseen seurantajaksoon ja vastaava lisäys tuli lähinnä opiskelun ja työvoiman ulkopuolisten ja epävakaan työuran luokkiin. Myös keskimäärin tai vähän työttöminä olleiden pitkäaikaistyöttömyys väheni ja opiskelun ja työvoiman ulkopuolisuus ja epävakaa työura yleistyivät. Myös vakaa työura yleistyi hieman.

*Kuvio 3.17. 20- ja 25-vuotiaiden urat kahden vuoden seurannassa otosvuoden ja sitä edeltävien kahden vuoden yhteenlaskettujen työttömyyskuukausien mukaan (%).*

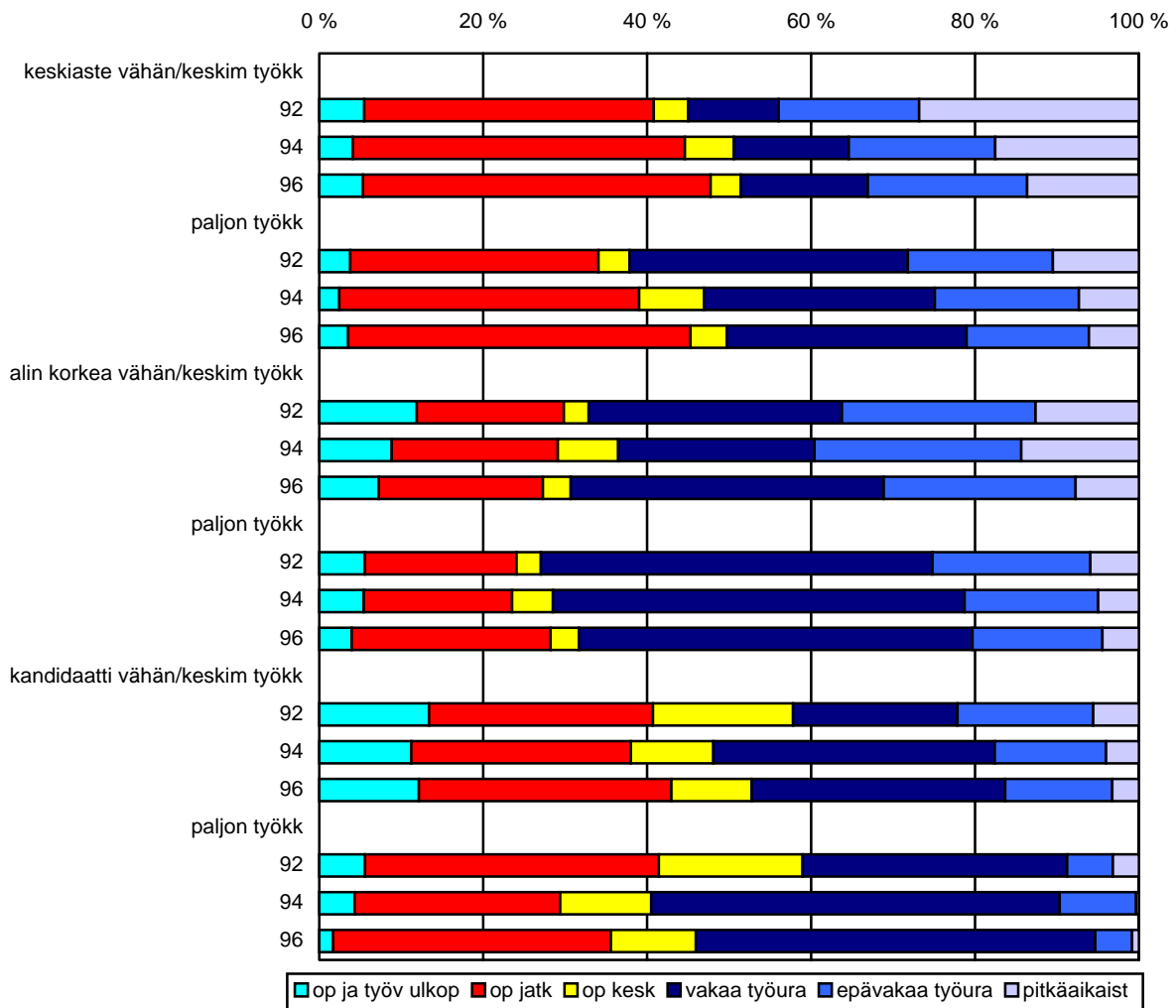


25-vuotiaista vähän tai keskimäärin työttöminä olleista oli noin puolet kaikkina seurantajaksoina vakaasti työllistyneitä eikä muutenkaan jaksosten välillä ole eroja. Eniten työttöminä olleiden pitkäaikaistyöttömyys sen sijaan väheni ja vastaavasti vakaa ja epävakaa työura yleistyivät.

Ammattitutkinnon suorittaneiden työhistorian mukaiset urat on esitetty kuviossa 3.18. Myös tutkinnon suorittaneiden aiempi työssäkäynti ennustaa seurantauria hyvin selkeästi. Keskiasteen tutkinnon suorittaneista ero eniten työssä olleiden ja muiden urissa on selkeä. Eniten työssä ennen tutkinnon suorittamista olleet olivat kaikkina seurantajaksoina muihin verrattuna yli kaksi kertaa todennäköi-

semmin vakaasti työllistyneitä; pitkäaikaistyöttömiä oli taas vähän tai keskimääräisesti työssä olleista enemmän. Myös alimman korkea-asteen ja kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneissa havaitaan vastaava ero, joskin lievempänä. Alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneissa ero vakaasti työllistyneiden osuudessa kaventuu viimeisenä seurantajaksona vuosista 1995-96. Seuranta-aikaiseen opiskeluun ei aiempi työssäkäynti vaikuttanut.

*Kuvio 3.18. Ammattitutkinnon suorittaneiden urat kahden vuoden seurannassa otosvuotta edeltävien kahden vuoden yhteenlaskettujen työkuukausien ja tutkinnon tason mukaan (%).*



### 3.4.5 Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevat

Edellä luvussa 2.2.3 tarkasteltiin 20- ja 25-vuotiaiden koko ikäluokkien työvoiman ja opiskelun ulkopuolella oloa. Opiskelun ja työvoiman ulkopuolella olo määriteltiin hyvin tiukasti siten, että ryhmään luettiin kuuluviksi ainoastaan koko otosvuoden työmarkkinoiden ulkopuolella olleet ja kaikilla käytetyillä opiskelumuuttujilla opintojen ulkopuolella olleet. Seuraavassa tarkastellaan lyhyesti uramuuttujalla pääosin työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella olevien ryhmää. Ryhmään kuului vuoden 1992 otoksesta 760, vuoden 1994 otoksesta 634 ja vuoden 1996 otoksesta 792 henkeä. Vastaavat prosenttiosuudet ovat 5,2, 4,3 ja 5,4.

Uramuuttujassa pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olemisen kriteereinä ovat otoshenkilön kahden vuoden seuranta-aikana alle vuoden kestänyt työvoimaan kuuluminen ja se, ettei otoshenkilö ole opiskellut seuranta-aikana. Näin ollen kyseessä on sopimuksenvarainen määritelmä, jonka mukaisesti henkilö voi olla lähes vuoden työmarkkinoilla (työssä, työttömänä tai työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä) ja tulla kuitenkin luokitelluksi tähän kategoriaan. Luokan määrittely on suhteellinen: työmarkkinauraluokkiin verrattuna tähän kategoriaan kuuluvat ovat vähintään puolet seuranta-ajasta työvoiman ulkopuolella, kun taas työmarkkinaurat määritellään siten, että otoshenkilön niihin kuuluakseen tulee olla vähintään puolet seuranta-ajasta työvoimassa.

Edellä uraseurannoissa havaittiin pääosin työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella olon yleistyneen etenkin 20-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmässä. Samoin muissa kuin 16-vuotiaiden ryhmissä havaittiin naisten kuuluneen miehiä huomattavasti useammin tähän luokkaan. Seuraavassa tarkastellaan lyhyesti työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella olevia.

Taulukossa 3.7 on esitetty joitakin pääosin työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella olevien ominaisuuksia. Taulukossa ovat kaikkien tutkimusryhmien uramuuttujalla pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset sukupuolen mukaan eriteltyinä.

*Taulukko 3.7. Kahden vuoden seurannassa pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevien ominaisuuksia sukupuolen mukaan (%).*

	asevelvollisuus seuranta-aikana		lapsia seuranta-ajan lopussa		eläke seuranta-ajan lopussa		muuttanut asuinkuntaa otosvuonna tai seuranta-aikana	
	miehet	naiset	miehet	naiset	miehet	naiset	miehet	naiset
1992	23	0	8	64	29	13	13	32
1994	23	0	9	70	26	12	15	35
1996	21	0	7	57	20	13	21	27

Miehistä hieman yli 20 prosenttia suoritti asevelvollisuutta seuranta-aikana, mutta osuus on vuosien 1992 ja 96 otoksilla vain hieman koko otoksen miesten vastaavia osuuksia suurempi ja vuoden 94 otoksella sama. (Osuus koko vuoden 1992 otoksella 18 prosenttia, 1994 otoksella 23 prosenttia ja 1996 otoksella 17 prosenttia).

Asuinkunnan vaihdossa on selkeä sukupuoliero vuosien 1992 ja 94 otoksilla: vuosien 1992 ja 94 otosten pääosin opiskelun ja työvoiman ulkopuolella olevat naiset vaihtoivat asuinkuntaa otosvuonna tai seuranta-aikana koko otosta (1992 21, 1994 25 ja 1996 27 prosenttia) yleisemmin, miehet harvemmin. Vuoden 1996 otoksen sukupuoliero on pienentynyt ja naisista asuinkunnan vaihtajia on sama määrä kuin koko otoksesta, mutta miehistä koko otosta vähemmän. Kärjistetysti sanoen naiset siis päätyivät pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolisten luokkaan muuttamalla, miehet pysymällä paikoillaan. Sukupuolet erottuvat toisistaan myös eläkeläisten osuudessa. Seuranta-ajan lopussa pääasiallisella toiminnalla eläkeläisiksi luokituu tämän ryhmän miehistä 20-29 prosenttia ja osuus laskee ajan myötä. Naisista on tasaisesti 12-13 prosenttia seurannan lopussa eläkkeellä. Lasten saanti liittyy hyvin vahvasti naisten poissaoloon opiskelusta ja työmarkkinoilta: 57-64 prosentilla luokan naisista on lapsia seuranta-ajan lopussa. Miehillä vastaava osuus on alle kymmenen prosenttia.

Tutkimusryhmittäin pääosin työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolisuutta tarkastellen havaitaan eroja ryhmien välillä. Miehistä suurin osa ryhmään kuuluvista ylioppilaista ja noin puolet ammatitutkinnon suorittaneista on suorittanut asevelvollisuuttaan seuranta-aikana, sen sijaan otosvuonna



20- ja 25-vuotiaat opintojen ulkopuolelle jääneet eivät juuri ole varusmies- tai siviilipalveluksessa seuranta-aikana. 20- ja 25-vuotiaista sekä ammattitutkinnon suorittaneista naisista vähintään kahdella kolmesta on kaikkien seurantajaksojen lopussa lapsia. Ylioppilastutkinnon suorittaneista hyvin pienestä pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolella olevien naisten ryhmästä kolmasosalla oli lapsia (taulukko 3.8.)

*Taulukko 3.8. Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevien ominaisuuksia tutkimusryhmän ja sukupuolen mukaan. (opettajankoulutuksen ylemmän kandidaattitutkinnon suorittaneet poistettu aineistosta %).*

		asevelvollisuus seuranta-aikana			lapsia seuranta-ajan lopussa		
		miehet %	N	yht N	naiset %	N	yht N
16-vuotiaat	1992	13	7	55	24	9	37
	1994	11	4	36	15	4	27
	1996	4	4	97	15	10	65
20-v, ei opisk, ei tutk	1992	5	2	40	67	56	84
	1994	0	0	26	77	64	83
	1996	4	2	53	68	47	69
25-v, ei opisk, ei tutk	1992	1	1	68	73	92	126
	1994	0	0	52	74	84	113
	1996	2	1	59	79	67	85
Ylioppilaat	1992	53	9	17	30	3	10
	1994	74	17	23	43	6	14
	1996	67	29	43	33	8	24
Muu tutkinto	1992	54	47	87	70	129	185
	1994	44	28	64	79	114	145
	1996	46	35	76	66	104	157

Seuranta-ajan lopun pääasiallinen toiminta (taulukko 3.9) valaisee lisää työvoiman ja opintojen ulkopuolella olon syitä. Koska pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolisten ryhmä määriteltiin siten, että otoshenkilö on työvoimassa yhteensä alle vuoden seuranta-aikana, viimeisen seurantavuoden lopussa ryhmästä on osa työvoimassa.

Miespuolisista ylioppilaista ja ammattitutkinnon suorittaneista yli puolet oli palannut työvoimaan (työhön, työttömäksi tai työvoimapolitiittisiin toimiin) seurantajakson lopussa. Tämä on ymmärrettävää, sillä näissä koulutusryhmissä asevelvollisuuden suorittaminen seuranta-aikana oli yleisintä: armeijan tai siviilipalveluksen käyneet palaavat siviiliin. 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneistä miehistä oli ensimmäisen seurantajakson lopussa puolet eläkkeellä, viimeisen lopussa kolmasosa. Pääasiallisen toiminnan muu-luokan osuus on näissä tutkimusryhmissä kasvanut jonkin verran. Selkeintä muu-luokan kasvu oli 16-vuotiaiden ryhmässä, josta 58 prosenttia kuului tähän luokkaan viimeisen seurantajakson lopussa.

Naispuolisten ylioppilaiden ja ammattitutkinnon suorittaneiden työvoimaan paluu oli miehiä vähäisempää. Samoin 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden eläkkeellä olo oli miehiä vähäisempää. Muu-luokkaan kuuluminen on taas 16-vuotiaita lukuun ottamatta selkeästi yleisempää, sillä kotona lapsia hoitavat kuuluvat tähän luokkaan.

Pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolella olevat, jotka eivät seurantajakson lopussa ole palanneet työvoimaan tai ole muuten perustellusti työvoiman ulkopuolella, muodostavat koulutus- ja

työvoimapolitiikan kannalta ongelmallisimman ryhmän. Ryhmä on kasvanut sekä lukumäärältään että prosentuaalisesti pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolella olevista erityisesti 16-vuotiaissa sekä jonkin verran miesten 20- ja 25-vuotiaiden ryhmissä. Vuoden 1996 otoksen 16-vuotiaista ja siis seurannan lopussa 18 vuotta täyttäneistä tämä ryhmä on 89 henkeä ja supistuu 81 henkeen kun lapsia saaneet naiset poistetaan joukosta. Koko väestöön suhteutettuna ryhmä on noin tuhat henkeä. Ensimmäisen seurantajakson lopussa vastaava ryhmä oli tästä kolmasosa. Kaikkien seurantajaksojen lopussa ryhmä koostuu valtaosaltaan vanhempiensa luona edelleen asuvista nuorista, enemmistöltään miehistä.

*Taulukko 3.9. Pääosin työvoiman ja opiskelun ulkopuolella olevien seuranta-ajan lopun pääasiallinen toiminta tutkimusryhmän ja sukupuolen mukaan (opettajankoulutuksen ylempään kandidaattitutkinnon suorittaneet poistettu aineistosta %).*

		miehet					naiset			
		työvoimassa	eläke	varusmies	muu	yht N	työvoimassa	eläke	muu	yht N
16-vuotiaat	1992	29	31	5	35	55	16	43	41	37
	1994	31	22	0	47	36	15	33	52	27
	1996	27	14	1	58	97	25	25	51	65
20-v, ei opisk, ei tutk	1992	35	45	0	20	40	17	13	70	84
	1994	8	50	0	42	26	13	14	72	83
	1996	26	34	2	38	53	10	13	77	69
25-v, ei opisk, ei tutk	1992	15	50	0	35	68	21	19	60	126
	1994	27	40	0	33	52	21	19	60	113
	1996	17	36	2	46	59	28	13	59	85
Ylioppilaat	1992	71	0	1	24	17	40	0	60	10
	1994	39	0	4	57	23	43	0	57	14
	1996	58	5	2	35	43	46	4	50	24
Muu tutkinto	1992	53	16	7	24	87	46	5	49	185
	1994	60	20	2	17	64	35	6	59	145
	1996	50	17	1	32	76	26	14	60	157

### 3.4.6 Opinnot keskeyttäneet

Opintojen keskeyttämistä tarkastellaan vuosien 1992 ja 1994 otosten nelivuotisseurantojen pohjalta. Nelivuotisurissa opinnot keskeyttäneiksi luettiin ensimmäisenä tai toisena otosvuoden jälkeisenä mutta ei viimeisenä kahtena vuonna opiskelleet. Seuranta-aikana (uuden) tutkinnon suorittaneet luettiin opintoja jatkaviksi, eivätkä he siten kuulu nyt tarkasteltavaan ryhmään. Opintojen keskeyttämistä tarkastellaan siis yleisemmin kuin aloitettu/keskeytetty tasolla: uramuuttujatarkastelussa tällaisia keskeyttämisiä voi olla opintoja jatkavillakin kunhan he vain seurannan lopulla edelleen opiskelevat tai ovat suorittaneet uuden tutkinnon. Oleellista on, että uratarkastelussa opinnot keskeyttäneeksi katsottu nuori on aloittanut opinnot, ei ole suorittanut tutkintoa eikä enää seurannan loppupuolella opiskele vaan on siirtynyt työvoimaan tai työvoiman ulkopuolelle.

Opintojen keskeyttäminen oli yleisintä ammattitutkinnon suorittaneiden ja vähäisintä ylioppilaiden ryhmissä (edellä kuvio 3.6). Ammattitutkinnon suorittaneiden keskeyttäminen ei ole ilmiönä yhtä merkityksellinen kuin pelkän yleissivistävän koulutuksen suorittaneilla. Opinnot keskeyttäneillä on

jo ammattitutkinto ja näin heidän asemansa on työmarkkinoilla huomattavasti parempi kuin ammattitutkintoa vailla olevilla yleissivistävästä koulutuksesta työmarkkinoille tulevilla.

Opinnot keskeyttäneiden määrä ja osuus tutkimusryhmästä on esitetty taulukossa 3.10. Toisena seurantajaksona 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmissä opintojen keskeyttäminen yleistyi selkeästi ja ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ryhmässäkin jonkin verran. Koska 20- ja 25-vuotiaiden opiskelun aloittaminen oli suhteellisen vähäistä ja keskeyttäneiden määrä hyvin pieni, keskitytään seuraavassa 16-vuotiaiden ja ammattitutkinnon suorittaneiden opintojen keskeyttämiseen. Keskeyttämistä tarkastellaan seuranta-ajan lopun pääasiallisella toiminnan ja perhelanteen sekä seurannan kahden viimeisen vuoden työssäolon ja työttömyyden valossa.

*Taulukko 3.10. Opinnot keskeyttäneiden määrä ja osuudet tutkimusryhmistä sukupuolen mukaan nelivuotisseurannassa.*

		miehet		naiset		yhteensä	
		N	%	N	%	N	%
16-vuotiaat	1992	109	4	68	3	177	3
	1994	114	4	55	2	169	3
20-v, ei opisk, ei tutk	1992	10	2	9	3	19	2
	1994	20	5	13	5	33	5
25-v, ei opisk, ei tutk	1992	10	2	3	1	13	1
	1994	10	2	15	4	25	3
Ylioppilaat	1992	13	1	10	1	23	1
	1994	14	1	23	2	37	1
Muu tutkinto	1992	163	7	223	9	386	8
	1994	224	9	270	11	494	10

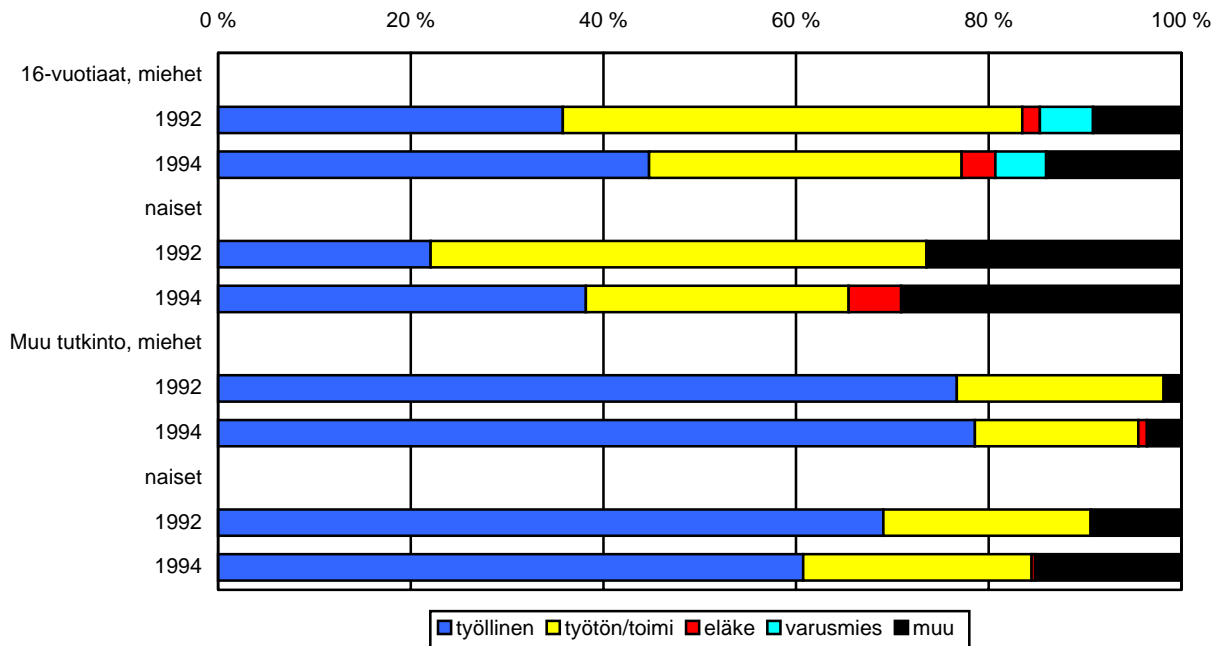
Kuviossa 3.19 on esitetty 16-vuotiaiden ja ammattitutkinnon suorittaneiden opinnot keskeyttäneiden pääasiallinen toiminta nelivuotisseurannan lopussa. 16-vuotiaat olivat seurannan lopussa valtaosaltaan työmarkkinoilla. Sekä miehistä että naisista vuoden 1998 lopussa on enemmän työssä olevia kuin työttömänä tai toimissa kun suhde vuoden 1996 lopussa oli päinvastainen. 16-vuotiaiden asema parani siis jonkin verran vuoden 1998 lopussa verrattuna kahta vuotta aiempaan. Naisista noin neljäsosa oli muu-luokassa, kummankin seurannan lopussa enemmistöllä näistä oli lapsia. Ammattitutkinnon suorittaneista valtaosa oli seurantajakson lopussa työssä, työttömien ja toimissa olevien osuus oli parikymmentä prosenttia. Naisista työllisten osuus on miehiä pienempi ja vastaavasti muu-luokan osuus suurempi; jälleen valtaosalla muu-luokkaan kuuluvista naisista on lapsia.

Otosvuonna 16-vuotiaista opinnot keskeyttäneistä miehistä puolet ja ammattitutkinnon suorittaneistakin parikymmentä prosenttia asuu kummankin seurantajakson lopussa, siis 20-vuotiaina, vanhempiensa luona. 16-vuotiaista naisista vastaava osuus on 20 ja ammattitutkinnon suorittaneista alle 10 prosenttia.

Ammattitutkinnon suorittaneet ja opinnot myöhemmin keskeyttäneet menestyivät seurantajakson lopun tilanteella mitaten hyvin työmarkkinoilla, 16-vuotiaat taas heikosti, joskin työssä olevien osuus kasvoi vuoden 1998 lopussa verrattuna kahta vuotta aiempaan. Kun tarkastellaan nelivuotisseurannan kahden viimeisen vuoden työvoimaan kuulumisajan jakautumista työn, työttömyyden ja työvoimapolitiittisiin toimiin osallistumisen kesken (kuvio 3.20) havaitaan sama.

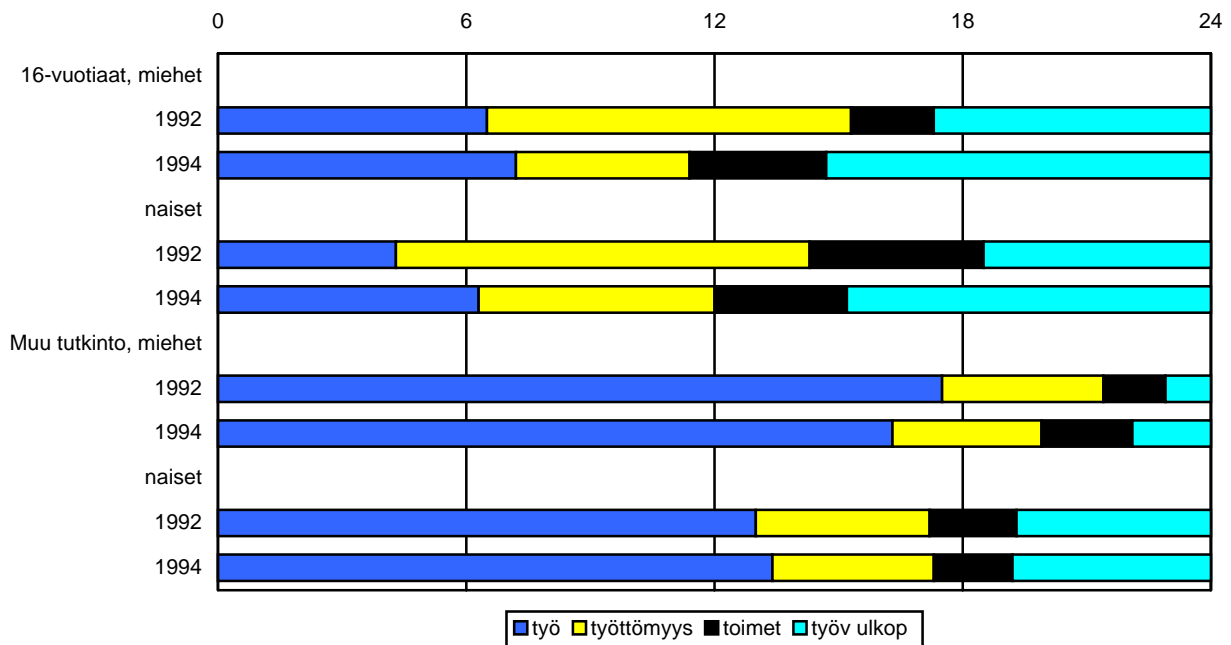
Kuvio 3.19.

Opinnot keskeyttäneiden pääasiallinen toiminta nelivuotisseurannan lopussa sukupuolen mukaan (%).



Kuvio 3.20.

Opinnot keskeyttäneiden nelivuotisseurannan kahden viimeisen vuoden työ, työttömyys, työvoimapolitiittiset toimet ja työvoiman ulkopuolella olo sukupuolen mukaan (kk).



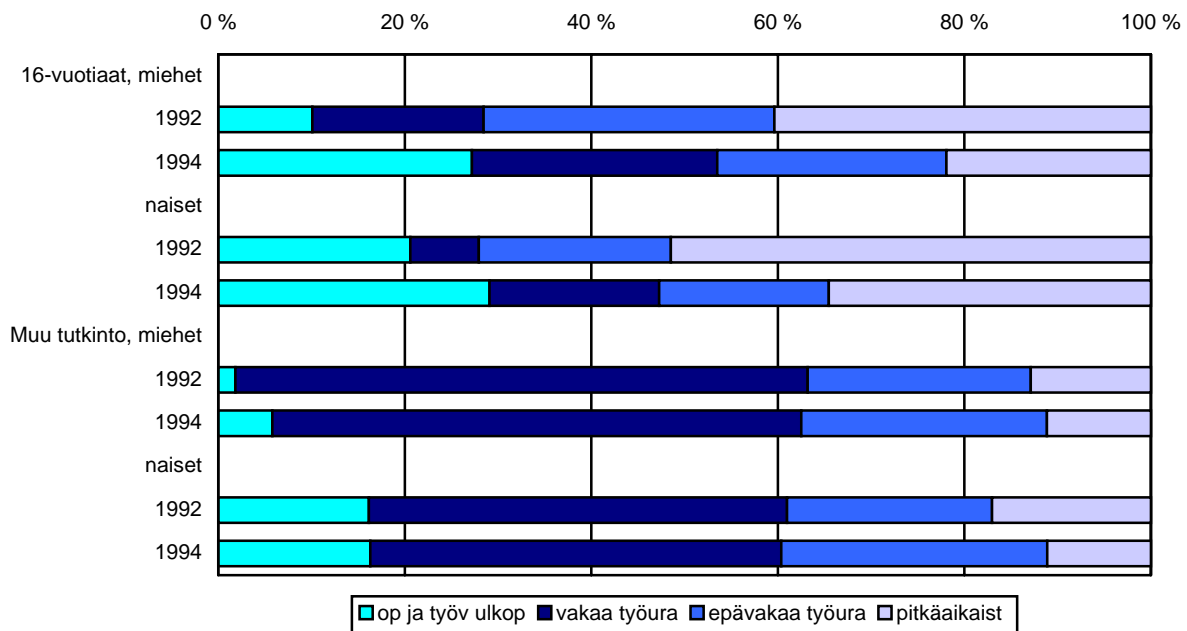
Ammattitutkinnon suorittaneet miehet olivat kummankin seurantajakson loppupuoliskolla lähes puolitoista vuotta ja naisetkin yli vuoden töissä. Työssäolon osuus oli miehillä keskimäärin noin 75 prosenttia työvoimaan kuulumisajasta, naisilla hieman alempi. 16-vuotiaiden tilanne on sen sijaan muuttunut vuosista 1995-96 seuraavaan kaksivuotisjaksoon. Sekä miesten että naisten työssäolo lisääntyi, mutta oli edelleen vuosina 1997-98 kuukausilla mitaten alle puolet ja työssäolon prosent-

tiosuudella mitaten hieman yli puolet ammattitutkinnon suorittaneisiin verrattuna. Otosvuonna 16-vuotiaat olivat työvoimapolitiittisissa toimissa suhteellisen paljon ja vuosina 1997-98 miesten toimiin osallistuminen kasvoi naisten tasolle.

Ammattitutkinnon suorittaneet kuuluivat työvoimaan 16-vuotiaita pidempään. Miehillä ero on selkeä ja johtuu suurelta osin 16-vuotiaiden asevelvollisuuden suorittamisesta seurannan lopulla. Naisissa ero on pienempi. Kuitenkin sekä miehissä että naisissa otosvuonna 16-vuotiaiden työvoimaan kuuluminen väheni keskimäärin noin kolme kuukautta vuosista 1995-96 vuosiin 1997-98. Tämä johtunee siitä, että vuonna 1996 vailla ammattitutkintoa olevat alle 20-vuotiaat, jotka eivät riittävästi pyrkineet opiskelemaan, menettivät työmarkkinatukioikeutensa. Seuraavana vuonna määräys ulotettiin koskemaan alle 25-vuotiaita. Vuosina 1997-98 määräys koski iän puolesta koko otosvuonna 16-vuotiaiden ryhmää, jonka ei siis suurelta osin enää kannattanut työmarkkinatuen saamisen vuoksi olla työttömänä työnhakijana. Näiden työvoiman ulkopuolella olo lisääntyi.

Opinnot keskeyttäneiden urat neljän vuoden seurannan kahdelta viimeiseltä vuodelta (kuvio 3.21) osoittavat ammattitutkinnon suorittanein päässeen vakaalle työuralle suhteellisen hyvin. 16-vuotiaiden vakaa työura yleistyi, mutta edelleen vuosina 1997-98 miehistä vain noin 30 ja naisista 20 prosenttia pääsi vakaalle työuralle. Pitkäaikaistyöttömyys vastaavasti väheni mutta kuten edellä kuukausitarkastelussakin havaittiin, pääosin opintojen ja työvoiman ulkopuolisuus lisääntyi. Vuoden 1992 otoksen työvoiman ulkopuolisista otosvuonna 16-vuotiaista naisista suurimmalla osalla oli lapsia seurannan lopussa ja vuoden 1994 otoksen naisistakin vajaalla puolella. Miehet olivat jälleen enemmistöltään vielä vanhempiensa luona asuvia.

*Kuvio 3.21. Opinnot keskeyttäneiden nelivuotisseurannan kahden viimeisen vuoden urat sukupuolen mukaan (%).*



Ammattitutkinnon jo suorittaneet opintonsa keskeyttäneet ovat suhteellisen ongelmaton ryhmä: seurannassa he työllistyivät hyvin ja pitkäaikaistyöttömyys heidän keskuudessaan oli vähäistä. Sen sijaan otosvuonna 16-vuotiaat opintonsa keskeyttäneet eivät menestyneet työmarkkinoilla yhtä hyvin. Pitkäaikaistyöttömyys heillä tosin väheni, mutta vastaavasti työvoiman ulkopuolisuus lisääntyi. Nelivuotisseurannan kahden viimeisen vuoden uratarkastelun perusteella noin puolet ryhmästä päätyy kummassakin otoksessa ongelmaurille pitkäaikaistyöttömiksi tai työvoiman ulkopuolelle. Väestöön

suhteutettuna keskeyttäneitä on 16-vuotiaissa noin 1000, joten viitisensataa nuorta ikäluokasta päätyi opintojen keskeyttämisen kautta ongelmaurille, vuoden 1994 otoksesta kahta vuotta aiempaan verrattuna enenevässä määrin työvoiman ulkopuolelle.

### 3.4.7 Ilman ammattitutkintoa työmarkkinoille siirtyvät

Luvussa 2 havaittiin 20- ja 25-vuotiaiden ikäluokkien yleistarkastelussa opiskelun yleisesti lisääntyneen 1990-luvulla. Edellä viiden tutkimusryhmän tarkastelussa todettiin peruskoulun jälkeisistä opinnoista ylioppilastutkinnon yleistyneen enemmän kuin ammatillisten tutkintojen. Ylioppilastutkinnon suorittaneista valtaosa jatkoi opintojaan, mutta kaikkina kolmena seurantajaksona vajaa kymmenen prosenttia otosvuonna ylioppilastutkinnon suorittaneista siirtyi työmarkkinoille. Samoin vuonna 1992 16-vuotiaista kolmisen prosenttia ei jatkanut opintojaan vaan oli työmarkkinaurilla kahden vuoden seurannassa; myöhempinä otosvuosina tämä osuus laski hieman yli prosentin tasolle. (Taulukko 3.11)

*Taulukko 3.11. Yleissivistävästä koulutuksesta työmarkkinaurille kahden vuoden seurannassa siirtyvät sukupuolen mukaan.*

		miehet		naiset		yhteensä	
		N	%	N	%	N	%
16-vuotiaat	1992	113	3,9	67	2,5	180	3,2
	1994	45	1,6	32	1,2	77	1,4
	1996	44	1,6	30	1,1	74	1,3
Ylioppilaat	1992	95	10,4	87	7,4	182	8,7
	1994	133	11,6	85	5,7	218	8,3
	1996	126	10,7	74	4,6	200	7,2

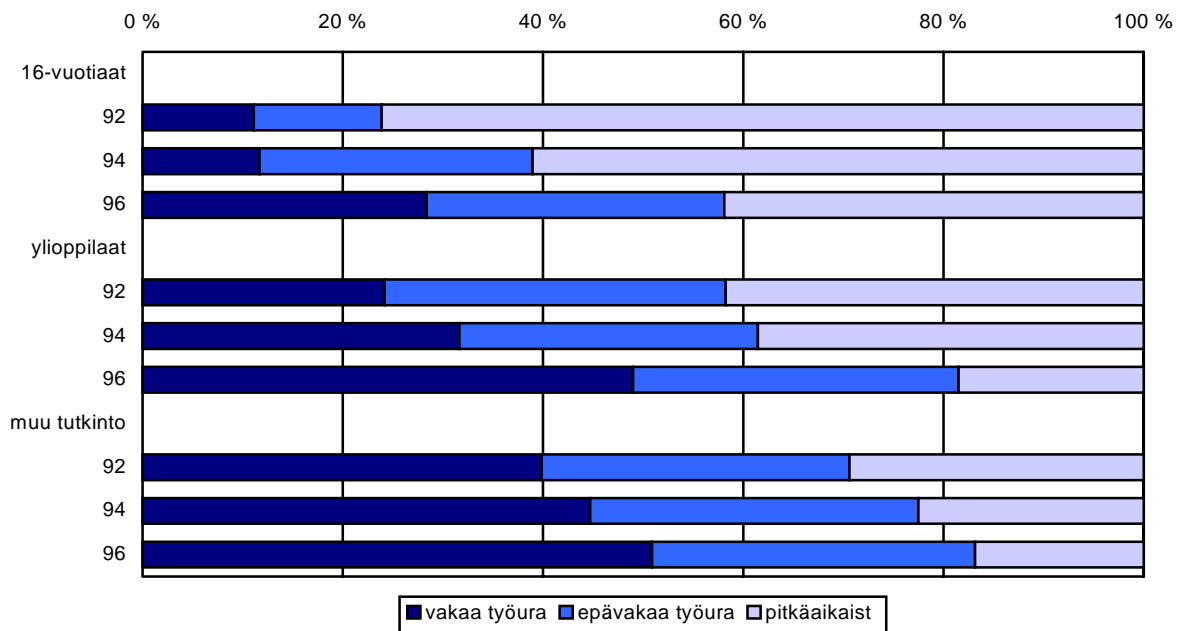
Työmarkkinoille tulevista ylioppilaista enemmistö oli miehiä; miehillä työmarkkinoilla tulo säilyi kaikkina seurantajaksoina suunnilleen samalla hieman yli kymmenen prosentin tasolla kun naisilla työmarkkinoille tulo väheni tasaisesti ja oli viimeisenä seurantajaksona jo alle viisi prosenttia. Myös 16-vuotiaista miehet tulivat naisia useammin työmarkkinoille. Peruskoulusta ja lukiosta työmarkkinoille tulon vähenemisen taustalla on 1990-luvun loppupuolen työmarkkinatukiehtojen kiristäminen ja samassa yhteydessä tapahtunut koulutuspaikkojen lisäys: alle 20-vuotiaat eivät enää vuonna 1996 saaneet työmarkkinatukea ilman opiskelemaan hakemista ja toisaalta opiskelumahdollisuudet parantivat. Vuonna 1997 työmarkkinatukiehtouudistus ulotettiin koskemaan 20-24 -vuotiaita.

Kun tarkastellaan työmarkkinoille tulevien menestystä, havaitaan pienen 16-vuotiaiden ryhmän menestyneen heikosti työuralla: kahtena ensimmäisenä seurantajaksona valtaosa oli pitkäaikais-työttöminä. Ylioppilaat menestyivät sen sijaan melko hyvin: viimeisenä seurantajaksona yhtä hyvin kuin työmarkkinoille tulevat ammattitutkinnon suorittaneet, kun aiempina seurantajaksoina heidän menestyksensä oli vielä näitä heikompi (kuviot 3.22, ammattitutkinnon suorittaneiden urat vertailuaineistona).

Kuviossa 3.23 on vastaavat työmarkkinauraosuudet esitetty sukupuolen mukaan eritellen.

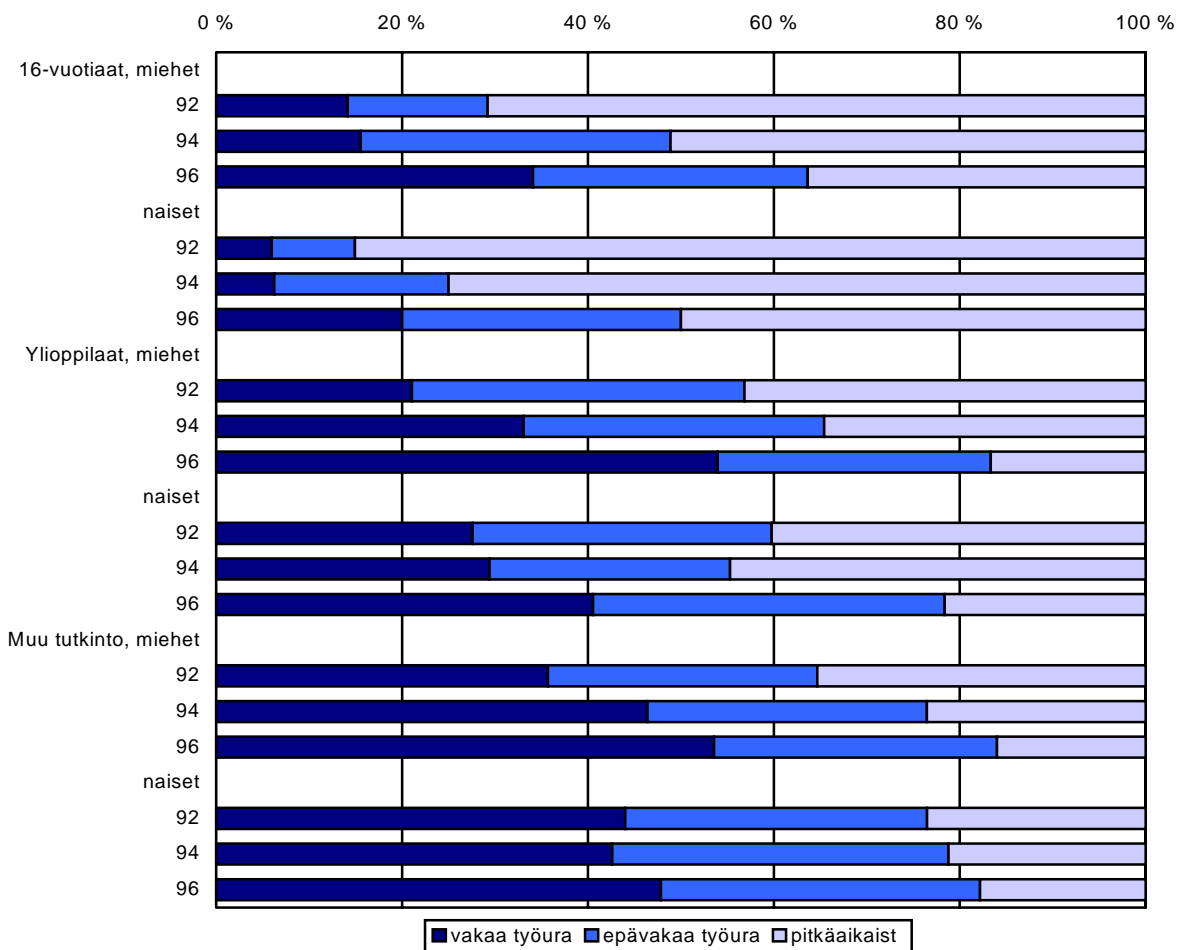
Kuvio 3.22.

*Yleissivistävästä koulutuksesta työmarkkinaurille tulevien työurat kahden vuoden seurannassa ammattitutkinnon suorittaneisiin verrattuna (%).*



Kuvio 3.23.

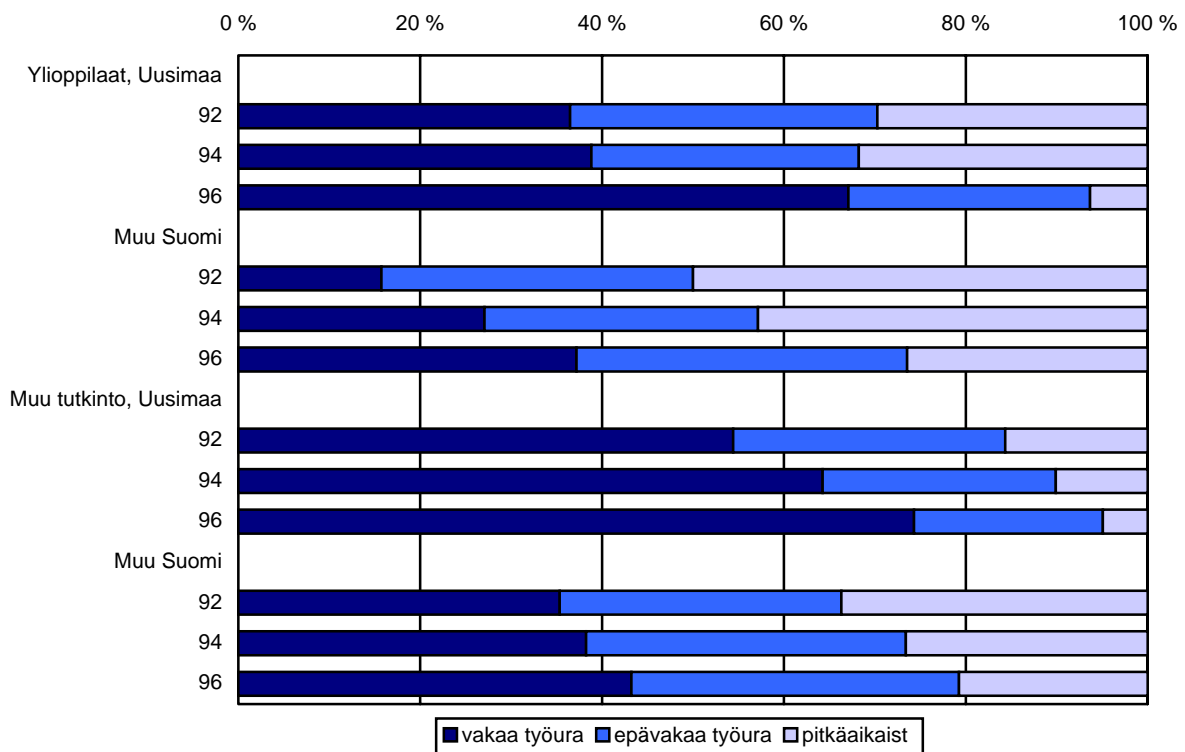
*Yleissivistävästä koulutuksesta työmarkkinaurille tulevien työurat kahden vuoden seurannassa sukupuolen mukaan (%).*



Sukupuolen mukaisessa tarkastelussa ilmenee, että erityisesti ylioppilasmiesten työmarkkinaurat paranivat viimeisenä seurantajaksona hyvin selkeästi. Ylioppilasmiehet menestyivät vakaasti työllistyneiden osuudella mitaten huomattavasti naisia paremmin ja yhtä hyvin kuin ammattitutkinnon suorittaneet miehet. Ylioppilastutkinnon suorittaneiden naisten menestys oli kaikkina seurantajaksoina jonkin verran huonompi kuin ammattitutkinnon suorittaneilla naisilla, joskin viimeisen otoksen vakaasti työllistyneiden osuus oli lähes yhtä korkea ja pitkäaikaistyöttömiksi joutuneiden osuus lähes yhtä matala kuin ammattitutkinnon suorittaneilla. Se, että miesylioppilaista tuli yli kymmenen prosenttia työmarkkinoille vielä vuosina 1997-98 (jolloin työttömiksi joutuneita uhkasi työmarkkinatuen menetys) johtui ilmeisesti työmarkkinoiden "vedosta". Miehet tulivat työmarkkinoille ylioppilastutkinnon jälkeen koska työnsaantimahdollisuudet olivat vuosina 1997-98 hyvät: yli puolet työllistyi vakaasti.

Suoraan työmarkkinoille tulevien ylioppilaiden osuus oli Uudellamaalla muuta maata suurempi, vuoden 1992 otoksessa noin 13 prosenttia, mistä osuus laski vuoden 1996 otoksen hieman yli kymmeneen prosenttiin. Muualla maassa osuus oli vuosien 1992 ja 94 otoksilla seitsemän ja vuoden 1996 otoksella kuusi prosenttia. Koska ylioppilastutkinnon jälkeen työmarkkinaurille tulevista oli enemmistö miehiä, Uudenmaan miesylioppilaat muodostivat vuosien 1992 ja 94 otoksissa hieman alle ja vuoden 1996 otoksessa hieman yli neljäsosan koko työmarkkinaurille tulevien ylioppilaiden ryhmästä. Uudenmaan ylioppilaat myös menestyivät työmarkkinoilla muita paremmin. Kaikkina seurantajaksoina Uudenmaan ylioppilaat olivat muun maan ylioppilaisiin verrattuna useammin vakaalla työuralla; erityisen selvä ero on vuosien 1997-98 seurannassa, jossa Uudenmaan ylioppilaista kaksi kolmesta oli vakaasti työllistyneitä ja heidän uransa olivat vain hieman ammattitutkinnon suorittaneita heikompia. Myös muualla maassa työmarkkinoille tulevien ylioppilaiden urat paranivat, mutta edelleen selvästi alle puolet ryhmästä työllistyi vakaasti. (kuvio 3.24, aiemmasta aluetarkastelusta poiketen Itä- ja Pohjois-Suomi on pienen tapausmäärän vuoksi yhdistetty muuhun Suomeen)

Kuvio 3.24. Yleissivistävästä koulutuksesta työmarkkinaurille tulevien työurat kahden vuoden seurannassa suuralueen mukaan (%).





### 3.4.8 Yhteenveto uratarkasteluista

Tutkimusryhmiksi valittiin väestön satunnaisotoksesta vuosilta 1992, 1994 ja 1996 otosvuonna 16-vuotta täyttäneet, otosvuonna ylioppilastutkinnon tai muun tutkinnon suorittaneet alle 30-vuotiaat sekä 20- ja 25-vuotiaat enintään peruskoulun suorittaneet ja opintojen ulkopuolelle jääneet. Muodostetuilla kaksi- ja nelivuotisuramuuttujilla tarkasteltuna nämä ryhmät eroavat selkeästi toisistaan: 16-vuotiaat ja ylioppilaat jatkoivat hyvin suurelta osin opiskelua, muissa ryhmissä työmarkkinaurat olivat yleisimpiä. Kiinnostavampia kuitenkin ovat erot seurantajaksojen välillä.

Tutkimusryhmiä kokonaisuudessaan tarkastellen havaittiin pitkäaikaistyöttömyyden vähentyneen erityisesti ammattitutkinnon suorittaneiden ja 20-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden keskuudessa. 20-vuotiaiden pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolisuus lisääntyi. Ammattitutkinnon suorittaneiden opiskelun jatkaminen yleistyi. Ammattitutkinnon suorittaneiden menestys työmarkkinoilla oli sitä parempi mitä korkeampi tutkinto oli saavutettu. Keskiasteen ammattitutkinnon suorittaneiden jatko-opiskelu ja pitkäaikaistyöttömyys oli muita yleisempää ja vakaa työura harvinaisempaa. Seurantajaksoittain pitkäaikaistyöttömyys väheni näillä selkeästi ja vastaavasti opintojen jatkaminen yleistyi. Vakaa työura ei sen sijaan juuri yleistynyt.

Eräiden ammattitutkintojen alan ja tason mukaisessa tarkastelussa havaittiin keski- ja alimman korkeasteen tekniikan alan tutkinnon suorittaneiden vakaan työuran yleistyneen selkeästi. Vastaavien hoitoalojen tutkinnon suorittaneilla vakaasti työllistyminen ei yleistynyt. Kahtena viimeisenä seurantajaksona kaikkien tarkasteltujen kandidaattiasteen tutkintojen suorittaneiden vakaan työllistymisen oli huomattavan yleistä. Pitkäaikaistyöttömyys väheni tasaisesti kaikilla tarkastelluilla aloilla ja tasoilla lukuun ottamatta hoitoalaa. Erityisen voimakas lasku oli tekniikan alan tutkinnon suorittaneilla, joista tosin ensimmäisen seurantajakson pitkäaikaistyöttömien osuus oli huomattavan korkea. Alakohtaisesta kehityksestä havaitaan se, että lama vaikutti ensin voimakkaimmin miesvaltaisille ja vasta sen jälkeen naisvaltaisille aloille.

Uraseurannassa havaittiin joitakin sukupuolieroja. 20- ja 25-vuotiaista opintojen ulkopuolelle jääneistä sekä ammattitutkinnon suorittaneista naiset olivat miehiä huomattavasti yleisemmin pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolella kun taas miehet olivat naisia enemmän vakaalla työuralla. 20-vuotiaiden miesten pitkäaikaistyöttömyys väheni selkeästi ja päättyi viimeisenä seurantajaksona naisten tasolle; ryhmän miesten vakaan työura yleistyi, naisten vakaan työura taas väheni. Ammattitutkinnon suorittaneiden naisten opiskelun jatkaminen yleistyi miehistä poiketen; erityisesti alemman keskiasteen tutkinnon suorittaneiden naisten opintojen jatkaminen oli yleistä. Miehistä taas vakaalle työuralle päässeiden osuus kasvoi kun naisista se pysyi kaikkina seurantajaksoina samana. Selkein ero oli alimman korkeasteen ja alemman kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneissa, joissa miesten vakaan työura yleistyi voimakkaasti, mutta naisten vastaava osuus palautui viimeisenä seurantajaksona vain osapuilleen vuosien 1993-94 tasolle.

Aiemmin tutkimusryhmien havaittiin valikoituneen vanhempien koulutus- ja tulotason mukaan ja uraseurannassa tarkasteltiin näiden tekijöiden vaikutusta seurantauriin. Erot eivät olleet suuria: ainoastaan pienempituloisten vanhempien lapset olivat 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmissä muita harvemmin vakaalla työuralla.

Tutkimusryhmien uria tarkasteltiin myös työssäkäyntialueen työttömyysasteen, suuralueen ja muuttamisen mukaan. 16-vuotiaiden ja ylioppilaiden ryhmissä työttömyysasteella ei ollut vaikutusta uriin. Ammattitutkinnon suorittaneiden vakaan työura oli korkean työttömyyden alueilla harvinaisempaa ja pitkäaikaistyöttömyys yleisempää kuin muualla. Vastaava ilmiö havaittiin 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden keskuudessa. Ikäryhmät poikkeavat siinä, että 20-

vuotiaiden työurien erot korkean työttömyyden ja muiden alueiden välillä tasoittuivat kohti viimeistä seurantajaksoa kun 25-vuotiaiden vastaavat erot korostuivat.

Suuraluetarkastelussa maa jaettiin Lapin, Kainuun ja Pohjois-Karjalan muodostamaan Itä- ja Pohjois-Suomeen, Uuteenmaahan ja muuhun Suomeen. Alueiden kesken havaittiin selkeitä eroja. Maan eri osien 16-vuotiaat eivät vielä poikkeakaan toisistaan, mutta ylioppilaat tulivat Uudellamaalla työmarkkinoille muuta maata yleisemmin kaikkina seurantajaksoina. Ammattitutkinnon suorittaneiden erot ovat selkeitä: kaikkina seurantajaksoina vakaa työura oli Uudellamaalla muuta maata ja erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomea yleisempi ja vastaavasti pitkäaikaistyöttömien osuus pienempi. Pitkäaikaistyöttömien osuus pieneni kaikilla alueilla, suhteellisesti kuitenkin eniten Uudellamaalla. Vastaavasti myös vakaa työura yleistyi Uudellamaalla, kun muualla maassa vastaavaa nousua ei tapahtunut. Viimeisenä seurantajaksona vakaasti työllistyneiden osuus oli lähes kolminkertainen Itä- ja Pohjois-Suomeen verrattuna. Uusimaa erosi siis yhä selkeämmin paremman työllisyyden alueeksi verrattuna muuhun maahan. 20-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden alue-erot kaventuivat: pitkäaikaistyöttömyys oli viimeisenä seurantajaksona sunnilleen yhtä yleistä kaikilla suuralueilla, mutta vakaa työura edelleenkin Uudellamaalla muuta maata huomattavasti yleisempi. 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden kohdalla havaittiin alue-erojen pikemminkin jyrkentyneen.

Kuntatyyppin mukaisessa tarkastelussa havaittiin kaikkina seurantajaksoina ammattitutkinnon suorittaneiden vakaan työllistymisen olleen yleisempää kaupunkikunnissa kuin muissa kunnissa, joissa epävakaa työura ja opintojen jatkaminen oli yleisempää.

Aiemmissä tutkimuksissa työ- ja työttömyyshistorian on todettu vaikuttavan hyvin voimakkaasti työmarkkinoilla menestymiseen. Tässä tutkimuksessa selvitettiin 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ja myös ammattitutkinnon suorittaneiden työhistorian vaikutusta seuranta-aikaisiin uriin. 20- ja 25-vuotiaiden aiempi työssäkäynti ja työttömyys selittivät erittäin vahvasti seurantauria. Vähäisen työkokemuksen ja pitkän työttömyyden pohjalta oli näistä ryhmistä kaikkina seurantajaksoina erittäin epätodennäköistä päästä vakaalle työuralle. "Aikojen paraneminen" näkyi lähinnä keskimääräisesti työssä olleiden parantuneena vakaalle työuralle pääsemisen mahdollisuutena viimeisenä seurantajaksona. Myös ammattitutkinnon suorittaneilla aiempi, siis lähinnä opiskeluaikainen työssäolo, lisäsi seurannan vakaalle työuralle pääsyn todennäköisyyttä, selkein ero oli keskiasteen tutkinnon suorittaneiden ryhmässä.

Uramuuttajalla pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolisten ryhmän ominaisuuksia tarkasteltiin erikseen. Kun ryhmästä poistettiin seurannan lopussa työvoimaan palanneet tai perustelluista syistä (lapsia saaneet, asevelvollisuutta suorittaneet, eläkeläiset) työvoiman ulkopuolella olevat, havaittiin "perusteettoman" työvoiman ulkopuolisuuden kasvaneen viimeisenä seurantajaksona erityisesti otosvuonna 16-vuotiaiden ja vähemmässä määrin 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmissä. 16-vuotiaista osuus oli kasvanut ensimmäisestä seurannasta kolminkertaiseksi, väestöön suhteutettuna noin tuhanteen henkeen ikävuosiluokkaa kohti viimeisellä vuosien 1997-98 seurantajaksolla.

Vuosien 1992 ja 94 otosten opintojen keskeyttämistä tarkasteltiin nelivuotisseurantojen perusteella. Ammattitutkinnon suorittaneiden keskeyttäminen oli yleisintä ja lukumääräisesti merkittävää se olo myös 16-vuotiaissa. Ammattitutkinnon jo suorittaneiden uusien opintojen keskeyttäminen ei ole ongelmallista: he työllistyivät hyvin keskeyttämisen jälkeen. 16-vuotiaista sen sijaan puolet oli kummankin nelivuotisseurannan lopulla ongelmaurilla pitkäaikaistyöttömänä tai työvoiman ulkopuolella. Jälkimmäisinä vuosina työvoiman ulkopuolisten osuus kasvoi ja pitkäaikaistyöttömien osuus pieneni. Ryhmän koko ei muutu ensimmäisen seurannan lopun vuosista 1995-96 vuosiin

1997-98. Kumpanakin jaksona se oli väestöön suhteutettuna noin tuhat henkeä, joista siis viitisensataa oli opintojen keskeyttämisen kautta päätyneet selkeästi ongelmallisille työmarkkinoille.

Yleissivistävän koulutuksen - peruskoulun tai ylioppilastutkinnon - varassa työmarkkinoille tulo väheni. 16-vuotiaiden ryhmästä työmarkkinoille oli kahtena viimeisenä seurantajaksona vain hieman yli prosentti ikäluokasta. Ylioppilaidenkin työmarkkinoille tulo väheni, mutta se pysyi miehillä ja Uudellamaalla edelleen vuoden 1996 otoksessakin suhteellisen korkealla. Viimeisen seurantajakson työurien perusteella on pääteltävissä, että ylioppilaiden työmarkkinoille tulon taustalla oli yhä enemmän työmahdollisuuksien paraneminen.

### **3.5 Ammattitutkinnon suorittaneiden vakaasti työllistymiseen vaikuttavat tekijät**

Edellä uratarkasteluissa selvitettiin erilaisille opinto- ja työmarkkinoille valikoitumista erilaisten taustamuuttujien mukaan. Seuraavassa tarkastellaan ammattitutkinnon suorittaneiden vakaalle työuralle pääsyä logistisen regressiomallin avulla, johon selittäjiksi on otettu uratarkasteluissa merkittäviksi havaittuja tekijöitä. Logistisella regressiomallilla voidaan tarkastella useiden selittävien tekijöiden vaikutusta vasteeseen koska malli vakioi selittäjät toistensa suhteen.

Analyysiin poimittiin otosvuonna ammattitutkinnon suorittaneet, jotka kaksivuotisuramuuttujalla olivat työurilla. Pääosin työvoiman ja opintojen ulkopuolella olevat, opintoja jatkavat ja opinnot keskeyttäneet jätettiin pois analyysistä. Uramuuttujalla mitaten vakaasti työllistyneitä verrataan siis muihin työmarkkinoille, epävakaa työuralla oleviin ja pitkäaikaistyöttömiin. Selittävät muuttujat ovat sukupuoli, vanhempien tulot, työkuukaudet otosvuotta edeltäviltä kahdelta vuodelta, suoritettujen tutkinnon taso, perheasema (onko lapsia) seurannan lopussa, suuralue otosvuoden lopussa ja muuttaminen otosvuonna tai seuranta-aikana. Ikä ja työttömyysaste eivät ole selittäjinä koska ikä korreloi voimakkaasti tutkinnon tason ja työttömyysasteen vastaavasti suuralueen kanssa. Asuinkunnan kuntatyypillä ei havaittu vaikutusta samoin kuin ei työvoimapolitiisiin toimiin osallistumisellakaan. kategoristen selittäjien referenssiluokkina, joihin muita verrataan ovat sukupuolella mies, tutkinnossa alempi keskiaste, perheasemassa ei lapsia seurannan lopussa, suuralueessa Itä- ja Pohjois-Suomi, ja muuttamisessa ei muuttaneet.

Logistisen regressioanalyysin tuottamat kerroinsuhteet on esitetty kuviossa 3.25. Täydellisempi listaus on liitetaulukossa 3.6. Tilastollisesti merkitseviä ovat kaikki analyysiin otetut selittäjät lukuun ottamatta perhetilannetta (lapsia) vuonna 1994 ja muuttamista vuosina 1994 ja 96. Kerroinsuhde (riskisuhde, odds ratio) ilmaisee selittävän muuttujan vaikutuksen vakaan työuran todennäköisyyteen: Jos kerroinsuhde on 1, vaikutusta ei ole; jos kerroinsuhde on esimerkiksi 1,2, vakaan työuran todennäköisyys on 20 prosenttia korkeampi kuin referenssiluokassa ja jos kerroinsuhde on 0,8, todennäköisyys vakaaseen työhöön on 20 prosenttia alhaisempi. Kategoristen muuttujien referenssiluokat (mies, alemman keskiasteen tutkinto, ei lapsia, Itä/Pohjois-Suomi, ei muuttanut), joiden kerroinsuhde on siis 1, on jätetty pois kuvioista.<sup>11</sup>

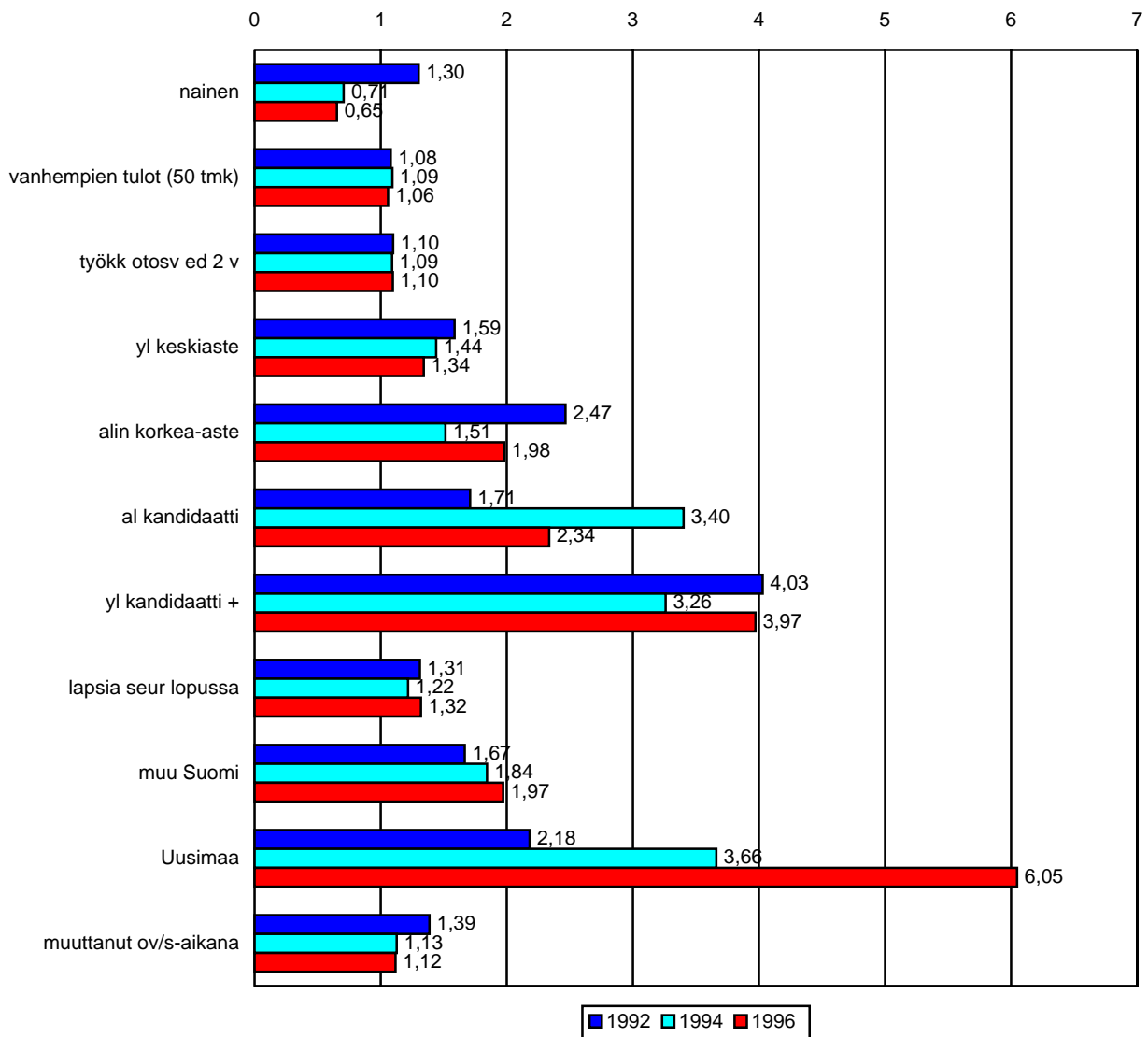
---

<sup>11</sup> Kaikkien seurantajaksojen mallit pystyvät sijoittamaan oikein 70-71 % tapauksista. Sen sijaan vakaalle työuralle päässeistä mallit sijoittavat oikein vuoden 1992 otoksesta 51 %, vuoden 1994 otoksesta 55 % ja vuoden 1996 otoksesta 67 %. (Cut value=0,5).

Sukupuoli vaikutti merkittävästi kaikissa otoksissa: vuoden 1992 otoksesta naiset työllistyivät vakaasti 1,3 kertaa miehiä todennäköisemmin, mutta kahdessa viimeisessä otoksessa miehiä epätodennäköisemmin (riskisuhteet 0,71 ja 0,65). Laman alun työllisyyden heikentymisen kohdistuminen ensin miesvaltaisille aloille ja vasta sen jälkeen naisaloille näkyy selkeästi tässäkin. Huomattavaa on, että naisten suhteellinen asema ei kohentunut vielä viimeisenäkään seurantajaksona, jolloin elettiin jo jokseenkin selkeän talous- ja työllisyystilanteen paranemisen aikaa.

Vanhempien tulojen suureneminen lisäsi vakaan työllistymisen todennäköisyyttä. Tulot on luokiteltu viidenkymmentuhannen markan portain. Kun vanhempien tulot kasvoivat 50 000 mk, todennäköisyys vakaasti työllistymiseen kasvoi 1,06-1,09 -kertaiseksi.

Taulukko 3.25. Ammattitutkinnon suorittaneiden vakaasti työllistymiseen vaikuttavat tekijät logistisessa regressioanalyysissä (kerroinsuhteet).



Otosvuotta edeltävän kahden vuoden työssäolo avoimilla työmarkkinoilla vaikutti hyvin merkittävästi vakaasti työllistymiseen. Kaikkina seurantajaksoina yhden kuukauden lisäys työssäoloon lisäsi vakaalle uralle työllistymisen todennäköisyyden noin 1,1-kertaiseksi. Aiempi työ siis ennustaa hyvin voimakkaasti tulevaa työtä. Otosvuotta edeltävä työllä on selittävänä tekijänä useita aspekteja. Työnantajan kannalta on tietenkin helpompi palkata työntekijä, joka on jo ollut työssä ja ehkäpä

vielä samalla alalla jolta valmistuttuaan hakee työtä. Opiskeluaikainen työ voi myös jatkua valmistumisen jälkeen päätoimisena. Tutkintoa edeltävä työssäolo kuvaa välillisesti myös niitä henkilökohtaisia ominaisuuksia, joista rekisteriaineistosta muuten on vaikea saada tietoa. Ovathan enemmän työssä olleet osoittaneet kyvykkyytensä työn hankkimisessa ja työssä pysymisessä. Eniten työssä olleet ovat siis todennäköisemmin aktiivisempia ja kyvykkäämpiä - ainakin työn hakemisessa - kuin vähemmän töissä olleet.

Suoritetun tutkinnon taso vaikutti hyvin selkeästi työllistymiseen. Ensimmäisenä seurantajaksona ylemmän keskiasteen tutkinnon suorittaneet työllistyivät 1,6 kertaa todennäköisemmin vakaalle työuralle kuin alemman keskiasteen tutkinnon suorittaneet. Alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla todennäköisyys oli 2,5-kertainen, alemman kandidaattiasteen suorittaneilla 1,7-kertainen ja vähintään ylemmän kandidaattitason tutkinnon suorittaneilla nelinkertainen. Toisena seurantajaksona ylemmän keski- ja alimman korkea-asteen suorittaneiden vakaalle uralle työllistymisen todennäköisyydet olivat noin puolitoistakertaisia verrattuna alemman keskiasteen suorittaneisiin ja kandidaattitutkinnon suorittaneilla todennäköisyys oli 3,3-3,4-kertainen. Viimeisenä seurantajaksona vakaan työllistymisen todennäköisyys nousi tasaisesti tutkinnon tason myötä; ylemmät kandidaatit työllistyivät jälleen noin neljä kertaa paremmin vakaalle työuralle kuin alemman keskiasteen suorittaneet.

Urataarkastelussa havaittiin vakaan työuran olleen yleisempi Uudellamaalla kuin muualla Suomessa ja erityisesti Lapin, Kainuun ja Pohjois-Karjalan muodostamalla Itä- ja Pohjois-Suomen suuralueella. Logistinen regressiomalli osoittaa samaa: ensimmäisenä seurantajaksona Uudellamaalla vakaan työllistymisen todennäköisyys oli 2,2-kertainen Itä- ja Pohjois-Suomeen verrattuna. Tästä todennäköisyys kasvoi vuosina 1995-96 3,7-kertaiseksi ja viimeisenä seurantajaksona vuosina 1997-98 peräti kuusinkertaiseksi. Muun Suomen alueella vastaava todennäköisyys oli Itä- ja Pohjois-Suomeen verrattuna vajaa kaksinkertainen ja ero kasvoi hieman viimeiseen seurantajaksoon. Alueelliset erot ovat siis tällä tasolla tarkastellen kasvaneet merkittävästi: Uusimaa oli kaikkina seurantajaksoina ja erityisesti vuosina 1997-98 ammattitutkinnon suorittaneiden vakaalle työllistymisen kannalta huomattavasti muuta Suomea parempi alue. Itä- ja Pohjois-Suomen tilanne on viimeisenä seurantajaksona heikentynyt myös muuhun Suomeen verrattuna.

Muuttaminen otosvuonna tai seuranta-aikana lisäsi vakaan työllistymisen todennäköisyyttä ensimmäisellä seurantajaksoilla, mutta ei enää sen jälkeen tilastollisesti merkittävästi. Eri otosten muuttamisen vertailu on myös ongelmallista sillä opiskelijoiden kirjoilla olo opiskelupaikkakunnalla tuli mahdolliseksi ja yleistyi 1990-luvulla, joten seurantajaksojen tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Lapsia seurannan loppuun mennessä hankkineet työllistyivät riskisuhteella mitaten muita hieman paremmin, mutta ero muihin ei ole tilastollisesti merkitsevä, etenkin vuoden 1994 otoksella.

Logistisella regressiomallilla yritettiin myös selvittää ammattitutkinnon suorittaneiden opintojen jatkamista. Kelvollisia, opintojen jatkamista selittäviä malleja ei pystytty tuottamaan; kaikkina vuosina nousivat selittäjiksi kuitenkin samat muuttajat joilla oli urataarkasteluissakin vaikutusta: naiset jatkavat miehiä enemmän opintojaan, samoin nuoremmat ja alempia tutkintoja suorittaneet. Isän koulutustasolla oli myös jatko-opintoja lisäävä vaikutus.

Ylioppilaiden ja 16-vuotiaiden hakeutumista muualle kuin opintojen jatkamisuralle yritettiin myös mallittaa, mutta tulokset olivat heikkoja. Urataarkastelussa havaitun mukaisesti miehet olivat muilla kuin opiskelun jatkamisurilla naisia todennäköisemmin, samoin pienituloisempien vanhempien lapset. Kaupungeissa ja Uudellamaalla 16-vuotiaat ja ylioppilaat ovat todennäköisemmin muilla urilla,

mutta erot häviävät viimeisenä seurantajaksona. Lapsia hankkineet ovat selkeästi muita useammin muilla urilla kuin opiskelua jatkavissa.

Ammattitutkinnon suorittaneiden opintojen jatkamista ja ylioppilaiden ja 16-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jäämistä selittävät siis muut, ilmeisesti henkilökohtaisiin ominaisuuksiin ja elämäntilanteeseen liittyvät tekijät, joista käytetyssä aineistossa ei ole tietoa.

## 4. POHDINTAA

Vuosien 1988-98 20- ja 25-vuotiaiden tarkastelussa havaitsimme selkeästi 1980-luvun lopun nousukauden, 1990-luvun alkupuolen laman ja sen jälkeisen hitaan toipumisen syklin. Laman syveneminen näkyy tietenkin työttömyyden lisääntymisenä ja työssäolon vähenemisenä ja päinvastaisena liikkeenä 1990-luvun loppupuolella.

Vaikka 1990-luvun lopulla taloudellinen nousu oli jo hyvin voimakasta, ei nuorten työmarkkinatilanne palautunut lähellekään 1990-luvun vaihteen nousukauden tilannetta. Tuolloin nuorille oli yleisesti hyvin työtä tarjolla ja työttömyysriski pieni. Työttömiksi joutuneille velvoitetyöllistäminen takasi kohtuullisen tulotason.

Pidemmällä tähtäyksellä työllisyyden ja työttömyyden vaihtelua merkittävämpää on kuitenkin opiskelun voimakas lisääntyminen erityisesti laman syvimpinä vuosina. Ylioppilastutkinnon suorittaneet jatkoivat kaikkina otosvuosina hyvin yleisesti opintojaan, ammattitutkinnon jo suorittaneiden opiskelu lisääntyi, mutta selkein oli 20-vuotiaiden enintään peruskoulun suorittaneiden opiskeluaktiivisuuden kasvu. Näillä opiskelu on myös laadullisesti merkityksellisintä. Ammattitutkinnon suorittavat saavuttavat työmarkkinoilla yhä tarpeellisemman muodollisen ammattipätevyyden ja ylioppilastutkintoon tähtäävät saavat sen kautta paremmat eväät jatko-opinnoille. Tältä osin lama siis heikensi nuorten työllisyyttä mutta paransi koulutustason nousun myötä heidän mahdollisuuksiaan tulevaisuuden työmarkkinoilla. Opiskelun yleistymisen pienensi työmarkkinoilla todennäköisesti heikoimmassa asemassa olevien, ammattitutkintoa vailla olevien ryhmää. Osa pelkän yleissivistävän koulutuksen pohjalta työmarkkinoille tulevista työllistyy suhteellisen hyvin, mutta heikoimmille työmarkkinaurille päätyneet myös hyvin todennäköisesti pysyvät näillä urilla.

Synkimpien lamavuosien jälkeen enintään peruskoulun suorittaneiden asema työmarkkinoilla on parantunut muita koulutusryhmiä vähemmän, joten taloudellinen nousu ei tavoita kaikkia tasapuolisesti. Lamaa edeltävään aikaan verrattuna koulutus - tai koulutuksen puute - erottelee selkeämmin. Pelkän peruskoulututkinnon varassa mahdollisuudet työmarkkinoilla ovat edelleenkin heikot. Tähän ryhmään kuuluvat ovat muita useammin työvoimapolitiittisissa toimissa, joista ei enää saa samantilaista kohtuullista toimeentuloa kuin velvoitetyöllistämisen aikana. Työvoimapolitiittisiin toimiin osallistuminen ei koulutuksen merkitykseen verrattuna myöskään sanottavasti edistä työllistymistä avoimille työmarkkinoille.

Nuorten opinto- ja työurien seurannassa vuosina 1992, 94 ja 96 16-vuotiaita, ylioppilaita, ammattitutkinnon suorittaneita sekä 20- ja 25-vuotiaita enintään peruskoulun suorittaneita opintojen ulkopuolelle jääneitä seurattiin pääosin kaksivuotisuramuuttujalla. Koulutuksen havaittiin tässäkin tutkimuksessa olevan "periytyvä ominaisuus", eivätkä lamavuodet muuttaneet tilannetta: korkeammin koulutettujen ja parempituloisten vanhempien lapset suorittavat edelleenkin korkeampia tutkintoja.

16-vuotiaista ja ylioppilaista valtaosa jatkoi opintojaan; ainoastaan vuoden 1992 otoksessa oli myöhempiä otosvuosia hieman enemmän pelkän peruskoulun varassa työmarkkinoille tulevia. Myöhemmin otosvuosina tällainen oli hyvin harvinaista. Ylioppilastutkinnon suorittaneista yli 90 prosenttia jatkoi opintojaan, joten ammattitutkintoon tähtäsi kaikkina seurantajaksoina valtaosa nuorista. Kun tarkastellaan 20- ja 25-vuotiaiden ammattitutkintoa vailla olevien työuria, on tämä ammattitutkintosuuntautuneisuus hyvinkin järkevää. Näissä ryhmissä heikoimmat työmarkkinaurat olivat ammattitutkinnon suorittaneita yleisempiä. Toisaalta 25-vuotiaista oli kaikkina seurantajaksoina yli kolmasosa vakaasti työllistyneitä. Tarkastelukulmaa hieman vaihtaen voidaan kuitenkin

sanoa, että 25-vuotiaista peruskoulun jälkeistä tutkintoa vaille olevista ja opiskelemattomista ainoastaan alle puolet on päässyt vakaalle työuralle. Koska mennyt työ ennustaa hyvin voimakkaasti tulevaa työtä ja mennyt työttömyys tulevaa työttömyyttä, ovat 25-vuotiaina heikoilla työmarkkinaurilla olevien tulevaisuudennäkymätkin heikot. Ryhmä on siis vakaasti työllistyneiden osuudesta huolimatta riskiryhmä, ja sen pieneneminen peruskoulun jälkeisen opiskelun yleistymisen myötä pienentää osaltaan tulevaisuudenkin työmarkkinoiden riskiryhmiä.

Työmarkkinoilla olevat 20- ja 25-vuotiaiden enintään peruskoulun suorittaneiden ryhmät eivät juuri siirtyneet opiskelemaan eikä opiskeluaktiivisuudessa tapahtunut muutoksia otosten välillä. 25-vuotiaat olivat selkeästi ohittaneet opiskeluiän ja 20-vuotiaistakin vain viidesosa sijoittui seurannoissa opiskelu-urille. Näiden ryhmien menestystä seurannan työmarkkinaurilla selittää ennen kaikkea aiempi työ- ja työttömyyshistoria.

Työmarkkinoille tulevien ammattitutkinnon suorittaneiden uria selittää ennen kaikkea suoritettujen tutkinnon taso: tässä mielessä koulutus on investointi tulevaisuuteen. Korkeammin koulutettujen mahdollisuudet päästä vakaalle työuralle olivat muita paremmat ja myös paranivat viimeiseen otosvuoteen kun keskiasteen tutkinnon suorittaneista vakaalle työuralle päässeiden osuus oli huomattavasti alempi eikä se myöskään kasvanut viimeistä seurantajaksoa kohti. Keskiasteen ammattitutkinnon suorittaneet jatkoivat hyvin yleisesti opintojaan - sukupuolijaon perinteitä noudattaen naiset miehiä enemmän - ja tämä jatko-opiskelu lisääntyi seurantajaksoittain. Erityisesti alemman keskiasteen tutkinnosta jatkettiin yhä enenevässä määrin opintoja, huolimatta siitä että työllisyystilanne parani samaan aikaan. Tässä mielessä työvoimapolitiikan keppilinjan työmarkkinatukiehtojen kiristäminen ja porkkanalinjan opiskelupaikkojen lisäys 1990-luvulla ei ole tuottanut aivan toivottua tulosta: 20- ja 25-vuotiaiden ilman ammattitutkintoa olevien opiskelu ei merkittävästi lisääntynyt, sen sijaan jo ammattitutkinnon suorittaneilla se lisääntyi.

Ammattitutkinnon suorittaneet eivät myöskään valmistuneet yleisesti työttömiksi. Ensimmäisen seurantajakson miesvaltaisia keskiasteen tekniikan alan ammattitutkintoja lukuun ottamatta pitkäaikaistyöttömyys oli suhteellisen harvinaista. Viimeisenä seurantajaksona tarkastelluilla opintoaloilla keskiasteelta valmistuneista kymmenisen prosenttia päätyi pitkäaikaistyöttömäksi, alimmalta korkeasteelta vain viitisen prosenttia. Työttömyys valmistumisen jälkeen on kuitenkin edelleen uhka, joka tosin realisoituu yhä harvemman kohdalla. Ero lamaa edeltäviin vuosiin on tietenkin suuri sellaisilla aloilla, joista valmistuneet aiemmin pääsivät suhteellisen varmasti pysyvään työhön. Viimeisenäkin seurantajaksona oli epävarmuus työurasta läsnä lähes kaikilla tarkastelutasoilla. Ainoastaan riittävän korkea - korkeakoulutasoinen - tutkinto suojaasi pitkäaikaistyöttömyydeltä.

Tutkinnon tason ohella toinen ammattitutkinnon suorittaneiden työmarkkinamenestystä vahvasti selittävä tekijä on alue. Tutkimuksen aluetarkastelussa käytettiin selkeästi erottelevaa suuraluejakoa, jossa talouskehityksessä parhaiten menestynyt Uusimaa - keskeisesti siis pääkaupunkiseudun työssäkäyntialue - muodostaa oman ja heikoimmin menestyneet Lappi, Kainuu ja Pohjois-Karjala oman alueensa. Kaikkina seurantajaksoina Uusimaa muodosti muuta maata parempien työmahdollisuuksien alueen, samoin vakaalle työuralle päässeiden osuudella mitaten Uudenmaan tilanne parani selkeästi kun muualla maassa vastaava positiivinen kehitys oli vähäistä. Uusimaa näyttää muodostavan oman paremman työllisyyden alueensa, jolla ammattitutkinnon suorittaneet nuoret ovat 1990-luvulla päässeet muuta maata huomattavasti paremmin vakaalle työuralle. Ero muuhun Suomeen on lisäksi korostunut 1990-luvun edetessä.

Pääkaupunkiseudun asuntotilanne estää normaalia alue-eroja tasoittavaa muuttoliikettä. Suurella osalla erityisesti alemmien ammattitutkintojen suorittaneilla ei ole varaa asua pääkaupunkiseudulla, joten tilanne, jossa yhtäältä pääkaupunkiseudulla on alalla työvoimapula ja muualla maassa työttö-



myys, alkaa olla todellisuutta. Pääkaupunkiseudun nuorille tämä merkitsee tietenkin paranevia työnsaantimahdollisuuksia. Kiinnostava kysymys on, alkavatko pääkaupunkiseudun työmarkkinat olla niin houkuttelevat, että yhä suurempi osa alueen nuorista siirtyy ilman ammattikoulutusta työmarkkinoille. Vuoden 1992 otoksessa oli merkkejä edellisen nousukauden jäljiltä tällaisesta peruskoulun tai lukion suorittaneiden tulosta suoraan työmarkkinoille; kuitenkin viimeisen vuoden 1996 otoksen kohdalla tällaista ei vielä havaittu. Tosin Uudenmaan ylioppilaat tulivat muita yleisemmin työmarkkinoille, mutta näiden osuus kuitenkin laski vuodesta 1992 viimeiseen vuoden 1996 otokseen. Nyt tilanne voi olla jo toinen.

Logistisessa regressiomallissa, jossa selittävät tekijät vakioidaan toistensa suhteen, ammattitutkinnon suorittaneiden vakaalle työuralle pääsyä selittivät edelleen vahvimmin tutkinnon taso ja suuralue. Tässä tarkastelussa tutkinnon tason vaikutus pysyi osapuilleen samanlaisena kaikkina seurantajaksoina, mutta Uudellamaalla vakaan työllistymisen mahdollisuudet paranivat verrattuna muuhun Suomeen viimeisenä seurantajaksona. Urajakaumatarkasteluissa ja logistisissa regressiomalleissa havaittiin myös aiemman työkokemuksen ennustavan myös juuri ammattiin valmistuneiden ja työmarkkinoille varsinaisesti vasta tulevien nuorten uria.

Nuoret tulevat myös jonkin verran opintojen keskeyttämisen kautta työmarkkinoille. Nyt keskeyttämistä tarkasteltiin nelivuotisurien pohjalta, siten että keskeyttämisen jälkeistä uraa pystyttiin seuraamaan. Opintojen keskeyttäminen määriteltiin myös laajemmin, siten että keskeyttäneiksi katsottiin vain seurannan alkupuolella opiskelleet mutta ilman tutkintoa seurannan loppupuolella opintojen ulkopuolella olleet. Näin esimerkiksi keskeyttäminen yhdessä ja sitä seuraava jatkaminen toisessa koulutuksessa jäi tarkastelun ulkopuolelle. Yleisintä keskeyttäminen oli jo ammattitutkinnon suorittaneilla ja siis uutta tutkintoa opiskelevilla. Nämä menestyivät keskeyttämisen jälkeen hyvin työmarkkinoilla, joten keskeyttäminen ei ole ongelma. Näyttää siltä, että ammattitutkinnon jo suorittaneet ja uudet opinnot keskeyttäneet suurelta osin aloittivat uudet opinnot "paremman puutteessa". Kun heille tuli mahdolliseksi päästä töihin, uudet opinnot lopetettiin. Myös vuoden 1994 otoksen keskeyttäneiden määrän nousu viittaa tähän: työnsaantimahdollisuuksien paranemisen myötä ammattitutkinnon jo suorittaneet lopettavat yhä useammin uudet opintonsa.

Lukumääräisesti merkittävää oli myös otosvuonna 16-vuotiaiden opintojen keskeyttäminen. Nelivuotisseurantaan perustuva keskeyttäminen ei kuitenkaan lisääntynyt tarkastelujaksoilla, jotka tosin yltyvät vain vuosina 1995-96 keskeyttäneisiin. Kaksivuotisurilla mitaten opintojen keskeyttäminen väheni vuosista 1993-94 viimeisen otoksen seurantavuosiin 1997-98. Otosvuonna 16-vuotiaiden opintonsa keskeyttäneiden urat myös poikkesivat selkeästi ammattitutkinnon jo suorittaneiden ja uudet opinnot keskeyttäneiden urista. Noin puolet keskeyttäneistä oli sekä vuoden 1992 että vuoden 1994 otoksesta joko pitkäaikaistyöttömänä tai työvoiman ulkopuolella. Kun tutkimuksessa tarkasteltiin omina tutkimusryhminään 20- ja 25-vuotiaiden opintojen ulkopuolelle jääneiden ryhmiä, on tietenkin enintään peruskoulun suorittaneiden opintojen keskeyttäminen tie näihin ryhmiin ja heidän tulevat työmarkkinauransa määräytyvät samoilla perusteilla, siis ennen kaikkea työ- ja työttömyyshistorian perusteella. Kun noin puolella 16-vuotiaista opintonsa keskeyttäneistä urat 19-20-vuotiaina olivat hyvin heikot, ovat heidän näköalansa tulevaisuudenkin työmarkkinoilla - ilman mahdollisen uuden koulutuksen tuomaa ammattitaitoa - hyvin heikot.

Opintojen ja työvoiman ulkopuolelle jäämistä tarkasteltiin sekä koko 20- ja 25-vuotiaiden ikäluokkien että viiden tutkimusryhmän kohdalla. Ikäluokkatarkastelussa opintojen ja työvoiman ulkopuolisuus määriteltiin hyvin tiukasti, tutkimusryhmien uratarkastelussa puolestaan väljemmin kaksivuotisurana, jossa työvoimaan kuulumisen kesti alle vuoden. Ikäluokkakatsauksessa havaittiin, ettei ilman selkeää syytä opintojen ja työvoiman ulkopuolella olo lisääntynyt seurantavuosina 1988-98.

Viiden tutkimusryhmän tarkastelussa havaittiin - uramuuttujalla mitatun ja muilla tiedoilla täydennetyt - työvoiman ulkopuolisuuden lisääntyneen lähinnä otosvuonna 16-vuotiaiden ja jonkin verran myös opintojen ulkopuolelle jääneiden 20- ja 25-vuotiaiden miesten keskuudessa. 16-vuotiaiden kohdalla ilman selkeää syytä työvoiman ulkopuolella olevien ryhmä koostui suurelta osin vielä vanhempiensa luona asuvista nuorista. Ryhmän kasvu lienee seurausta vuosien 1996-97 työmarkkinatukiehtojen kiristämisestä: aiemmin nämä nuoret pääsivät työttömiksi työnhakijoiksi ja työttömyysturvan piiriin, uudistuksen myötä he menettivät työmarkkinatukioikeutensa ja elatusvelvollisuus palautui nuorten vanhemmille. Nähtäväksi jää, mikä tämän ryhmän asema tulevaisuuden työmarkkinoilla on. Retorisesti voidaan kysyä saako pitkäaikaistyöttömyydestä vai työvoiman ulkopuolelta paremmat eväät työmarkkinoille. Oikea vastaus tähän voisi olla se, että kummastakin saa paljon huonommat kuin opinnoista.

## 5. KIRJALLISUUSVIITTEET

Simo Aho & Jukka Vehviläinen: Keppi ja porkkana. Tutkimus alle 20-vuotiaita aktivoivan työvoimapolitiittisen uudistuksen vaikutuksista ja koulutuksen ulkopuolelle jäävistä nuorista. Helsinki: ESR-julkaisut 3, 1997.

Simo Aho, Jukka Halme & Jouko Nätti: Tukityöllistämisen ja työvoimakoulutuksen kohdentuminen ja vaikuttavuus 1990-96. Työpoliittinen tutkimus 207. Helsinki: Työministeriö 1999.

Simo Aho & Päivi Österman: Ikääntyvien työssäkäynti, työttömyys ja varhainen eläkkeelle siirtyminen 1987-1996. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 1999:7.

Simo Aho: Nuoret ja aktiivinen työvoimapolitiikka. Julkaisussa Matti Kuorelahti & Reijo Viitanen (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun - nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot, 163-178. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja 14, 1999.

## 6. LIITETAULUKOT JA -KUVIOT

*Liitetaulukko 2.1. 20 ja 25-vuotiaat koulutustaustan ja otosvuoden aikaisen opiskelun mukaan (otosvuonna tutkinnon suorittaneet opiskelleiden luokassa).*

	1988		1990		1992		1994		1996		1998	
	opisk	muut	opisk	muut	opisk	muut	opisk	muut	opisk	muut	opisk	muut
ylioppilaat 20 v												
N	1471	811	1428	640	1339	690	1772	533	1956	641	2102	658
%	64	36	69	31	66	34	77	23	75	25	76	24
muu tutkinto 20 v												
N	644	1561	503	1315	515	1136	714	1131	799	1152	655	1057
%	29	71	28	72	31	69	39	61	41	59	38	62
peruskoulu 20 v												
N	287	1061	330	1045	307	974	402	727	465	647	448	564
%	21	79	24	76	24	76	36	64	42	58	44	56
kaikki 20 v												
N	2402	3433	2261	3000	2161	2800	2888	2391	3220	2440	3205	2279
%	41	59	43	57	44	56	55	45	57	43	58	42
ylioppilaat 25 v												
N	615	290	621	310	680	292	737	238	799	220	696	230
%	68	32	67	33	70	30	76	24	78	22	75	25
muu tutkinto 25 v												
N	863	3570	793	3257	830	3108	892	2606	896	2379	904	2162
%	19	81	20	80	21	79	26	74	27	73	29	71
peruskoulu 25 v												
N	38	1018	70	1062	71	1147	107	950	127	854	88	701
%	4	96	6	94	6	94	10	90	13	87	11	89
kaikki 25 v												
N	1516	4878	1484	4629	1581	4547	1736	3794	1822	3453	1688	3093
%	24	76	24	76	26	74	31	69	35	65	35	65

*Liitetaulukko 2.2. 20 ja 25-vuotiaiden opintonsa päättäneiden asema työmarkkinoilla vuosina 1988-98 koulutustason mukaan (%).*

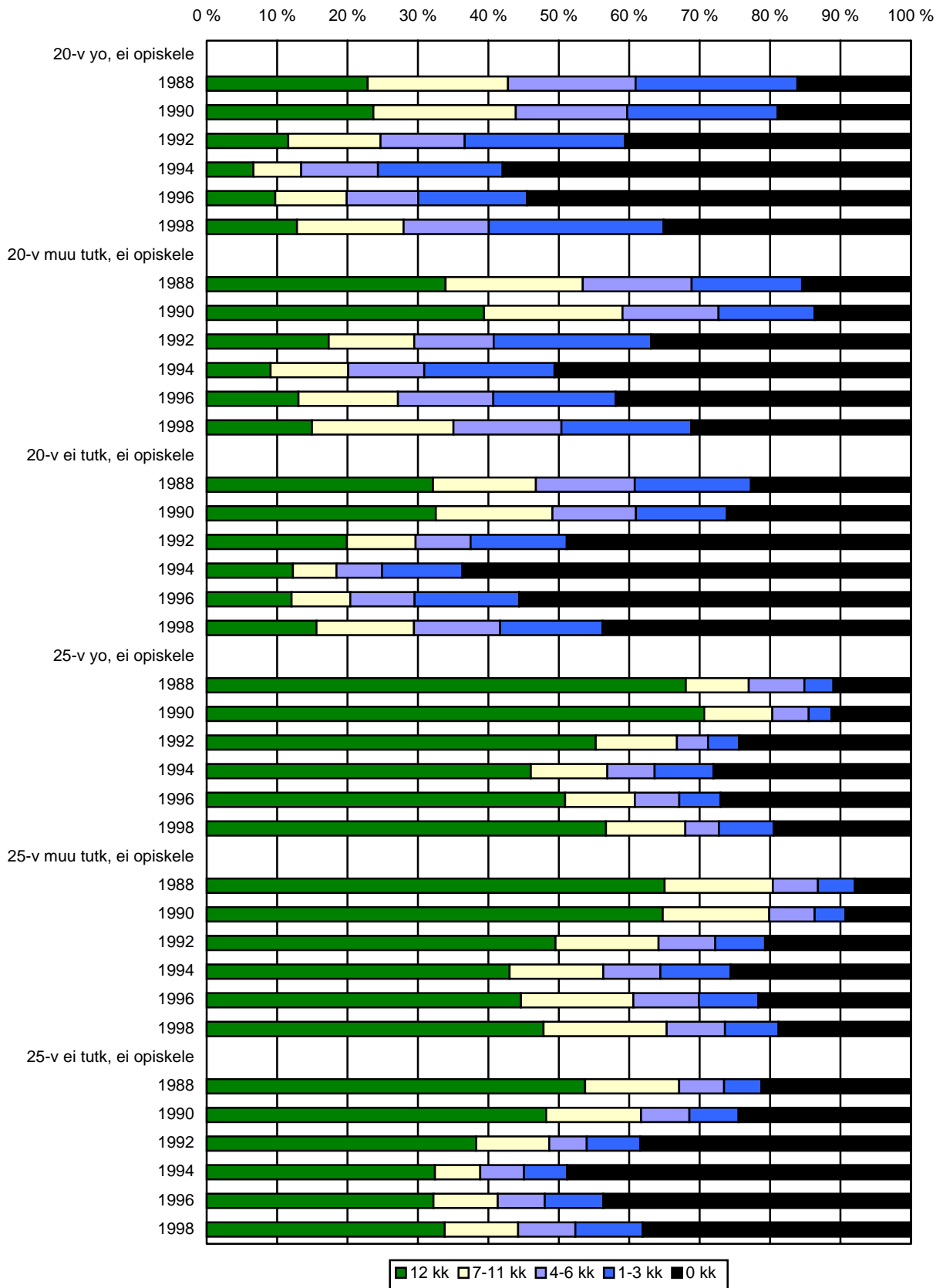
	ei työvoim	vain työtä	työtä/tyött/toim	vain tyött/toim	yht N
<b>20-v yo, ei opiskele</b>					
1988	8	59	25	7	949
1990	12	66	17	5	777
1992	8	29	31	32	786
1994	8	19	24	49	633
1996	14	24	22	40	739
1998	15	43	22	19	951
<b>20-v muu tutk, ei opiskele</b>					
1988	5	60	27	9	1863
1990	6	66	22	7	1541
1992	4	28	37	32	1374
1994	3	18	33	47	1334
1996	5	24	35	37	1388
1998	4	30	40	26	1324
<b>20-v ei tutk, ei opiskele</b>					
1988	10	54	25	11	1061
1990	11	56	20	13	1045
1992	12	27	25	36	974
1994	13	18	19	50	727
1996	15	19	26	40	647
1998	16	30	27	27	564
<b>25-v yo, ei opiskele</b>					
1988	7	78	12	2	291
1990	8	83	7	1	310
1992	8	60	16	15	295
1994	9	54	20	18	239
1996	9	60	15	15	222
1998	10	67	14	9	231
<b>25-v muu tutk, ei opiskele</b>					
1988	3	80	14	3	3911
1990	3	82	12	3	3519
1992	4	58	24	14	3410
1994	4	51	26	19	2859
1996	5	53	27	15	2644
1998	5	57	26	12	2515
<b>25-v ei tutk, ei opiskele</b>					
1988	13	64	16	6	1018
1990	14	66	14	6	1062
1992	15	43	19	23	1147
1994	15	37	16	32	950
1996	14	38	20	29	854
1998	15	41	23	22	701

*Liitetaulukko 2.3. 20- ja 25-vuotiaiden opiskelua jatkavien asema työmarkkinoilla vuosina 1988-98 koulutustason mukaan (%).*

	ei työvoim	vain työtä	työtä/tyött/toim	vain tyött/toim	yht N
<b>20-v yo, opiskelee</b>					
1988	18	65	14	3	1333
1990	17	71	11	1	1291
1992	27	43	15	14	1243
1994	31	35	13	22	1672
1996	27	43	12	17	1858
1998	21	55	12	12	1809
<b>20-v muu tutk, opiskelee</b>					
1988	16	62	14	8	342
1990	13	66	17	4	277
1992	22	37	12	29	277
1994	18	28	21	33	511
1996	16	35	22	27	563
1998	16	41	24	19	388
<b>20-v ei tutk, opiskelee</b>					
1988	18	64	11	6	287
1990	16	70	7	7	330
1992	30	43	14	13	307
1994	37	29	6	27	402
1996	32	31	10	27	465
1998	38	35	11	17	448
<b>25-v yo, opiskelee</b>					
1988	14	83	2	1	614
1990	16	82	1	1	621
1992	30	66	2	2	677
1994	35	60	3	2	736
1996	27	67	3	3	797
1998	22	74	2	1	695
<b>25-v muu tutk, opiskelee</b>					
1988	13	75	9	2	522
1990	13	77	6	4	531
1992	20	54	13	13	528
1994	21	49	15	14	639
1996	19	54	16	11	631
1998	17	65	12	6	551
<b>25-v ei tutk, opiskelee</b>					
1988	9	88	3	0	68
1990	20	64	9	7	70
1992	34	44	7	15	71
1994	35	33	9	23	107
1996	39	32	13	17	127
1998	25	34	19	22	88

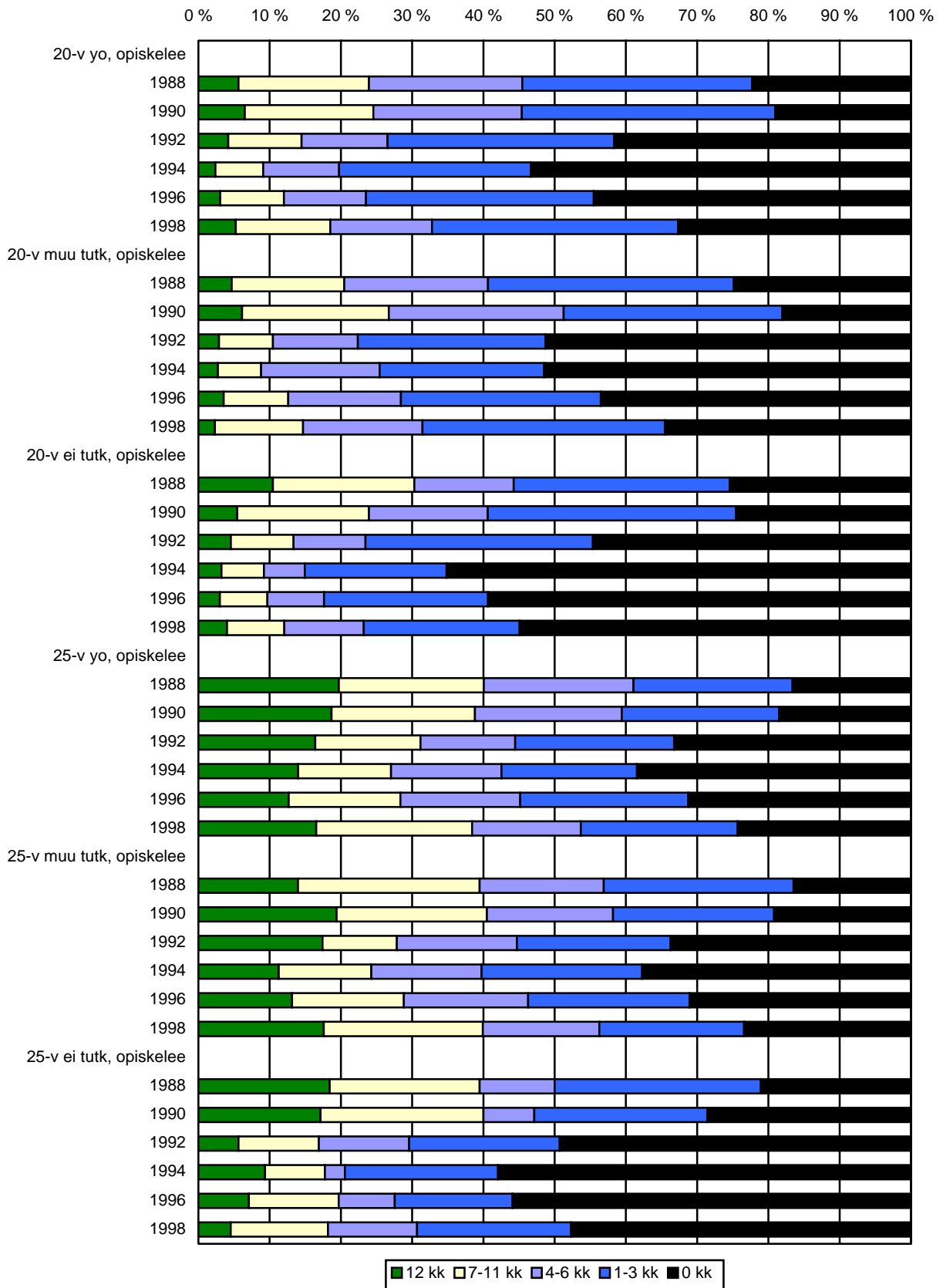
Liitekuvio 2.1.

20- ja 25-vuotiaiden opintonsa päättäneiden työkuukaudet avoimilla työmarkkinoilla vuosina 1988-98 koulutustason mukaan (%).



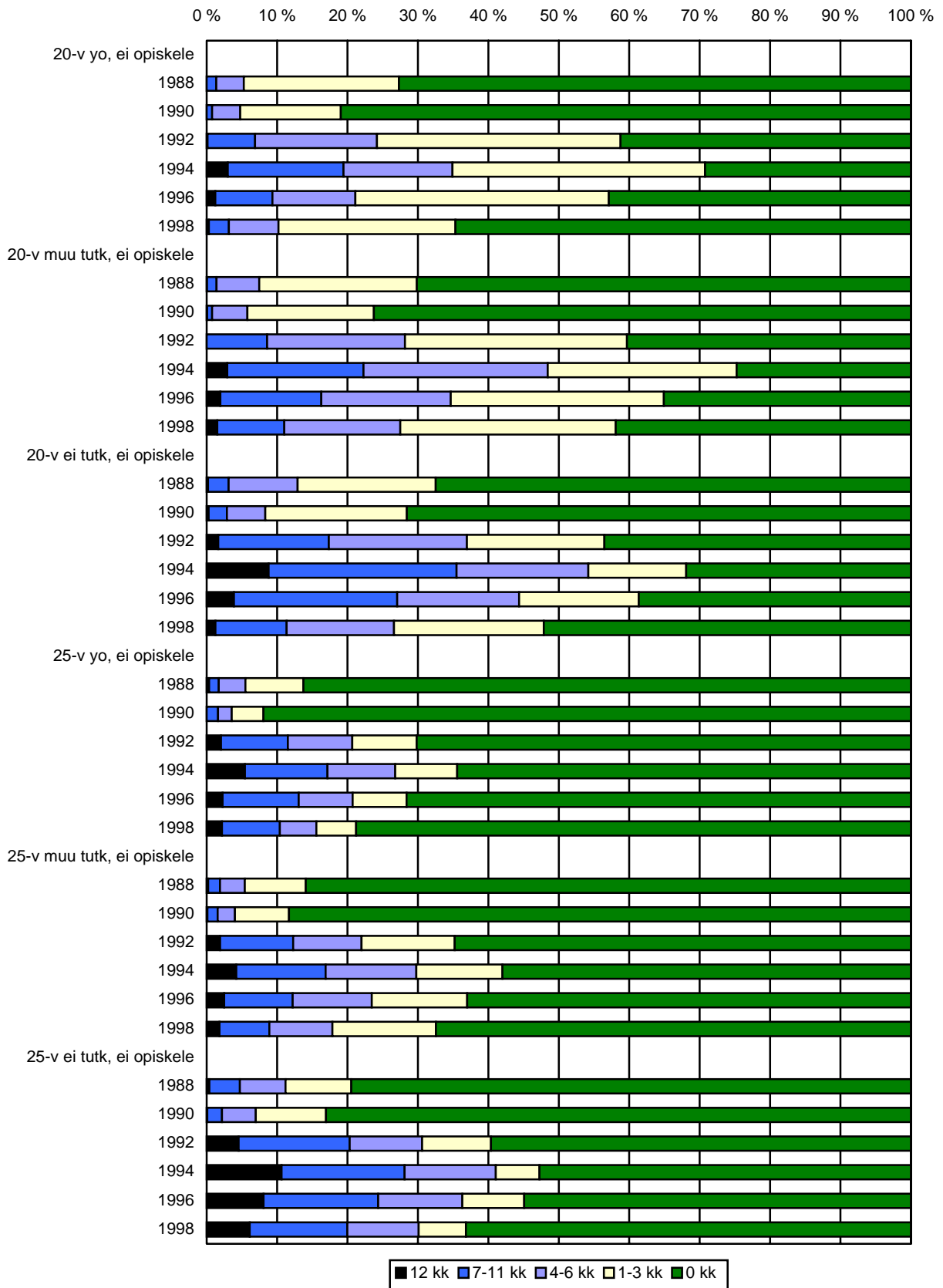
Liitekuvio 2.2.

20- ja 25-vuotiaiden opintoja jatkavien työkuukaudet avoimilla työmarkkinoilla vuosina 1988-98 koulutustason mukaan (%).

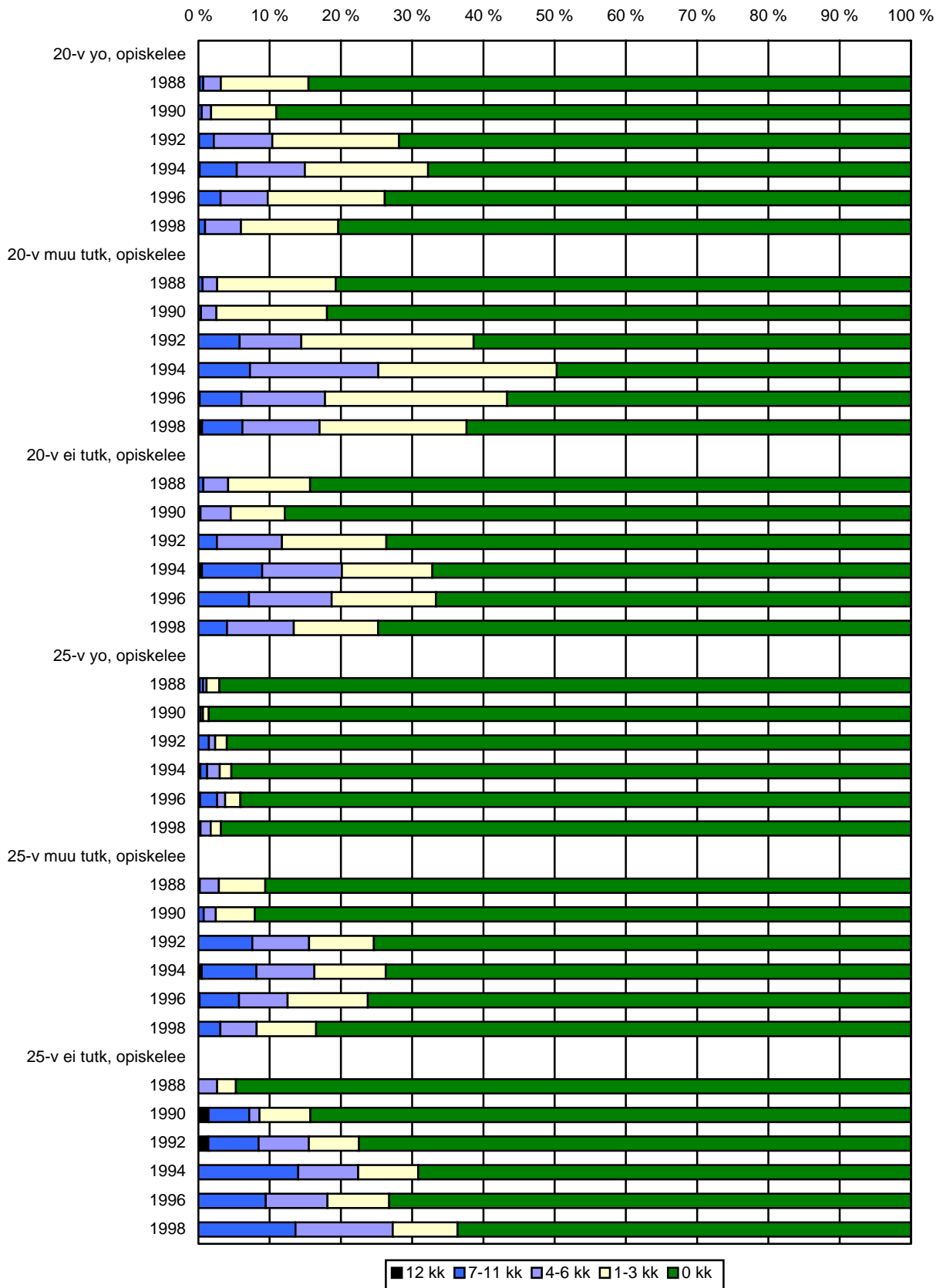




Liitekuvio 2.3. 20- ja 25-vuotiaiden opintonsa päättäneiden työttömyyskuukaudet vuosina 1988-98 koulutustason mukaan (%).



Liitekuvio 2.4. 20- ja 25-vuotiaiden opintoja jatkavien työttömyyskuukaudet vuosina 1988-98 koulutustason mukaan (%).



*Liitetaulukko 3.1. Käytetyn ryhmäluokituksen (ryhma94) vertailu vuoden 1992 opiskelutietoja vastaavilla tiedoilla muodostettuun ryhmämuuttujaan (ryhmax94).*

TABLE OF RYHMAX94 BY RYHMA94

RYHMAX94	RYHMA94							Total
Frequency	!	!	!	!	!	!	!	
Row Pct	!	!16-v	!20-v ei	!25-v ei	!ylioppil!	!amm tutk!	!	
	!	!	!op ei t	!op ei t	!as	!	!	
16-v	!	0	5443	0	0	0	0	5443
	!	0.00	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
20-v ei op ei t	!	54	0	664	0	0	0	718
	!	7.52	0.00	92.48	0.00	0.00	0.00	
25-v ei op ei t	!	28	0	0	919	0	0	947
	!	2.96	0.00	0.00	97.04	0.00	0.00	
ylioppilas	!	0	0	0	0	2626	0	2626
	!	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00	0.00	
amm tutk	!	0	0	0	0	0	4991	4991
	!	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00	
Total		82	5443	664	919	2626	4991	14725

*Liitetaulukko 3.2. Käytetyn ryhmäluokituksen (ryhma96) vertailu vuoden 1992 opiskelutietoja vastaavilla tiedoilla muodostettuun ryhmämuuttujaan (ryhmax96).*

TABLE OF RYHMAX96 BY RYHMA96

RYHMAX96	RYHMA96							Total
Frequency	!	!	!	!	!	!	!	
Row Pct	!	!16-v	!20-v ei	!25-v ei	!ylioppil!	!amm tutk!	!	
	!	!	!op ei t	!op ei t	!as	!	!	
16-v	!	0	5483	0	0	0	0	5483
	!	0.00	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
20-v ei op ei t	!	77	0	556	0	0	0	633
	!	12.16	0.00	87.84	0.00	0.00	0.00	
25-v ei op ei t	!	25	0	0	820	0	0	845
	!	2.96	0.00	0.00	97.04	0.00	0.00	
ylioppilas	!	0	0	0	0	2786	0	2786
	!	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00	0.00	
amm tutk	!	0	0	0	0	0	5097	5097
	!	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00	
Total		102	5483	556	820	2786	5097	14844

*Liitetaulukko 3.3. Tutkimusryhmien sukupuolijakaumat. Ammattitutkinnon suorittaneet tutkinnon tason mukaan.*

	1992			1994			1996		
	miehiä	naisia	yht N	miehiä	naisia	yht N	miehiä	naisia	yht N
16-vuotiaat	52	48	5605	51	49	5443	51	49	5483
20-v, ei tutk, ei opisk	62	38	930	61	39	664	65	35	556
25-v, ei tutk, ei opisk	59	41	1131	58	42	919	61	39	820
Ylioppilaat	44	56	2090	43	57	2626	42	58	2786
Alempi keskiaste	48	52	1587	51	49	1726	46	54	1749
Ylempi keskiaste	48	52	1565	55	45	1589	53	47	1583
Alin korkea-aste	36	64	833	38	62	764	41	59	642
Alempi kandidaattiaste	59	41	253	59	41	290	47	53	471
Ylempi kandidaattiaste +	49	51	536	47	53	586	46	54	652
Kaikki	50	50	14530	50	50	14643	49	51	14742

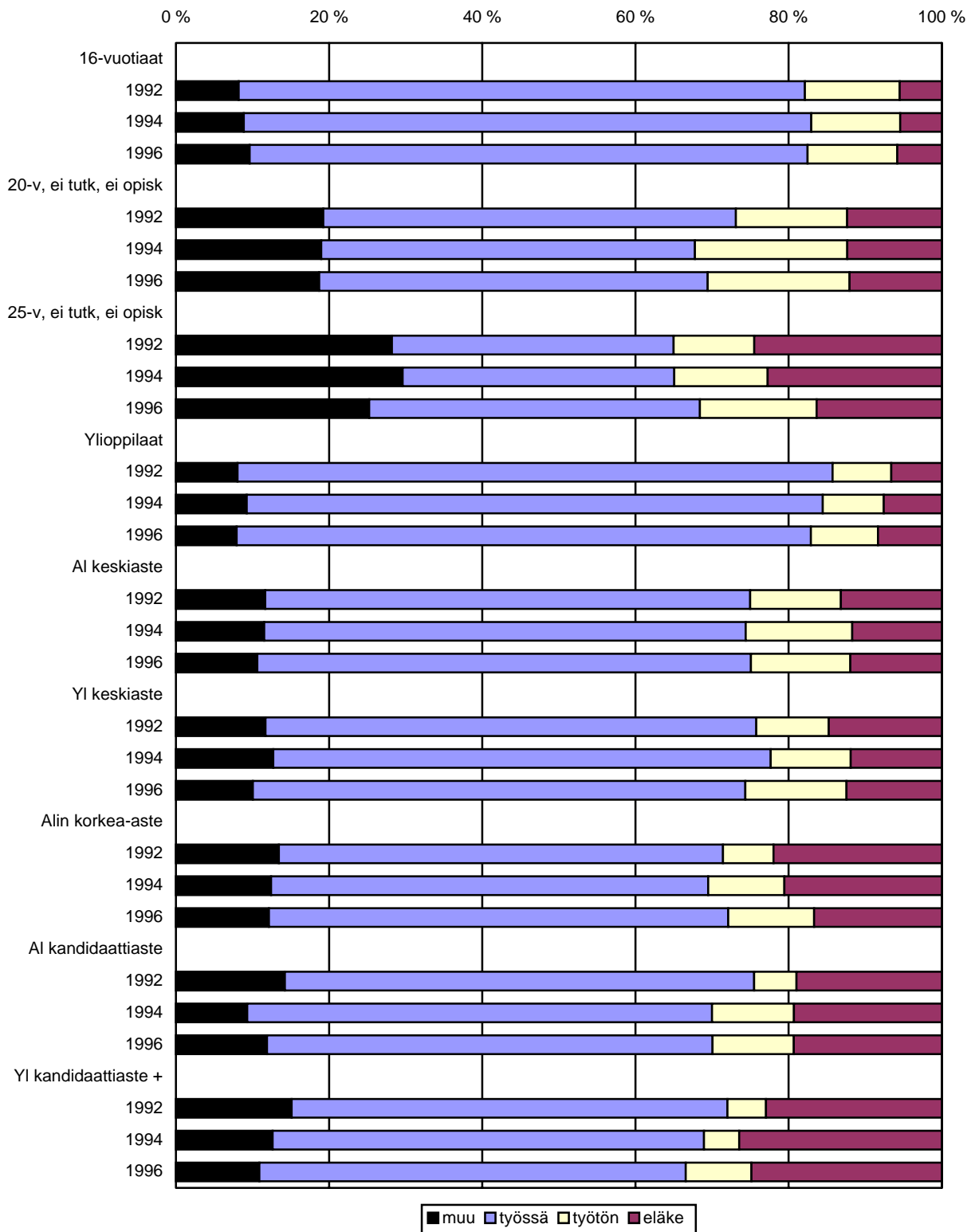
*Liitetaulukko 3.4. Ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon suorittaneiden iän keskiarvot. Ammattitutkinnon suorittaneet tutkinnon tason mukaan.*

	1992	1994	1996
Ylioppilaat	19,3	19,2	19,2
Alempi keskiaste	19,8	19,8	20,0
Ylempi keskiaste	21,7	21,3	21,1
Alin korkea-aste	24,6	24,7	24,5
Alempi kandidaattiaste	24,9	24,8	25,2
Ylempi kandidaattiaste +	26,4	26,5	26,5

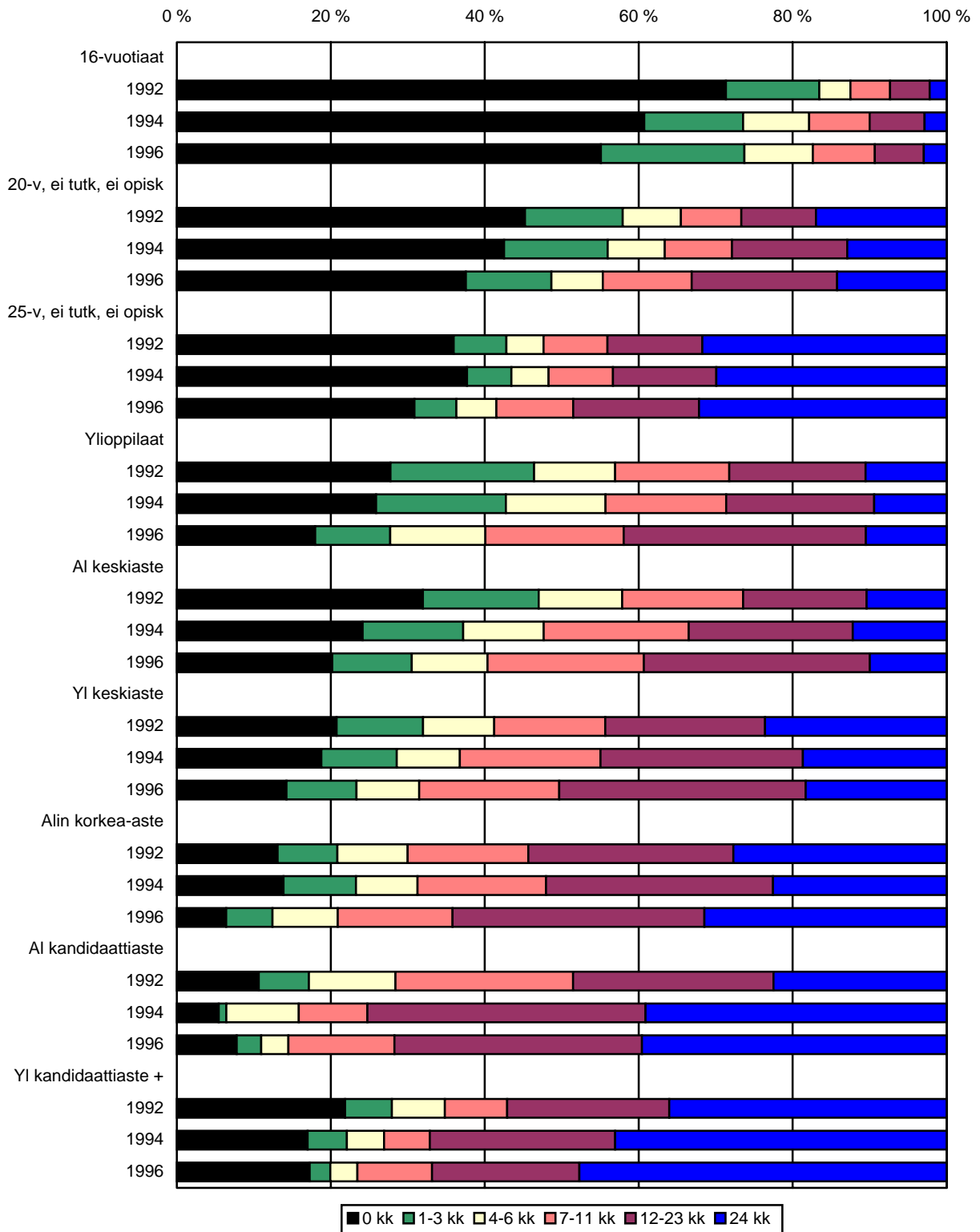
*Liitetaulukko 3.5. Ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ikäjakaumat. Ammattitutkinnon suorittaneet tutkinnon tason mukaan (%).*

		16-18 v	19-20 v	21-22 v	23-25 v	26-30v
Ylioppilaat	1992	1	97	2	1	0
	1994	1	97	2	0	0
	1996	1	97	1	0	0
Alempi keskiaste	1992	42	29	13	10	5
	1994	41	31	13	10	5
	1996	38	32	15	10	5
Ylempi keskiaste	1992	0	41	24	26	9
	1994	1	54	19	16	11
	1996	1	52	22	18	8
Alin korkea-aste	1992	0	1	15	53	31
	1994	0	1	17	46	36
	1996	0	1	19	50	30
Alempi kandidaattiaste	1992	0	0	5	63	32
	1994	0	0	10	58	32
	1996	0	0	7	52	40
Ylempi kandidaattiaste +	1992	0	0	0	32	68
	1994	0	0	0	30	70
	1996	0	0	0	27	73

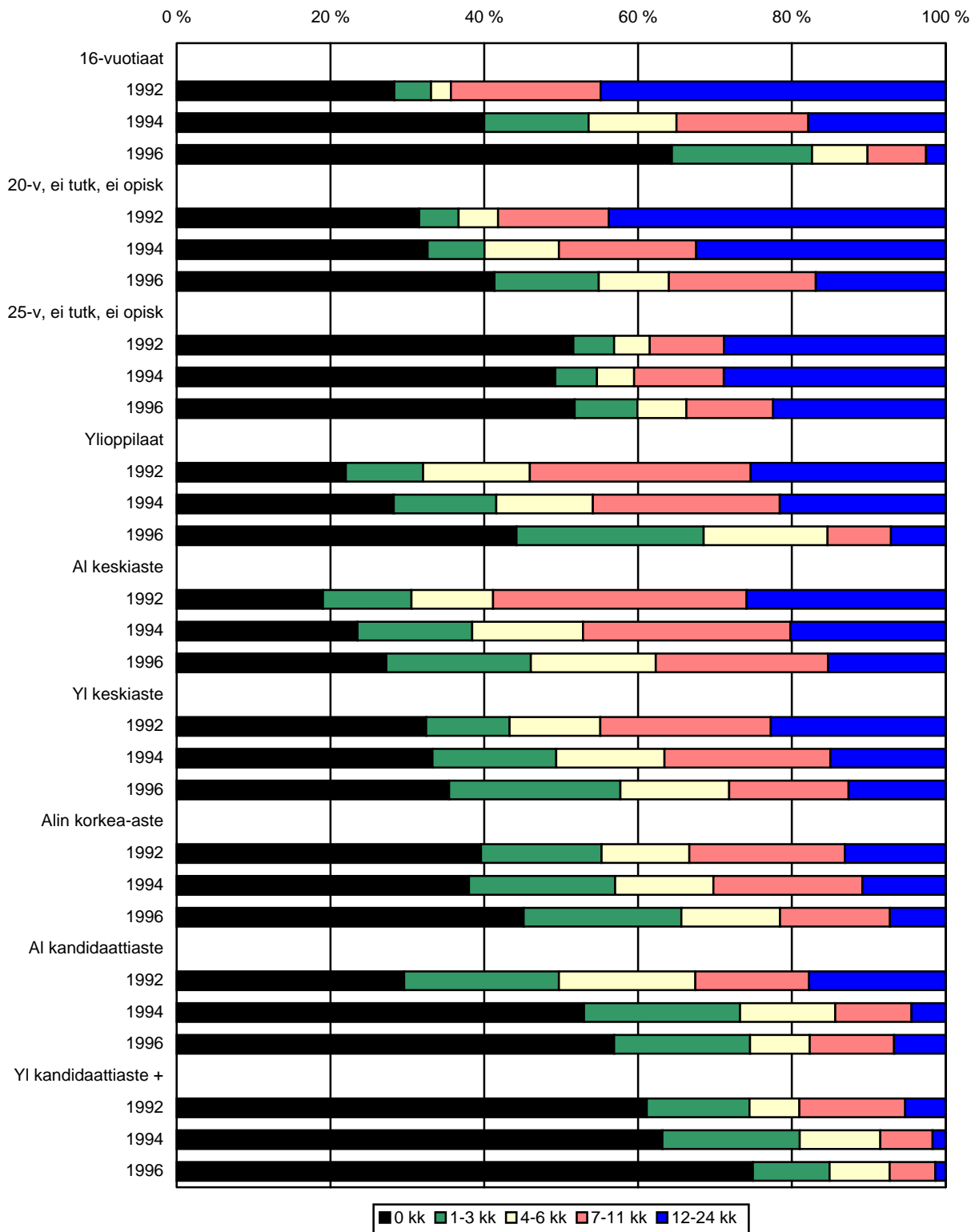
Liitekuvio 3.1. Otoshenkilön isän pääasiallinen toiminta otosvuoden lopussa.



Liitekuvio 3.2. Tutkimusryhmien työkuukaudet avoimilla työmarkkinoilla kahden vuoden seuranta-aikana (%).

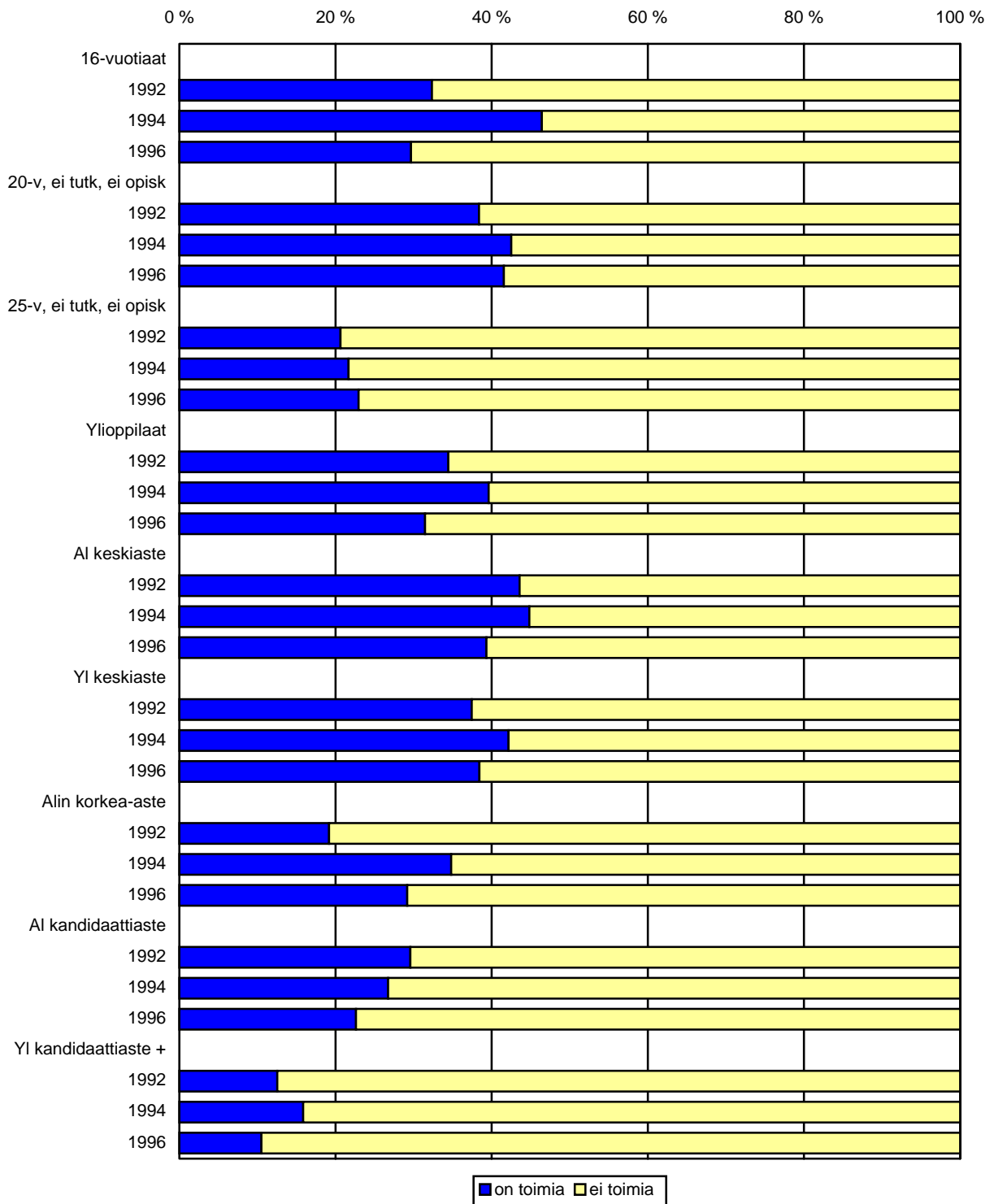


Liitekuvio 3.3. Tutkimusryhmien työttömyyskuukaudet avoimilla työmarkkinoilla (%).

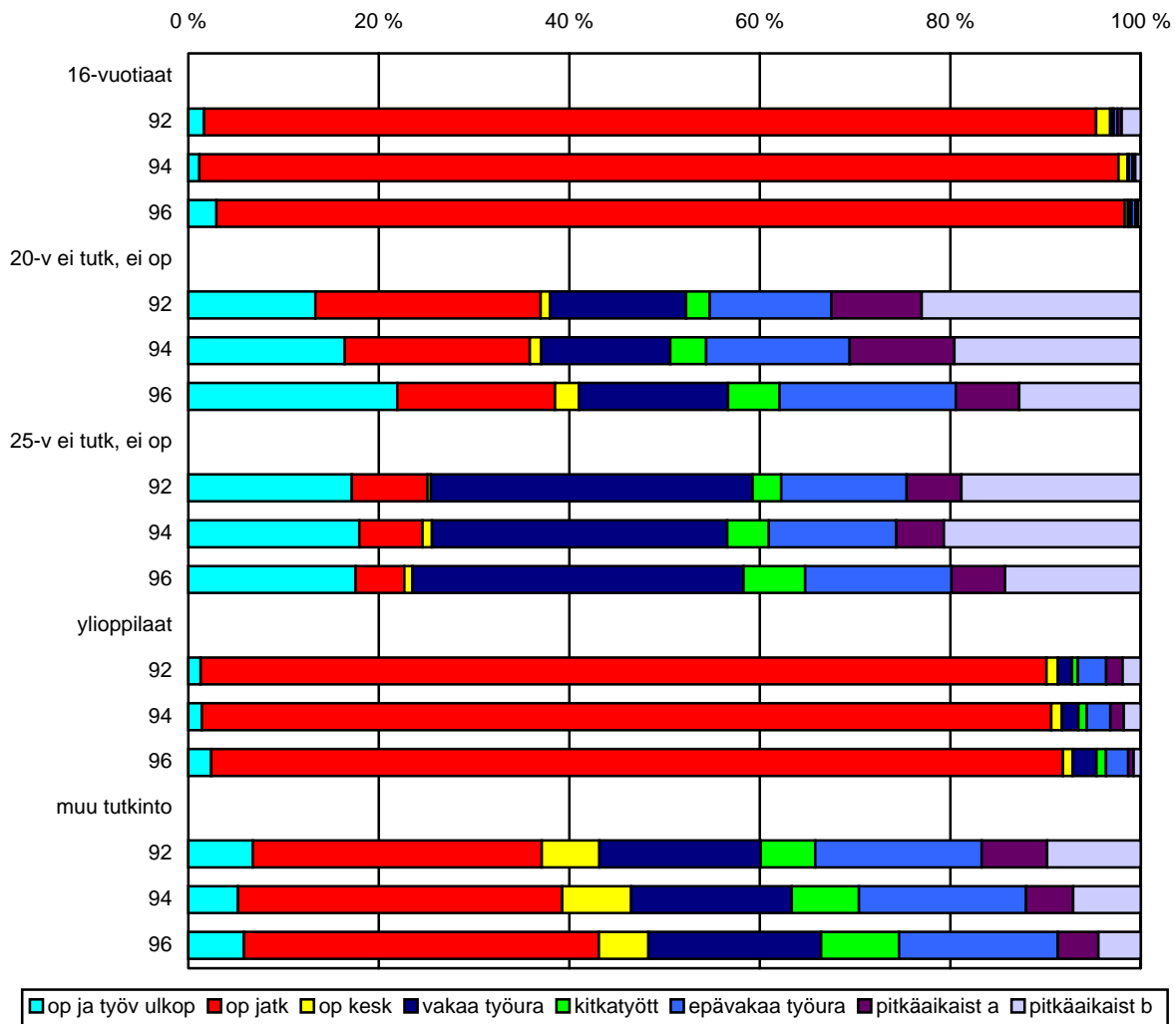




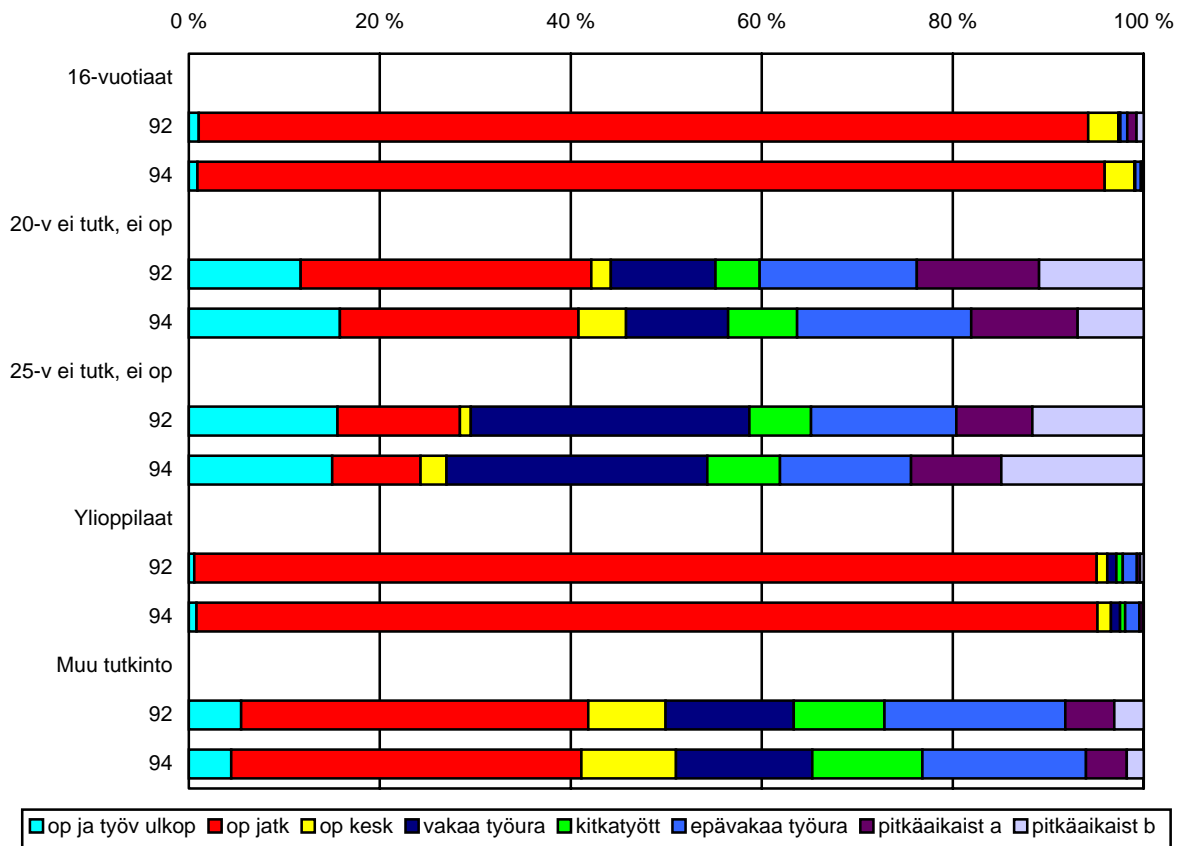
Liitekuvio 3.4. Tutkimusryhmien työvoimapolitiittisiin toimiin osallistuminen (%).



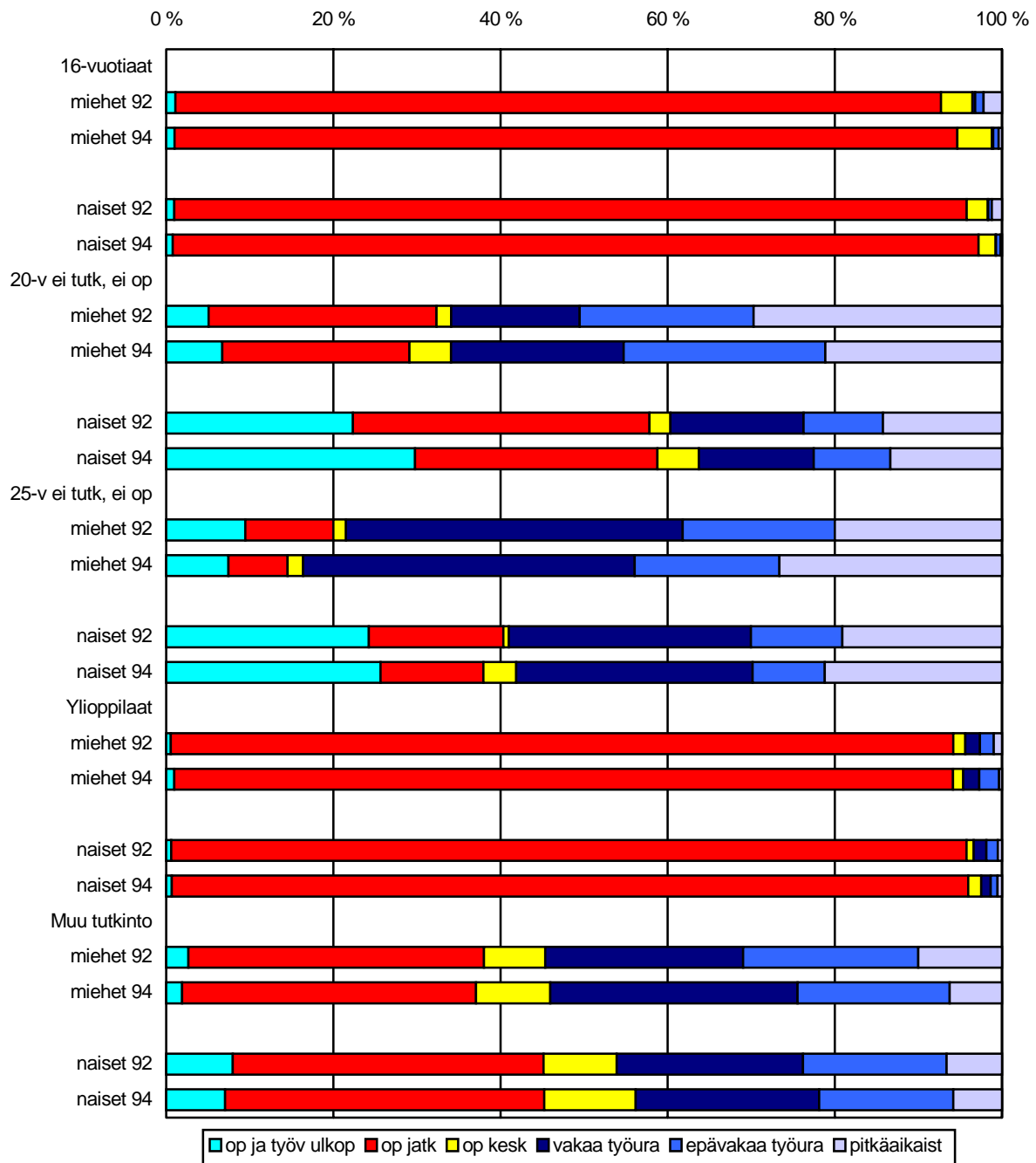
Liitekuvio 3.5. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa tarkemmalla uraluokituksella (%).



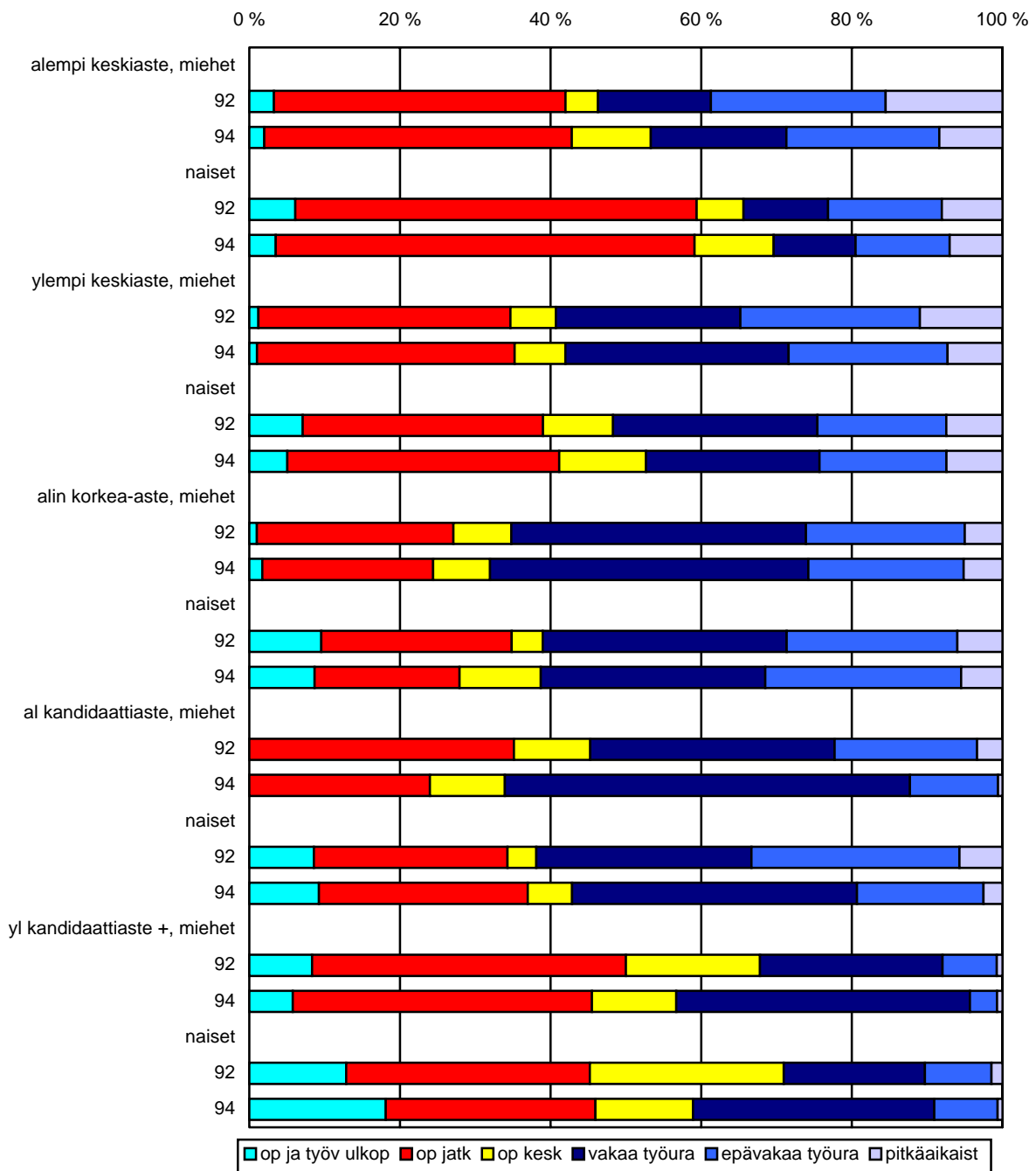
Liitekuvio 3.6. Tutkimusryhmien urat neljän vuoden seurannassa tarkemmalla uraluokituksella (%).



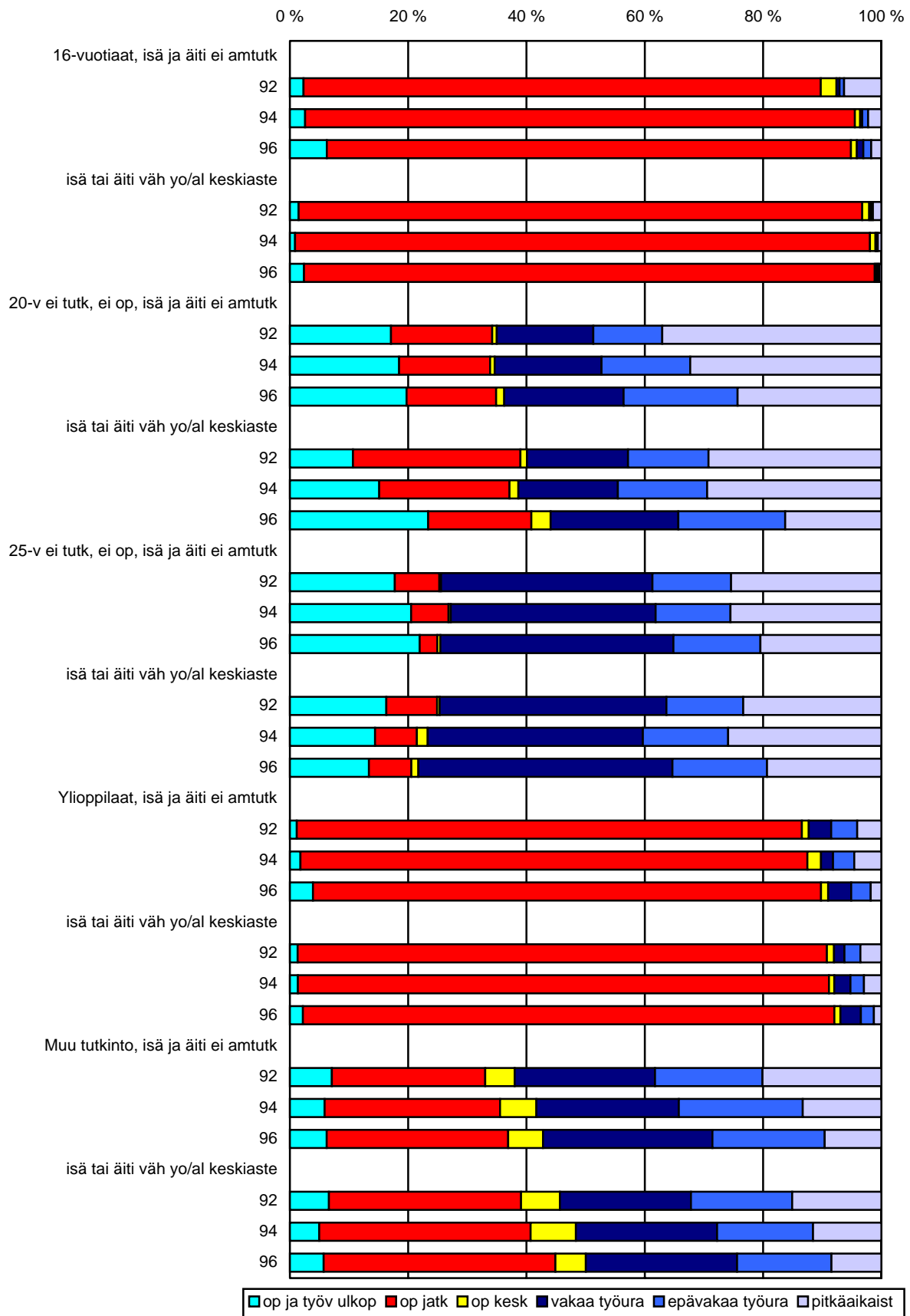
Liitekuvio 3.7. Tutkimusryhmien urat neljän vuoden seurannassa sukupuolen mukaan (%).



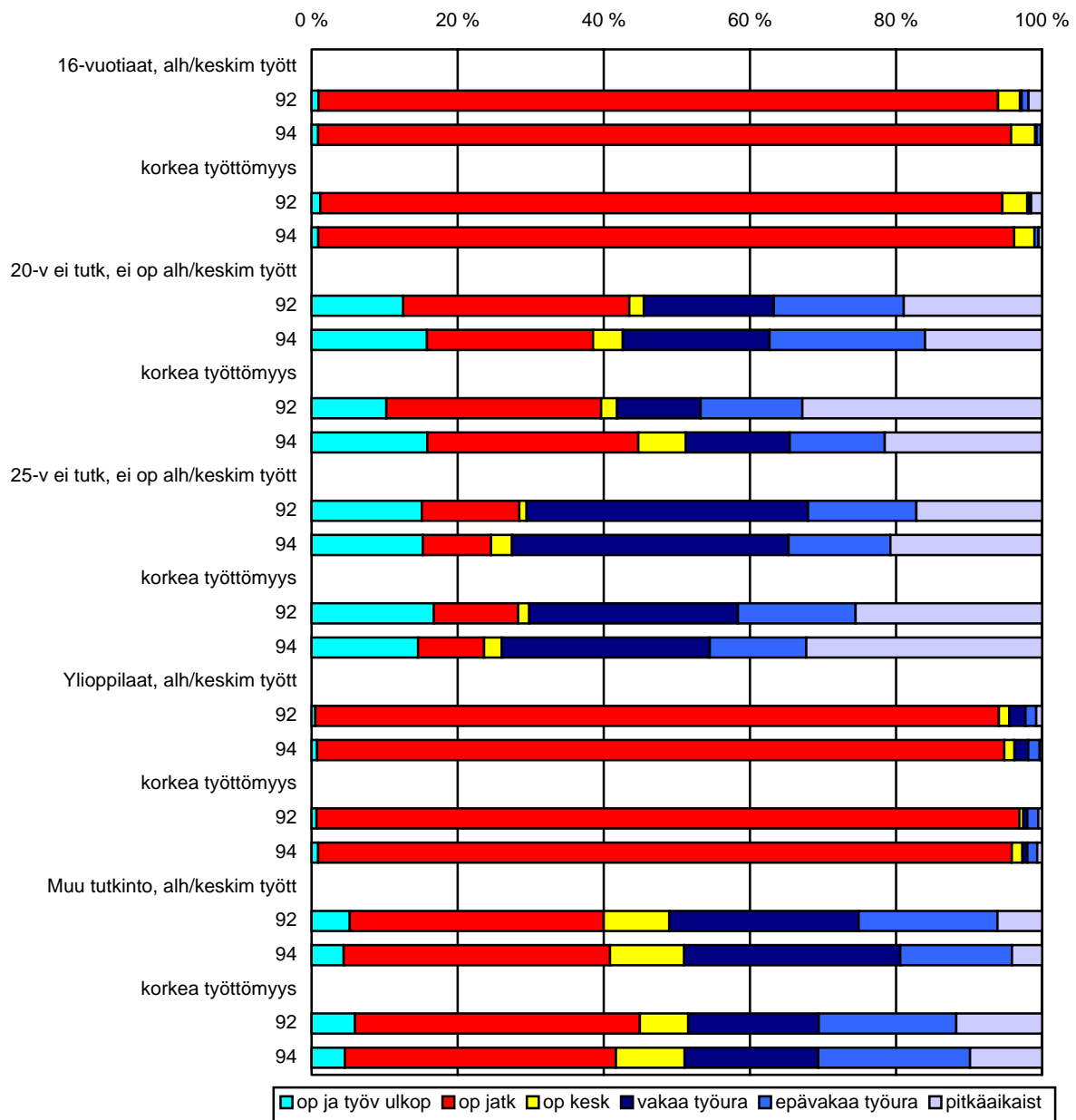
Liitekuvio 3.8. Ammattitutkinnon suorittaneiden urat neljän vuoden seurannassa tutkinnon tason ja sukupuolen mukaan (%).



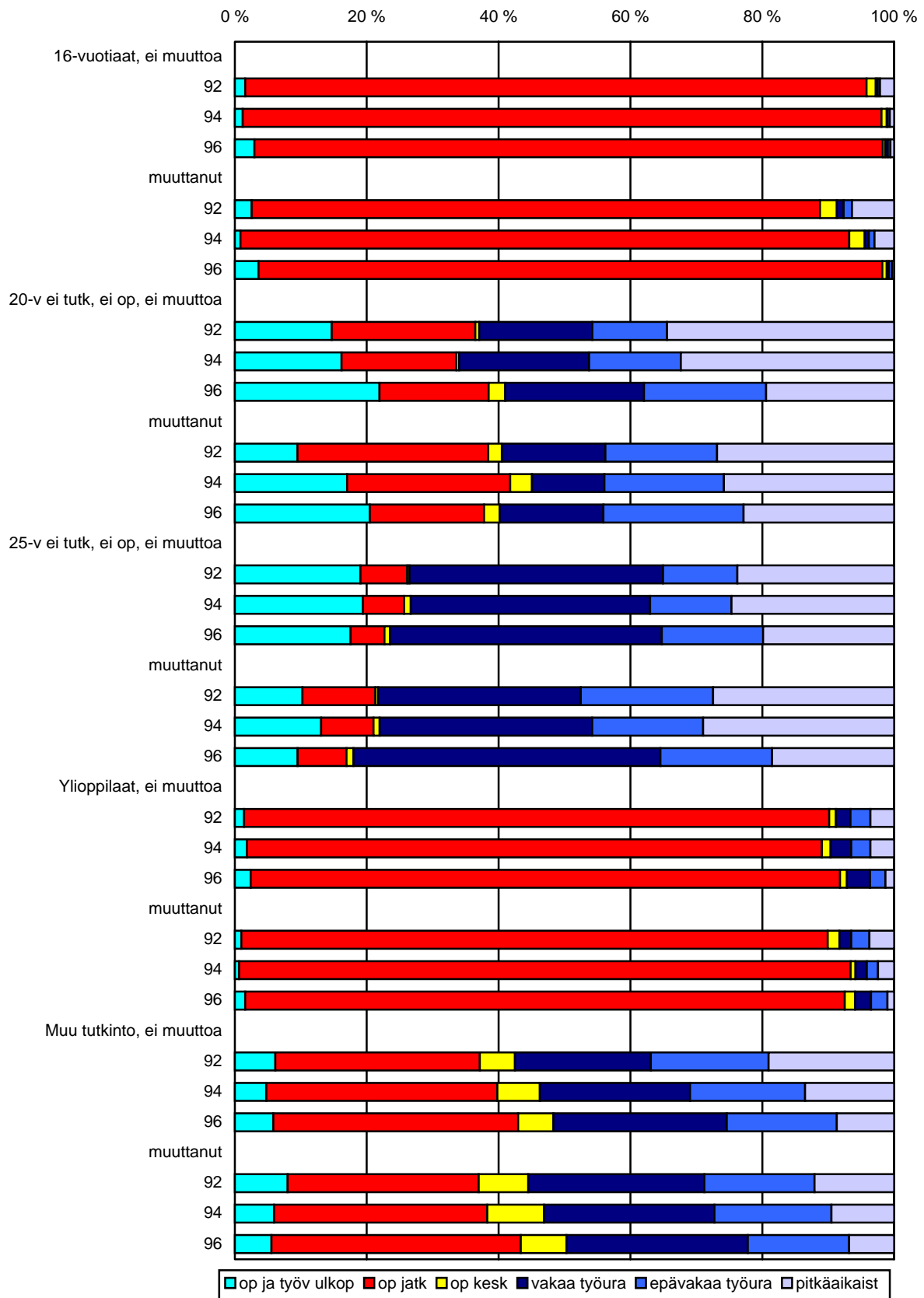
Liitekuvio 3.9. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa vanhempien koulutustason mukaan (%).



Liitekuvio 3.10. Tutkimusryhmien urat nelivuotisseurannassa työssäkäyntialueen työttömyysasteen mukaan (%).

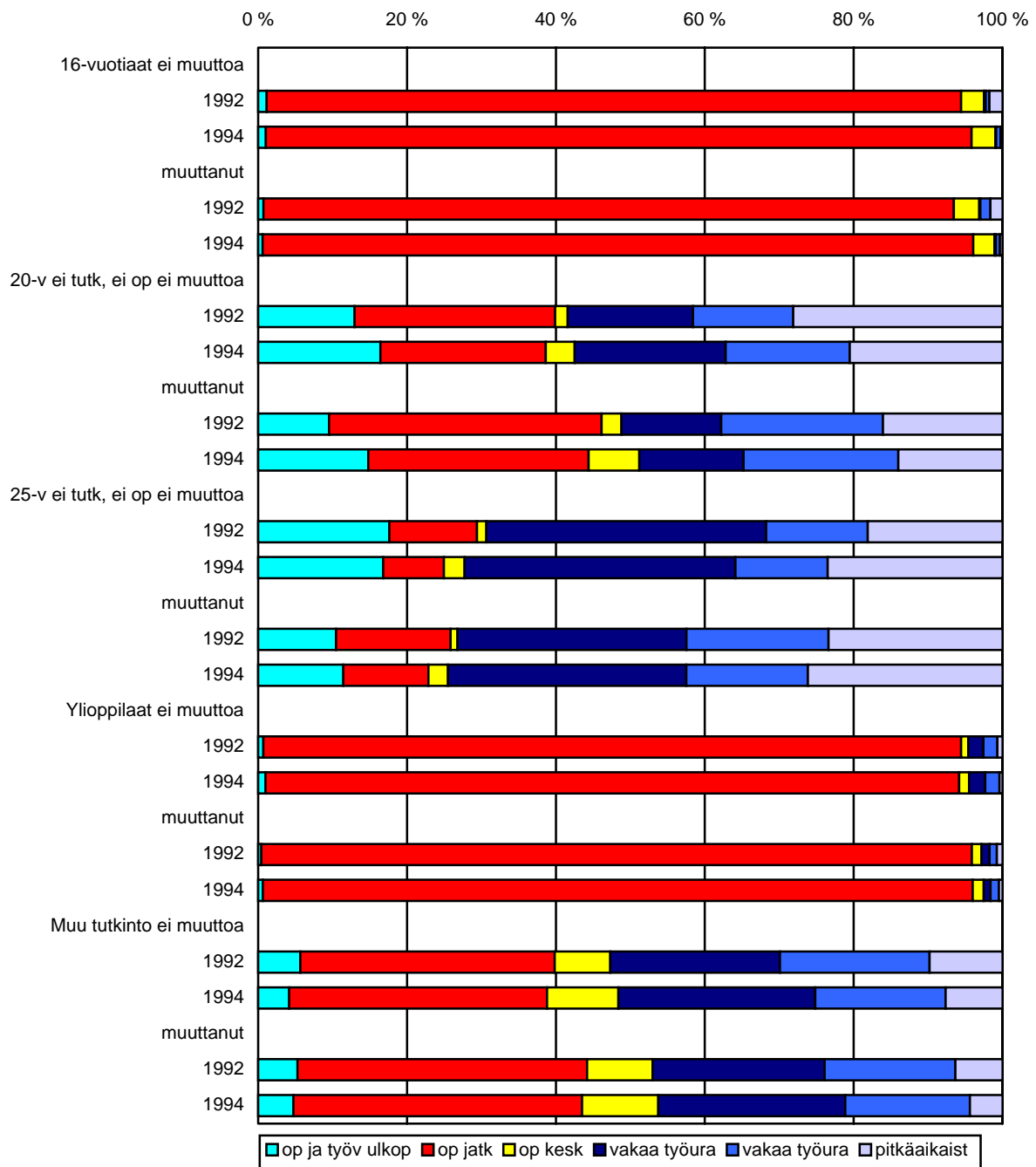


Liitekuvio 3.11. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa otosvuonna tai seuranta-aikana muuttamisen mukaan (%).

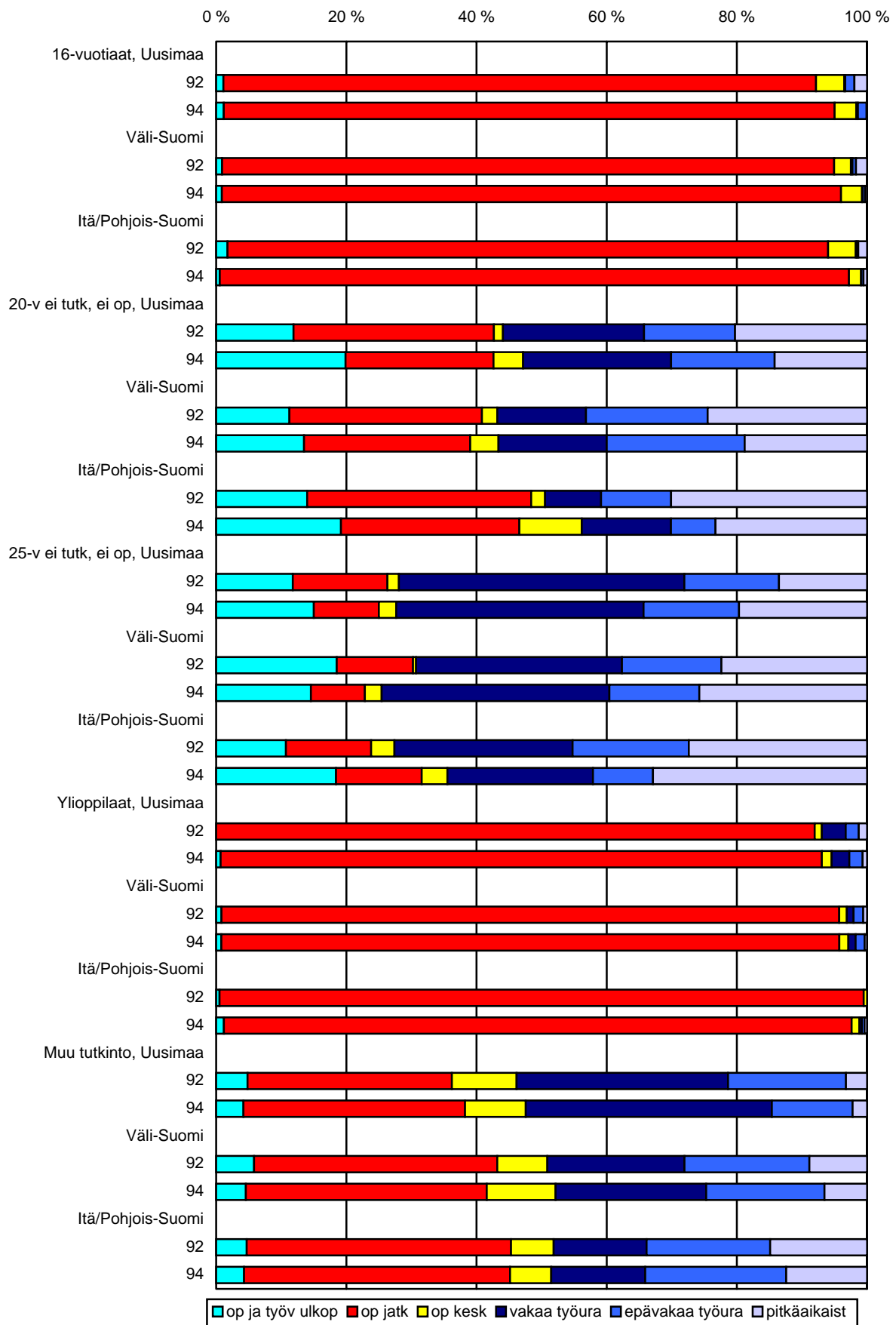




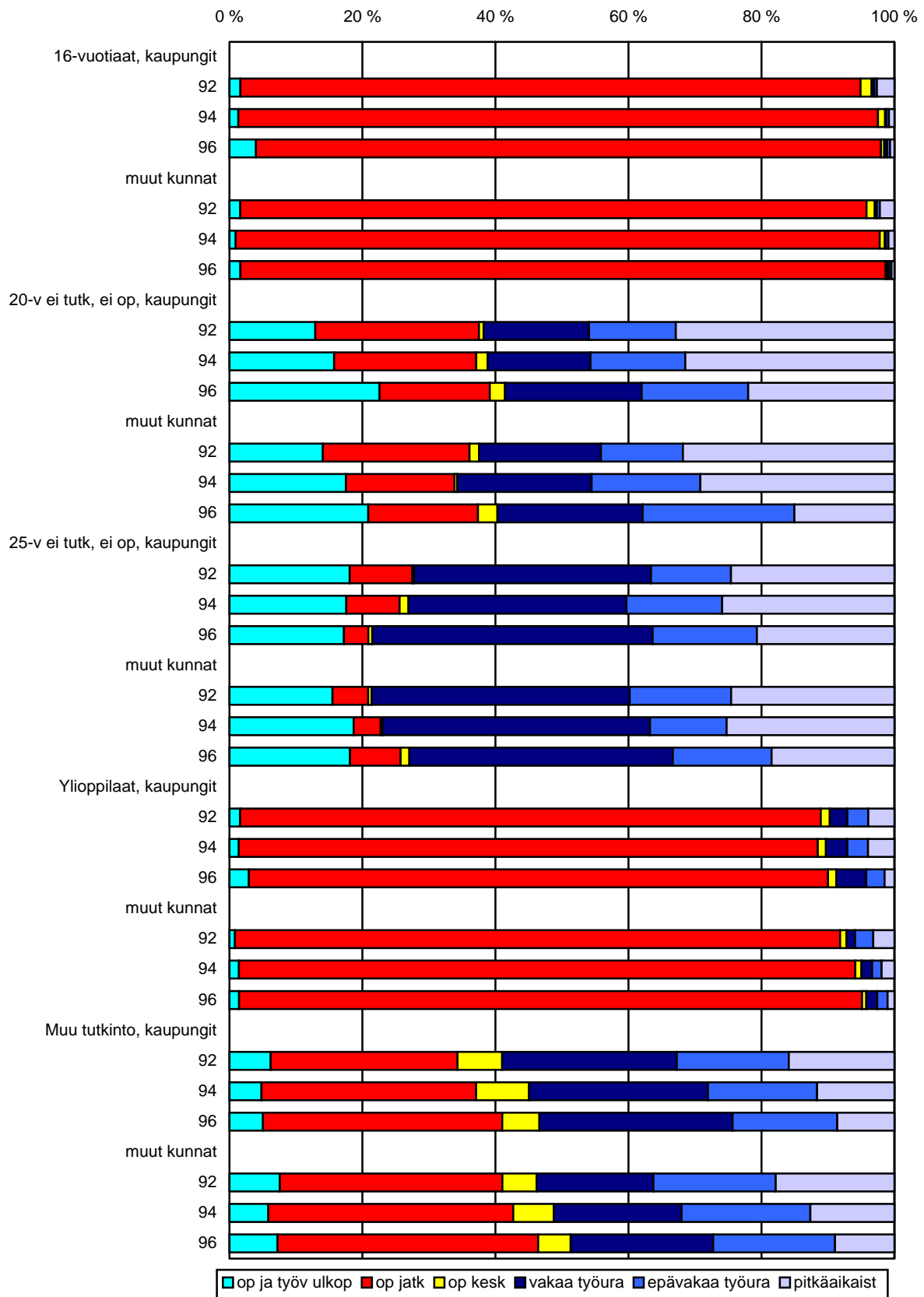
Liitekuvio 3.12. Tutkimusryhmien urat nelivuotisseurannassa otosvuonna tai seuranta-aikana muuttamisen mukaan (%).



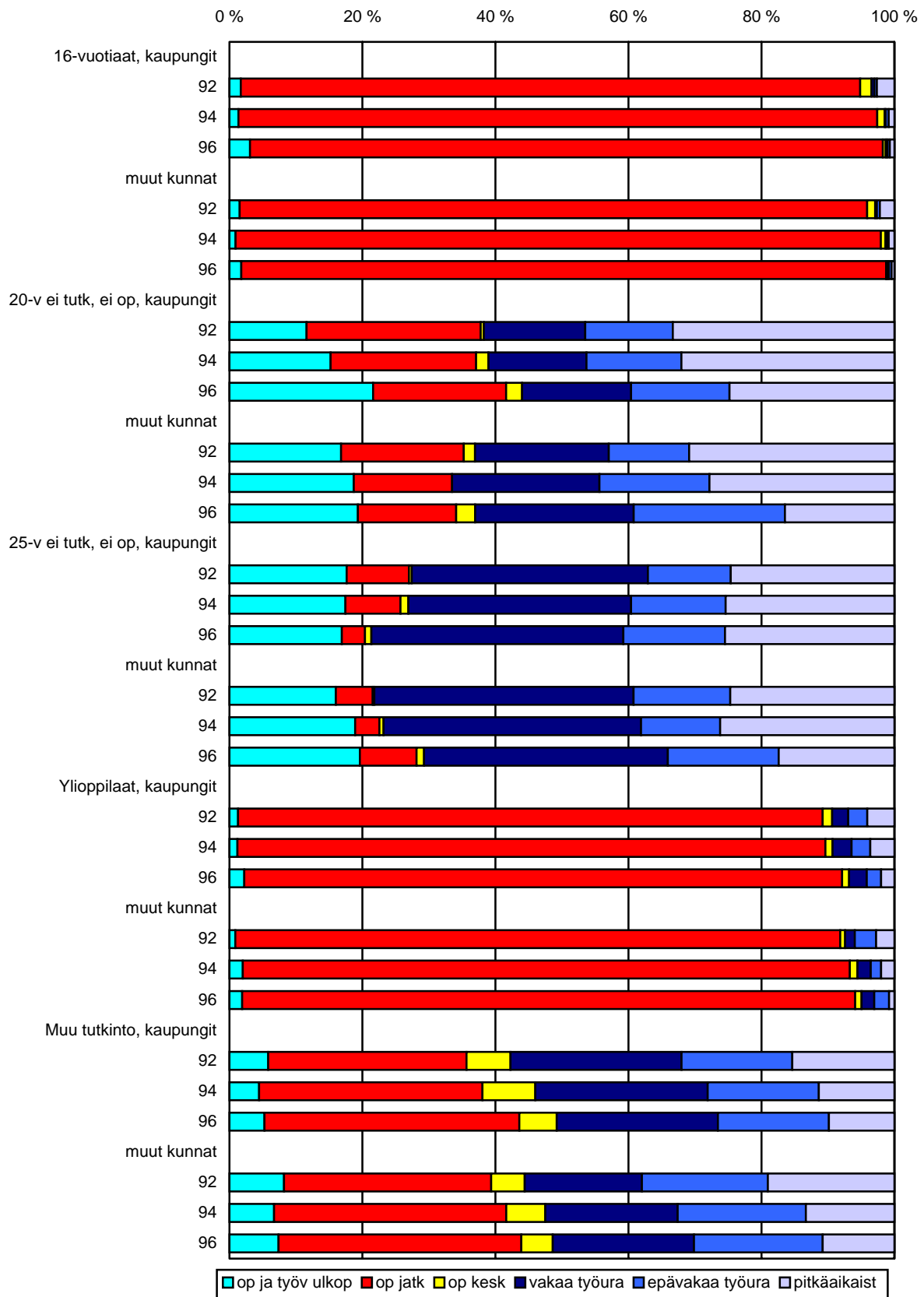
Liitekuvio 3.13. Tutkimusryhmien urat nelivuotisseurannassa suuralueen mukaan (%).



Liitekuvio 3.14. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa otosvuoden lopun kuntatyy-  
pin mukaan (%).



Liitekuvio 3.15. Tutkimusryhmien urat kahden vuoden seurannassa seuranta-ajan lopun kun-  
tatyypin mukaan (%).



*Liitetaulukko 3.6. Ammattitutkinnon suorittaneiden vakaasti työllistymiseen vaikuttavat tekijät logistisessa regressioanalyysissä.*

	<b>B</b>	<b>S.E.</b>	<b>Wald</b>	<b>df</b>	<b>Sig.</b>	<b>Exp(B)</b>
<b>1992</b>						
nainen	0,264	0,089	8,747	1	0,0031	1,30
vanhempien tulot (50 tmk)	0,077	0,020	14,024	1	0,0002	1,08
työkk otosv ed 2 v	0,094	0,006	224,296	1	0,0000	1,10
tutkinto (al keski)			75,938	4	0,0000	
yl keskiaste	0,462	0,113	16,703	1	0,0000	1,59
alin korkea	0,902	0,127	50,736	1	0,0000	2,47
al kandidaatti	0,536	0,196	7,451	1	0,0063	1,71
yl kandidaatti +	1,394	0,199	49,109	1	0,0000	4,03
lapsia seur lopussa	0,271	0,115	5,549	1	0,0185	1,31
alue (I/P-Suomi)			19,929	2	0,0000	
muu Suomi	0,511	0,161	10,050	1	0,0015	1,67
Uusimaa	0,780	0,177	19,431	1	0,0000	2,18
muuttanut ov/s-aikana	0,327	0,093	12,323	1	0,0004	1,39
vakio	-2,838	0,198	204,955	1	0,0000	0,06
<b>1994</b>						
nainen	-0,347	0,090	14,900	1	0,0001	0,71
vanhempien tulot (50 tmk)	0,089	0,021	18,123	1	0,0000	1,09
työkk otosv ed 2 v	0,087	0,007	148,692	1	0,0000	1,09
tutkinto (al keski)			69,549	4	0,0000	
yl keskiaste	0,365	0,110	10,961	1	0,0009	1,44
alin korkea	0,415	0,133	9,778	1	0,0018	1,51
al kandidaatti	1,224	0,188	42,296	1	0,0000	3,40
yl kandidaatti +	1,182	0,177	44,563	1	0,0000	3,26
lapsia seur lopussa	0,197	0,122	2,621	1	0,1054	1,22
alue (I/P-Suomi)			65,452	2	0,0000	
muu Suomi	0,611	0,169	13,052	1	0,0003	1,84
Uusimaa	1,298	0,185	49,435	1	0,0000	3,66
muuttanut ov/s-aikana	0,120	0,092	1,687	1	0,1940	1,13
vakio	-2,105	0,194	117,672	1	0,0000	0,12
<b>1996</b>						
nainen	-0,426	0,090	22,189	1	0,0000	0,65
vanhempien tulot (50 tmk)	0,057	0,019	8,747	1	0,0031	1,06
työkk otosv ed 2 v	0,092	0,008	123,845	1	0,0000	1,10
tutkinto (al keski)			69,623	4	0,0000	
yl keskiaste	0,294	0,109	7,233	1	0,0072	1,34
alin korkea	0,683	0,136	25,190	1	0,0000	1,98
al kandidaatti	0,849	0,165	26,586	1	0,0000	2,34
yl kandidaatti +	1,379	0,191	51,965	1	0,0000	3,97
lapsia seur lopussa	0,277	0,122	5,146	1	0,0233	1,32
alue (I/P-Suomi)			135,089	2	0,0000	
muu Suomi	0,679	0,167	16,497	1	0,0000	1,97
Uusimaa	1,800	0,186	93,256	1	0,0000	6,05
muuttanut ov/s-aikana	0,112	0,093	1,454	1	0,2279	1,12
vakio	-1,839	0,198	86,247	1	0,0000	0,16